This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 930,948

HANS E. KINCK

VAARNÆTTER

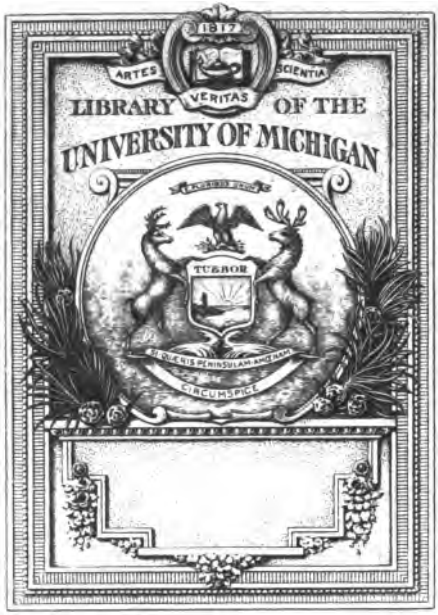
1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

839.88
K5v

HANS E. KINCK

VAARNÆTTER

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1901

AKTIE-BOGTRYKKERIET

Scandinavian
Museum
11-27-34
7411

INDHOLD

	Side
Før lysene slukner	1
Vaarnætter i Norge	21
Vaarvinden gaar i det grønne	123
Forargelsen i menigheden	173
Efter Stiklestad-slaget	195
Døende skog	231
Naar æbler modner sig	261

FØR LYSENE SLUKNER

Adjunkten gled nedover byen. Han var vist noget sent ude; han skulde ha et juletræ til sin fire-aars datter, som endnu maatte holde sængen nogen tid efter den mavebetændelsen. Og nu var det langt ud paa juleaftens eftermiddag. Han gik som ældre lærere saa titt gaar, — uden hals, med hodet skudt ned i skuldrene, som han synked paa en genstridig overbevisning som vilde op igen, — og arm og stok stod i ret linje skraat ud til siden som en stræver op til en gammel kirke. Der strøg folk forbi opover byen og nedover byen. Aldrig gik folk saa hurtig i Kristiania som paa juleaftens eftermiddag; det var tætte skridt allesteds, som det var Parisere eller Romere. Da kunde en ogsaa se mangen krigersk tretten-aars bror uden undseelse gaa med sin voksne søster under armen i ivrig snak, for de kunde saa sandelig ikke finde paa præsent til mamma!

Og ud av en port tørned en løssluppen mor alene og jaged forvirret gennem gaderne, for nu hadde hun da saa sandelig ogsaa rent glemt præsenten til pigen! . . . . Det er ligesom eneste dag paa aaret, folk ikke kaster stramme smaaby-øine paa hverandre, eller synes noget-ting er leitt.

Der rasled gule kornneg forbi adjunkten paa fartauget, og der suste mørke grantrær med dissende grene. Men hos kulhandleren paa hjørnet stod endda et par trær, og inde paa en aaben tomt var der en hel liden skog igen; — men det var skrapet, og der var fuldt av smaagutter og smaapiger, som nu benytted sig av eftermiddagens kurs-fald og pruted trærne ned i det halve, før de tog dem. Og en eller to hadde desuden sparet sin træfod fra juletræet ifjor og vilde ha tyve øres avslag for den. Og det avslag fik de tilsidst. Fordi det jo var saa sent paa juleaftens eftermiddag.

Og der dalte en eller anden stille snefloke, som det gerne gør paa en juleaften . . . .

Det smælted inde i ham av høst-slitets slagger, og der drypped ligesom løs smaa blanke draaber sølvklar glæde inde i hans bryst. Han gik og tænkte tilbage paa høitids-dagene i sit hjem, dengang han var barn, hvor de spildtes

av ondt lune. For de dage blev forældrene mørke, saa underlig hidsige, og trak frem det regnebræt som de ikke hadde hat tid til at gøre op mellem sig i ugens virkedage. Thi hvile det var skønhed; — men de følte vist at der ikke var en trevl skønhed igen i dem til helligdagene, — og da trak de arge ligesaa godt sit regnebræt frem. Han glemte saavist aldrig en saadan juleaftens eftermiddag. Den kom frem igen nu idag, da han gik her og ledte efter et lidet juletræ:

. . . . Han var kommen sættende ind i stuen dengang, hvor far og mor tændte julelysene; børnene var narret over til borstuen og skulde ingenting vide, for det skulde være en overraskelse, det med træet. De la alligevel ikke merke til, at han kom ind i stuen — saa ivrige var de, for han kom sættende midt oppe i noget de snakked om. Faren stod paa en stol og tændte oppe i toppen:

— Hvorfor s e n d t e du ikke pigen med rypeknippet til præsten? — sa faren.

Hun svarte spydig:

— Jo! Saa han opfatted det som en prompte kvittance for skinken, som han sendte os!

— Det er merkeligt, — sa faren om en stund, — saa længe det sidder igen, naar et

kvindfolk som du først har været morløs, og overladt staldgutten og budeien som barn —

Hun svarte: — Du er raa, Berg!

Han strakte sig uforstyrrelig: — Fjøslugten sidder saa længe i. — For budeier og staldgut gir vel aldrig gaver uden mod gengæld.

— Du er hjærte-raa!

Han strøg rolig av en fyrstikke til julelysene og strakte sig plystrende:

— Hjærtelaget folder sig ikke ud, maa tro. For ens hele liv, det blir et slikt evindeligt paa-post mod tilbagefald og en flugt bort fra minnelserne . . . . Prompte kvittance! — bare fjøslugt-panik! bare fjøslugt-panik!

Hun hvisled:

— Nu har du fundet et temmelig pent slagord: Fjøslugt! — Og hun lo lydløst over ordet.

. . . Han stjal sig sagte ud igen af stuen og stilled sig ude ved husvæggen, i lyssky fryd over julen. Han stod imod syd; men himlen var alt mørknet; der faldt en og anden snefloke derude, som det gerne gør paa en juleaften. To forældre skændtes indenfor. — Der løb bud over i borstuen efter børnene, at nu var juletræet tændt! Men han blev staaende udenfor og saa paa en stjærne, til de hadde

ropt længe. Og siden gik han ud igen, og stilled sig ude ved husvæggen . . . .

Og derfor vilde adjunkten nu hegne om sit barns fryd, og stille de tindrende julelys om den og tænde deres stærke skær helt inde i øiet. For denne lyssky fryd hos et barn var vistnok saa uendelig vakker; den var vakrere end alt andet — den var som en ensom liljeblomst, som dufted for sig selv ude i et ulænde. Men den var saa dyrekøbt. Den lyssky fryd var til det onde, den blev gennem hele livet gift for alt det skinnende som menneskerne kaldte godt humør.

Det var jo ligesom altid hverdag hjemme i adjunktens stuer ogsaa. Og det kunde ikke han, eller hun, nægte for. De var søskendbarn og og hadde giftet sig; der var ingen ny verdener at gaa paa opdagelse mod og de kendte hverandre. Og de var kanske lidt gamle, da de gifted sig. Men de hadde et fire-aars barn alligevel. Og det syntes de sommetider var utroligt at huske paa. For han var næsten femti aar og hun over førti, da de gifted sig. De hadde hat sine grunde til at opsætte det; de hadde begge en og samme grund: de hadde fra barn lært at julelysene slukned i den slags samliv. --

Adjunkten fandt tilsidst et træ paa en tomt og købte det og lod det kutte av langt

oppe ved toppen, saa det blev et bitte lidet træ. For det skulde staa paa et bræt paa sængetæppet lige foran den lille pige og lyse hende fryd eftertrykkelig ind i øinene. Han købte ogsaa «Hans og Grethe» hos en boghandler.

Og saa skyndte han sig hjem. —

Men her hjemme gik hans kone og pudsed over en lysestage og hadde næsten ikke mer at gøre til jul. Barnet sov endnu sin middagslur derindenfor.

Hun gik og tænkte ogsaa paa næsten det samme som han hadde tænkt paa — paa sine barne-helligdage, hvordan de saa ufravigelig skød op som en tung skybanke; synet av en træt mor — det var hendes høitids-dag. Det var naar far var i annexet; for naar han præked i hovedkirken, var søndagen en virkedag som de andre og hun maatte vise sig i præstegaards-stolen for menigheden. Og alligevel! s ø n d a g — bare det ord nævntes, saa lyste det den dag i dag som solskin og hvid birkestamme. Men for moren var det ligesom alle hendes flittige fingre ikke taalte hvile og derfor maatte klore paa den dag. Først kom den skumle postille frem efter ugens sex travle dage og kræved paa denne syvende andagt, stemning: al virkedagenes nødløgn, alle de op-

trevlende gøremaal, alle de smaa forglemmelser, og saa knebene ovenpaa for at avlede fars og tjenerskabs opmerksomhed, den forslagne taushed for at se fuldkommen ud, de stiltiende dukkerter — det skulde tvættes av i stemning! — Aah de falske præstefrue-øine! . . . Saa vrængte det sig i moren, og hun laaste sig trodsig ind paa sit værelse med sin nattrøie, og vasked sig og «stelte sig», som det hed, den halve dag; og naar hun saa kom ud, taug hun, gik med knyttet mund den hele dag, og stundom nynned hun arg en salmemelodi. Og æggedosis-koppen stod den hele dag prosaisk igen paa buffeten efter far, naar han var reist til annexet tømt for at smøre stemmen med noget godt og gi guds ord klang i kirken! . . .

Det var dette syn af moren som var kommet saa magtstjælende over hende første gang de kyssedes, hun og adjunkten; han spurgte, hvad det var hun graat for. — «Aah, dette forfærdelige! . . . Jeg ser hende for mig sabbe avsted!» — Og de fortalte hverandre alt, for at kunne være paa vagt sammen og redde helligdagene og humørets skinnende guld.

Hun hadde ogsaa reddet noget; hun gik og bar paa et lidet syn inde i sig av hvad søndag var; det laa og lyste: søndag var

solskin og hvid birkestamme! — men som et skib i havsnød laa det . . .

Hun gik i spisestuen og gned stagen. Hun var høi. Hun hadde brunlige øine; — de var i hvert fald saa mørke, at de ikke virked som blaa. — Hun hadde drømt saadan underlig oprørende drøm inat, og hun gik med slik ond smag i hjærtet sit.

. . . Men solskin og hvid birkestamme skulde søndag bli for hendes fire-aars pige. Nu begyndte barnet at forstaa; — og det onde lunes skybanke maatte hun aldrig faa se stige!

Hun gik og tænkte: . . . . Alle et livs mange søndage — hm, det var haabløst mange, det . . . . Men ialfald alle juleaftner, de skulde reddes! — og der gik ikke saamange av dem alligevel paa et liv . . .

Det knepred i entré-laasen. Adjunkten var her med den lille gran. Han satte træet paa dagligstu-bordet. Han saa ind i spisestuen. Hun saa op med det sky skyldbevidste blik, som folk faar, naar de er uglade, og gned et par raske tag over stagen. De kendte i et lynsnart stik hverandres frygt, at juleaften dog for guds skyld maatte reddes.

Det ægged. Og forfølgelses-lyst fór underlig i dem begge paa samme tid:

— Hvad er det du gaar og er ræd for? — sa han.

— Hvad er det du gaar og er sint for? — sa hun.

— Jeg er slet ikke sint.

— Hvad er du da?

— Behøver jeg fortælle dig paany, at der er noget som heder juleaftens-minner?

— Nei nu maa jeg le! — sa hun. — Og det var den lydløse haanlatter som han husked fra sin mor, ligesom i sin første famlende begyndelse.

— Det kan du behøve. Du ler ikke saa ofte.

— For et stygt anfald!

— Jeg anfalder aldrig. Det er imod min natur. Jeg bare parerer.

— Nei, det er sandt, du anfalder ikke. Du er for feig.

— Kald det hvad du lyster. — Det er ialfald imod min natur at anfalde.

Og av dette vaagned den lille pige derinde:

— Kommer ikke juletræet snart naa?

— Jo bassen min, nu kommer juletræet snart, — sa de begge med en gang; — men deres stemme hadde mistet tone, og de snapped efter pust.

Hun gik ud i køkkenet. — Han pynted træet. Han satte lysene fast i klyperne. Og la to pakker paa foden under det og bar det ind. Og saa tændte han lysene. Og paa sængetæppet la han husets største bræt og satte saa træet op paa det. Lysene blinked i pigens syge blege øine, og hun blev forlegen for festen og stak hele haanden i munden og tygged fingre.

— Her er en pakke til dig! — sa han.

Hun aabned den. Og der laa «Hans og Grethe». Han viste hende billederne og fortalte om de fattige forældre, som ikke hadde mad til barna — for adjunkten hørte til de sidste pædagoger som sa og skrev «barna» — og de snakked om at sætte dem ud i skogen. Han læste:

> Først far si'er nei, for han er snil,
> men maa tilslut sig føie.
> For mor hun gør alt hvad hun vil
> og lar sig ikke bøie.

Den lille pige stak begge hænder ind i munden, for at holde graaten tilbage, og svælged:

— Hvorfor skal de være saa slemme mod Hans og Grethe da?

— Men det gaar bare godt tilsidst, — sa faren. — Men her er andre pakker!

Hun ropte: — Mamma, kom skal du se! — Det var pakker med leker i.

Og han reiste sig ved ropet og gik ind i dagligstuen, hvor moren igen sad og pudsed paa en ny stage.

— Du lefler barnet fra mig, — sa hun og blev siddende.

Men den lille ropte paany, men glemte, at det var moren hun hadde ropt paa. Og faren gik ind igen.

— Hadde ikke du nogen leker, da du var liden?

— Jo da. Jeg hadde baader. Jeg hadde mange baader og skiber. Og saa dæmmed jeg op en svær dam inde i skogen. Og der laa jeg alene hele dagen og vented paa vindpustene oppe i trærne, om de ikke vilde komme ned og ta og blaase lidt i seilene for mig. Og jeg laa paa lur efter vinden i græsstraaene og stilled skibene rigtig, saa de fik seile —

Barnet hørte ikke efter og flød med lekerne udover sængetæppet og ropte:

— Nei! mamma!

Faren reiste sig fra stolen ved ropet; men langsomt, saa ikke barnet skulde tro noget galt.

Han trak sig tilbage og blev ved at fortælle ligesom glad ved minnet:

— Det blaaste! Baaderne laa og vented vuggende. Det napped utaalmodig i de smaa taugene deres. Det slog i seilet. De vilde avsted! de vilde avsted! Langt ud paa havet, ud i kanten af havet, hvor stjærnerne staar. — Han var alt i dagligstudøren: — Og jeg laa i græsset og seilte med, langt langt!

Moren reiste sig:

— Det napper vist i livsviljerne dine paa samme vis. — Og hun hvisked nær ham, da hun gik forbi: — Til havs! — siger det vist. Fra al elendigheden her hjemme!

— Ja, det gør det. Du stiller dig i veien for det friske i mig!

Hun sukked vaandefuldt som over en barneflok som var død fra hende:

— Livslyst . . . livsviljer . . . reiselyst! . . . Hun saa forsagt paa ham, som hun gled ind i kammeret til barnet: — Nu skyder tanken din forbi mig —

— Og saa skal du fortælle mig noget! — sa den lille.

— Hvad skal jeg fortælle dig om? Jeg har ingenting at fortælle dig om — ved ingenting om stjærner og om hav . . . : Ja, jeg

drømte saadan rar drøm inat. Jeg syntes, det var hestekapløb paa en stor slette udenfor en stor fremmed by — Og moren glemte barnet, da hun fortalte: — Jeg ved ikke hvor jeg stod; for jeg syntes ligesom, at der blev leiet to vælige gangere ud av stalden og forbi mig — de skulde ind bag et plankegærde og spændes for og starte der. Og jeg kunde ligesom ikke se dem mer under hele løbet for det plankegærdet — jeg hadde vel en daarlig plads, kan jeg tro. Der leiedes flere forbi. Men jeg la bare merke til disse to og husked dem, for de var saa glinsende brune, og glade, og modige. — To timer efter lød der høie stygge skraal fra dommertribunen. Jeg titted over plankegærdet: Borte paa veien langt ude paa sletten dukked to heste op, kom i gallop, med en gul tung sporvogn efter —

Adjunkten stod i døren:

— En sporvogn? — sa han og prøved at le gennem næsen.

— Ja, en sporvogn. En tung sporvogn med smaa smale malmhjul under, som skar nedi lige til axen, — og saa var der ikke skæker til at trække i, men bare taug, saa den rendte til siderne, satte sig fast ustanselig, løsned uventet og var lige ved at naa hesterne i

haserne. Løitnanten stod og pisked løs: — det var for løier det hele! — kapløb for sporvogn — et vildt indfald, et væddemaal vist! . . . De to blev leiet ind forbi mig: de var da sidbugede, skælvende, drivvaade, istykker piskede. Jeg syntes, det var underligt, at to vælige gangere kunde ødelægges paa saa kort en tid —

— Se her mamma! Naar jeg gør saan, saa kan dukken staa.

Og faren sa inde i dagligstuen:

— Det er da nogen frygtelige meningsløse ting man kan drømme sammen ogsaa —!

Men hun sa pludselig og reiste sig:

— Haah! hvor menneskerne strir, og har det vondt og tungt! . . . . Bare for løiers skyld! . . . For et vildt indfald! . . . For ingen verdens tings skyld! . . .

Og da hun stod inde i dagligstuen igen, tog han efter hende og holdt hendes hode mellem sine hænder.

— Ja du er saa snil, du, — sa hun let og smilte.

Men han grunded over smilet, — for der flød vist en blinkende sylodd langt ude i det:

— Hvordan d e t? — sa han vart og proved sig efter meningen i smilet.

— Nei—i, ingenting; . . . du er bare saa snil, du, — siger jeg —

— Saa kunde du ogsaa være det! — sa han fastere.

Og da var det som smilets hvasse mening nærmed sig:

— Jeg tror næsten, jeg isteden er blit din onde samvittighed, jeg, — sa hun stridig og stille; — naar reiselysten kommer og det napper i de smaa taugene, som du siger.

Og han sa ligesaa; men han klapped hendes hode som før:

— Det er ikke min skyld, at du er det!

Hun slog muntert om og sa skødesløst, for at late som hun helst vilde over i nyt emne. Men hun sa det stille:

— Det er ikke min skyld heller, du. Det er hans som har skaft vors, — er det!

Saa gik de stumme fra hverandre. Hun sad i dagligstuen. Han sad helt ude i spisestuen. Barnet lekte med sin nye dukke paa sængen inde i soveværelset.

De sad saa en stund. Saa sa moren, og stønned:

— Du hjælper mig aldrig!

Men han derinde taug; for hendes syloddsmil leved endda i ham og ligesom stak.

— Si noget. — Aahh . . .!

Barnet ropte i det samme:

— Pappa, kom her!

Han kom gennem dagligstuen og gik forbi moren og satte sig paa sængekanten inde hos den lille.

— Kom, skal vi ro fiskeskær! — sa hun. Og tog faren i haanden. Og de rodde forsigtig til fiskeskær; for maven taalte ikke videre bevægelse endnu.

— Mamma, kom her! — skynd dig, før lysene slukner i juletræet! — Faren vilde reise sig; men hun holdt ham fast og vugged sagte til fiskeskær: . . . Og saa var du a l e n e oppe i skogen med baaderne dine? Mamma'en og pappa'en din, var ikke de med?

— Nei.

— Skynd dig mamma, før lysene slukner! — Sæt dig paa sænge-kanten, — d e r! — Og moren satte sig forlegen nederst nede i sængebenene ved siden av sin mand. — Hvorfor var ikke d e med?

— Nei.

De stirred sig væk i barne-øiet, hvor der ikke var det lynsnare glimt av frygt for, at helligdage skulde briste. Og det var ligesom det tændte. Og han lo pludselig:

— Fordi mamma og pappa var uvenner, de; — har du hørt saa galt!

— Hvorfor var de uvenner?

— For ingen verdsens tings skyld! Har du hørt saa galt!

— Og jeg vil ro fiskeskær med dukken en stund. Og nu skal du og mamma ro fiskeskær — skynd dere, før lysene slukner!

Og de to voxne maatte ta hverandre i begge hænder og ro til fiskeskær.

— Ved du hvorav den reiselysten kom? — sa han.

— Nei?

— Av den lyssky fryd ude ved husvæggen juleaften. — Og saa maatte han fortælle om dengang; mens han rodde.

Men han kom ikke langt. Saa sa han i takt, mens han rodde:

— Snille kona mi.

Hun svarte i takt:

— Snille mannen min.

Og barnet sovned imens med dukken paa tæppet. Og de sidste lys spraked i gran-naalen. Men de to bare rodde til fiskeskær:

— Snille kona mi.

— Snille mannen min.

— Snille kona mi.

— Snille mannen min.

— Du er jo ung! — sa han. — Huden i dine hænder brænder jo.

— Dine ord er som snefloker i haar og paa bryn . . . juleaftens-snefloker . . . saa stille . . . smygende . . . smigrende . . . deilige . . . Si noget — aahh!

— Er du saa ung, du da!

VAARNÆTTER I NORGE

I

Mens flagget slaar

Nedenfor Svoldal paa Svoldalsaa-broen var skolelærerens eftermiddags-tog stanset op. Seminarist Taakheim stod og snakked fortrolig med ungdoms-foreningens formand kontorist Knut Svoldal.

De hadde nemlig gaat hver for sig som protest-tog om formiddagen, og Taakheims tog var et udelukkende kristeligt 17. mai-tog og barne-tog. Ungdoms-foreningen endte i tingstuen, hvor Knut Svoldal holdt tale for dagen; men skoletoget endte i skolehuset, hvor Taakheim holdt talen for dagen. Begge lokaler laa forresten paa dampskibs-stoppestedet Svoldal. Og nu var ogsaa bestemmelsen for eftermiddagen fra først av, at Taakheim's tog skulde gaa kl. 3 udover bygden og ikke ha fele, mens ungdoms-

foreningen hadde sat sit tog til kl. 5 for at gaa indover bygden og ikke ha salmebog eller aandelige sange, men dans efterpaa og lek og kaffe og ordet frit. Og de skulde ikke takke gud for landets fremgang — han Knut Svoldal var til sine tider mest bent frem som en slags fritænker.

Og endda var der et tredje tog i bygden, et protest-tog, som sveiv ind og ud veien i formiddag langt inde i Glevaag, og helt ud paa Kvalen, som laa paa odden hvor det nye jægtebyggeriet var. Og de gik i protest-tog, fordi de ikke fik stoppested og sit postaabneri i Otrvaag, endda de hadde det jægtebyggeriet.

Men nu i eftermiddag var Taakheim kommet under veir med, at Glevaagararne vented fire kasser øl med dampskibet i kvæld; og de hadde sat sit eftermiddags-tog til sent i kvæld, og det skulde gaa i maaneskin opover dalen til fjældgaarden Øfsthus.

Han og Knut Svoldal blev da strax enige nu paa Svoldals-bro. Og beskeden sprang rundt i lien fra granne til granne, at ungdoms-lagets medlemmer, de skulde komme nu paa timen ned paa Svoldalsaa-broen, for baade han og skolelæreren bied! . . . Saa gik de først ud til fute-gaarden, — og der skulde de faa futesønnen til at holde en tale for sig. Saa ind-

over igen til skolestuen, — og der holdt Taakheim talen for dagen. Og saa over i tingstuen, — og der holdt Svoldal talen for dagen: — So helde dei talen, mæ dampen kjem' dar! — skrek budet ned i bakkerne.

— So æ me dar nett mæ dampen kjeme! — gneldred det begeistret til svar.

— Ja, aa so fær me visitkôrtaa, aa skifter —! — For de vented en stor pakke visitkort fra byen med dampen.

Men da var beskeden alt langt borte i stien til næste ungdom. —

Og de faa ungdommer som sad hjemme og vented paa protest-togets tid, kom nedover fra gaardene. Det var kanske ikke mange, for de fleste av dem gik nu forresten i skoletoget alligevel; det hadde de gjort i formiddag ogsaa, da togene holdtes til forskjellig tid; naar ét opløstes, satte medlemmerne i sprang over i protest-toget, saa det dured i bygdeveien, for det var saa moro at gaa i tog. Det var bare det protest-toget inde i Glevaag, de hadde holdt overløberne borte fra.

Men det blev netop vanskeligheden nu, det saa Taakheim. Og han var listig som en slange og fik tag i Knut Svoldal. For naar nu dampen kom med de fire ølkasserne og

skumringen faldt paa, var ungdommen i stand til at stryge fra dem til Øfsthus. Og tingstuen med fele og dans og lidt passelig synding saadan var det eneste dæmme som kunde stanse strømmen til fjældgaards efter ølkasserne.

Og Knut Svoldal slog til. Der maatte ikke findes overløbere fra de ordinære protesttog til det Glevaag-toget; for det var hans far, tingmanden, gamle Svoldal'en, som hadde handelen og posten og expeditionen nu, — som fik hindret, at der blev stoppested borte i Otrvaag — de kunde greie sig, naar de hadde faat lirket til sig centralstation for fjord-telefonen. Men Knut satte som betingelse for kompromisset, at de skulde ikke synge mere end én salme i skolehuset, og fele skulde være tilladt i toget ogsaa. —

De sad og vented bortefter rækværket paa broen, mens ungdommen samled sig officielt nedover stierne. De yngste stod i klumper og tisked. Spillemanden sad med felen under armen og smurte buen; han var hvidhaaret og skægløs og stutt, og fast i læggerne av takten han hadde trampet gennem mer end en menneskealder, og han hed Torstein Dimlum, men ingen kaldte ham andet end Dimlen. Han kom fra byen netop, hvor han

hadde drukket og spillet omkring i arbeidersamfundene i nationale knæbuxer; han hadde ogsaa været med i kapleik, men han fik aldrig præmie, for hans spil var for «raat», sa dommerne. Og saa var det da dette, at han altid drak sig fuld den dag han skulde prøves, saavist saa! — det var paa den maade han kunde bli førstemand i sin egen tro, — og saa gav han sutten i skønsmændene. Men egentlig var det mod spændingen han trængte en opstiver; — og saa vidste han ogsaa: naar de saa ham komme slingrende fuld ind slik paa kapleik-tribunen, saa blunked de til hverandre, at det var gutten sin som ikke vyrded skønsmændene stort! — Og det syntes han var gildere og gav større seiers-rus end en hel førstepræmie . . . .

Men lige udfor bærget, hvor Svoldalsbryggen og sjøboden stod, laa en baad stille i solskinnet med en mand i. Han var søn borte i jægtebyggeriet, som farbroren nu drev, og hørte derfor egentlig til protest-toget inde i Glevaag. Per Otrvaag's egentlige far hed ogsaa Per og var ikke tyve aar, da han fik sønnen med en pige paa fjældgaarden Kjile langt østpaa. Da han fik beskeden om det, strøg han fra Otrvaag, og farbroren tog stedet og gifted sig

siden med moren. Men Per tog til hovedstaden og lod sig hverve som militær og kom i musiken. Men han roted sig op i alt og rangled vist og, sa de som hadde set ham derinde, og tilsidst var han uheldig: han kom paa sygehus. Der kom regning til kassen og Taakheim, og det sived strax ud til folk. Da vilde han ikke tilbage til bygden; han hyrte sig og tog tilsjøs. Men de hadde spurt, at han «dissenterte» fra skibet i Buenos Ayres og tog hyre til Java paa et skib, hvor der bare var negre. Og der paa Java «dissenterte» han igen. Men efter det hadde de ikke hørt noget til ham.

Og derfor hadde Taakheim stadig været efter sønnen paa skolen, for at ta ud av ham dette fanteslaget, og han hadde blandt andre ting forbudt ham at lage feler som han hadde slikt lun med.

Men nu hadde denne Dimlen faat tag i ham og vilde lære ham op . . . .

Per hadde ligget derude i baad siden tidlig imorges. Han vilde lage et digt om morgen 17. mai. Han laa paa maven over toften med en tømmermandsblyant, saa op i lyset, kom tilbage til papiret, klemte de hede øienlaak

---

ha lun med = finde moro ved.

hæftig sammen som i inderlig bøn og laged nye vers med øinene krampagtig ned i hænderne — rim efter rim, skrev dem ned paa en brun papirpose; han laa for syns skyld med et fiskesnøre udi. Visen maatte gaa næsten paa lag som «Mens Nordhavet bruser —» eller noget slikt:

Se glans paa den livfulde blinkende flade,
hvor yndigen bølgerne smiler og ler
og favner de snehvide skyr, som glade
i dybet fra himmelen titter og ser! —
O solen den kommer, ja solen den kommer
og bærer til sjælen sin børkjeblad-sommer!

Den straaler igennem med jublende tanker
og sænker sig ned bag den svævende sky,
den titter blot frem og den brækker ei skranker,
men glider saa fagert i vovernes ly.
Som tusinde ilde det straaler og glitrer,
ja mere! — mens bølgerne sagtelig sitrer.

Hør foglen han vaagner, og høit som de evner,
istemmer de lovsangen, én og saa én,
og tonerne rakt imod lyspunktet stevner
i dans gennem luften, saa klar og saa ren.
Høit over os lysnende himmel sig hvælver,
og børkjernes blade i vinden de skælver . . .

Han rodde længer op i elve-osen, da han saa toget bli staaende paa broen. Og Torstein Dimlum ropte ham op. For Per Otrvaag, sa

han til dem paa broen, det var den bedste han nogentid hadde hat til at lære op i spil — han var saa «globeit», at bare han hørte en laat, saa kunde han spille den efter. — Per stak papirposen til sig, da Dimlen ropte. Han var endda solblind av sjøblinket, da han stod paa broen.

Toget gik i det samme udover. Der fulgte en to—tre gamle med, som hadde været indover hos handelsmanden efter tobak og skulde udover alligevel. Per gik foran med spillemanden; han var lang og ledeløs; han var mager — lidt store kindben, lidt lang i ansigtet, og det var altid noget som ligesom suged ham for brystet, og han hadde den uvane at spytte bestandig. Flækkevis var han rød i ansigts-huden, som folk blir i kold sno eller naar de engang har forfrosset sig. Hans farfar var død av spedalskhed; og der var de kloge, som vugged betænkelig paa hodet til de røde flækkerne.

Dimlen rakte ham felen, at nu kunde han prøve. Og han stemte og spilte noget som han kaldte ku-lok; han trykked paa en stræng og saa kom der lur-toner først. Og saa trykked

---

g l o b e i t = gløgg.

han paa andre strænge: — Kom kjy—yra! — sa det loddent langt inde i fjældet bag nogen graa sæter-sel. — Kom kjy—y—y—ra! — Og 17. mai-toget begyndte at gaa fortere, og nogen smaajenter randt lige op paa siden av Per Otrvaag; ja, ingen fik det lodne mælet til paa en fele som Per, sa Dimlen.

Men Per rakte ham misnøid felen tilbage; — han fik det aldrig loddent, som han vilde, sa han og spytted: — Fillegreier! — Han tænkte, at det var i det lodne, at al stilheden i verden og alt braaket i verden skulde samle sig. — Men Dimlen vilde slet ikke ta imod felen. Per maatte spille ku-lokken engang til. Og ungerne mored sig; tonerne kom og gik paa de svage vindpust — alt var med i vuggende fest, selv veistøvet reiste sig om stakkerne og fulgte toget.

Men det var en jentunge, som mored sig mest, paa sexten aar; hun hadde gaat for præsten i høst. Hun gik lige foran felekassen og skotted op og kneb de andre i armen og lo av den vene laaten. Per saa det; men han tænkte ikke noget paa hende; hun var saa ung og skvatt omkring som en erle, og ingen unggut var begyndt at kaste sine øine paa hende. — Fillegreier! — sa han med ét og leverte felen fra sig for anden gang; — aa nei, det

blev nok likest reise til Amerika . . . Men Dimlen vilde ikke ta imod felen dennegang heller. —

Toget stansed udenfor fute-gaarden. Der kom en dame ud i national-dragt og bad dem paa chokolade i birkelunden. Og Knut Svoldal fik tag i fute-sønnen, som netop var kommet hjem og var student og studerte sprog; han tagg ham om at holde en tale for dagen for dem, — han var saa overhændig skarp, sa folk, og kunde tre levende sprog og tre døde. Hans far var liberal og hadde været tingmand; han hadde ogsaa engang alvorlig været paa tale til stats-raad, saa der var sagtens godt slag i det fute-folket.

Sønnen sa nei, at han ikke var oplagt til at tale. Men det nytted ikke. — Han stilled sig da oppe i bakken og begyndte langsomt, og folk satte sig paa stengærdet og drak chokolade; det var en liden tynd mand med grissent rødligt haar og stille ansigt. Men faren stod bred i døren; dette var ungdommens dag, saa de gamle skulde holde sig paa avstand; han, statsraads-emnet, stod med mæt syrlighed i det dvaske opsyn og ligned et springdyr, som hadde gjort sin pligt, og lytted til talen:

. . . . Vort land hører til de lykkeligste lande i verden . . . .

Vor politik er forholdsvis ren. Her gælder det sag i høiere grad end person. Det slaar os imøde fra vore prægtige tillidsmænd: gaar de ikke alle rundt med saglig bekymrede panderynker? — Landene der syd sukker under korruption: man blir stortingsmand for at købslaa om en jernbane-koncession, eller for at bli bankchef, eller for at opnaa subvention til en dampskibs-rute, eller for at faa leverance til arméen eller en bestilling paa panser-pladerne til den ny krydser, — eller kanske for at slumpe op i en hel portefølje.

Det findes jo forholdsvis lidet av det hos os. —

Og derude, i de fremmede lande, staar titt landsdel imod landsdel med sine særinteresser. Og saglig partigruppering er umulig. Og tror Dere ikke, at deres tillidsmænd ogsaa gaar rundt med de saglige panderynker? — Og man faar ingenting gennemført, og programmerne forfuskes, og valgløfter viskes ud og blir sporløst væk, ligesom griffelskrift for tavlesvampen.

Der findes jo forholdsvis lidet av det hos os. —

Knut Svoldal ropte i pausen, for at sætte livsmod paa: — Leve Norge! Hurra! — Og

de andre gentog: — Hurra—a—a! — Og han med det stille ansigt lytted og kom i slik underlig sint skælving. Og de andre kendte skælvingen i ordene, og det greb dem og de blev revet med, ustyrlig som tunge fugle, naar de først kommer paa glid:

. . . . Og derude, i syden, lever derfor passionen i reform-kampen. Der er modsætninger. Der udfolder rigmændenes og høires egoisme sig aabenlyst. Der lever 'virkelig had nede i dybet, under partierne. Der lever virkelig revolutionært stof, som gnister kan træffe en vakker dag og sprænge i luften disse imbecille sullikere, som gaar og stuller liberalt med staten. Derude, i de store fremmede lande, lever virkelig endnu en mulighed for, at det én dag kan komme til handling, kan ske noget, kan bli et baal.

Der findes jo forholdsvis lidet av det hos os. —

— Leve —! skrek det. Men saa blev det en usikker stille stans i ropet, og én kræmted endog. Men lærer Taakheim satte begeistret i:

— Og her har me freds-sakjen!

— Ja, og her har vi faat freds-sagen, fordi vi ingenting udretter mer! — Og skælvingen

steg inde i ham ubændig, for det var over et dobbeltsyn han talte, og skælvingen det var spillet mellem disse to syn — mellem det lille stille kære land og de store verdens-lande, hvor handling var mulig. Men hans ansigt var stille:

. . . Vore fædre reiste sig engang i 70-aarene, for at «hukka embætes-mannen». Hele landet reiste sig . . . Og saa hugg de sig selv et «embæte» isteden, og nogen ordner. Og blev stille. Der er nu mæt fred i vort land. Det liberale Norge orker ikke at reise sig én gang til . . . «Liberal», kære venner! — der gis ikke egenskab saa vanskelig at erhverve sig, eller saa sjelden at se! «Liberal»! — det er noget av det sværeste en mand kan ta paa sig det at være liberal!

Han skrek det sidste ud, og det stille rødlige ansigt var hvidt av hidsighed. Folk hørte bare ikke ordene, men de blev revet videre med av hans skælving og hans skrik, og de skønte ikke syloddene. De vendte sig udover mod fjorden og fjældene, eller de saa op i birketrærnes lyse skud, — og bare skrek: — Leve Norge! — Og de var saa sikre, naar de skrek. — Hurra —a—a! — Og Knut Svoldal steg op paa stengærdet og takked taleren, paa fællestogets vegne. Det blev en hyldning av ham som ingen ende

tog; — der hadde vel neppe været holdt make til tale i fjorden, saa indtrængende og manende. Men det brede oxe-ansigt i døren var blit borte for længe siden. Og fædrelands-sangen begyndte at gaa indenfor i stuen paa pianoet.

Men Per Otrvaag laa paa maven bag stengærdet; han la øret ned i volden for at lytte; — det var noget med det sværeste han hadde hørt av laat det pianoet, det var saa jorden skalv. Men der var ligefuldt ikke strøm i tonerne, saa de tog ind i hverandre; det var som du rulled sten. Og loddent blev det ikke, det heller. Og med én gang kendte han, at det var det samme med fute-sønnen som hadde talt, endda han ikke skønte syl-oddene: han greb efter det lodne mæle uden at finde det, — greb efter det stille kære og efter braaket som naadde verdens-hjørnerne, — men kunde ikke samle det i den store lodne laat det skulde ha.

— Fillegreier! — sa han og reiste sig. —

De var over studenten, at han skulde slaa følge med indover igen til Svoldal. Og Knut Svoldal tog ham under armen med sig — han skulde ikke faa slippe saa let! — sa han.

Dimlen rakte Per Otrvaag felen og bad ham prøve op igen paa at faa det lodne mæle

til. — Han vilde ikke. Men Dimlen stak av bortover en bensti til Svoldal, vilde se, om der ikke skulde være reisendes paa bryggen, som skulde med dampen idag, som vilde spendere et glas øl; for bygdefolk fik ikke købt paa Svoldal. Saa Per Otrvaag blev gaaende alene. Han spilte og toget fulgte: — Kom kjy—y—ra! — Og folk gik op paa siden av ham, og jentungen gik igen under felehalsen. Hun snakked og lo. Og naar hun lo, var det som evners vrimmel stimled boltrende frem av øie og av mund — udover hele hendes kind: der var ligesom en lubben mor i det, der var ellevil gedekid i det; der kunde gaa gadetøs i det; — aah alle de hvirvlende bittesmaa bagevjer som der var i det!

Per stansed spillet: — Fillegreier! — sa han.

Hun saa forundret op.

— Eg kjem' te døi ung, — sa han saa.

— Toskahove! — sa hun.

Og han spilte igen: — Kom kjy—y—ra! —

Toget stansed ved skolehuset. Taakheim stilled sig paa dørhellen og lod dem stimle forbi sig ind. Men han stopped Per Otrvaag: — tak, de skulde ikke ha nogen spillemand ind i skolehuset! . . .

Per Otrvaag saa det graa hovmod og blev sint: — Trave! — svarte han og slog lystig med hodet: — Skit og!

Knut Svoldal stilled sig ytterst ved døren og saa ud gennem vinduet og vented dampen. Men Per Otrvaag stilled sig indved husvæggen, saaledes at han kunde se lige ind i ansigtet paa dem, som sad paa bænkerne og lytted til Taakheims tale for dagen — det var væsentlig den samme som om formiddagen; han saa ikke taleren. Han tog frem en brun papir-pose og læste:

> Som tusinde ilde det straaler og glitrer,
> ja mere! — mens bølgerne sagtelig sitrer . . .

Derinde sa det: . . . Værkleg være gud taknemlig . . . grundloven eit værk, som her ikje fandtes makje te i verden . . . Henrik Wergeland og de andre fædrena paa Eidsvold . . . . Per lytted: — Var det ikke akkurat som spildaasen, som farbroren hadde købt og brugte som middags-koncert bort paa jægte-byggeriet: du kunde trække ham op og sætte ham paa en laat, saa gik han slik hele dagen! . . .

Og han saa paa jentungen isteden. Hun sad lige ved vinduet og saa ud. Hun var

bleg; hun hadde en glat pande som et barn — sad og slængte det lyse kaate haar bagover, op fra øinene og saa hele tiden op mod Ækre-akren.

Der gik en gammel leige-hest deroppe og prøved trække en plog.

Per saa, at mer og mer ungdom derinde snudde sig fra Taakheim og saa did op paa hesten. Og tilsidst snudde han sig ogsaa og saa did, mens Taakheim talte om Norge.

. . . Det var langt ud i vinnen, og plog-hesten grued saa til hvert skridt, at den syntes, den stod sig paa at la sig slite efter tømmen, saa kæften blev dobbelt saa dyb; — og manden som gik efter fik krampe i munden av bare smatting, og læben hadde en underlig vasstrukken farve. Hesten rørte sig alligevel ikke; det var en leigehest, som hadde sultet i vinter, og siden pløiet paa disse bakkerne udover stranden ustanselig i vaar. Men nu vagged den lidt paa sig, — men det var ikke for at gaa: den seg om, og blev liggende i plogsporet. Manden tog den i luggen og smatted, og en gammel kærring kom hen og letted den i halen.

Per Otrvaag fræste for sig selv: — Fillegreier! —

I det samme tuded dampbaaden paa vaagen.

Taakheim var midt i lignelsen om Israels folk som vandred efter skystøtten og blev frelst fordi det trodde, og han løfted stemmen begeistret da han hørte ulet og skrek i, at dette var det lykkeligste land i verden, for intet andet land eied en 17. mai! . . .

Og hele ungdommen stormed behersket over mod nedresiden av stuen og saa skibsstavnen gli ind mod bryggen ved bærget. Og deres stemme blev ogsaa stærkere, naar de hvisked:

— Oij! dar æ dampen!

Og den sextenaars-jenten gneldred høit:

— Lægg ne ette visitkôrt-pakkjen, Lars! . . .

Der laa en færing udenfor og ropte op til dampen, at de skulde la gaa kassen paa ytre siden. For de vilde snyde gamle Svoldal'en for bryggepengene. Der lempedes kasser ned i baaden; det gnisled av flasker inde i dem, og folks øine knærted lystig bortover hverandre paa bryggen ved den lyd. Der gled en færing ud vaagen med fire kasser i bunden, og der laa gamle sække over for at gemme de lyse bord. Ha—ha! de Glevaagararne trodde nok, de ikke skønte nogenting herude paa Svoldals-stranden! . . .

Dampen gled langsomt agterover først. Der kom to hvasse 17. mai-skud fra fordækket, saa det klirred i ruterne. Ungdommen glemte

salmen; det gjorde Taakheim ogsaa, endda det var udtrykkelig betinget ved kompromisset som modvægt mod felen. Og de stormed ud paa dørhellen, og Taakheim blev sidst.

Der kom en gut springende tilbage fra bryggen med en pakke, slet den op, strødde ud smaa pakker visitkort.

Dampen stansed, tog ligesom renne tilbage og jaged forbi i en stolt sving; nu hadde den faat ladd igen, og der gik to nye hvasse skud fra de smaa messing-kanoner. Ungdommen hopped i av smælden, sprang over mod tingstuen. Jenterne tog hverandre begeistret under armen og skifted visitkort, fordi høitidsstunden nu var paa det aller-festligste, — og nogen gav to visitkort av gangen av den grund. Knut Svoldal gik frem foran flokken og satte i:

— Hurra for syttendes mai—j!

Og Taakheim ropte hurra livsglad som han ikke hadde gjort det idag, og bekæmped ligesom ølkasserne som rodde saa seirstrygge ud vaagen.

Og hesten som laa i plogsporet, skvatt ogsaa i ved smælden og reiste sig og stod og skræved; og manden sprætted den fra plogdrættet og rusled hjemover med den.

Der stod en gammel langsynt kærring endnu igen paa Ækre-akren og mimred over-

bærende efter ungdommen, som toged over i tingstuen med Per Otrvaag foran, og hun var saa glad for Blaaa, som tilsidst hadde reist sig, og hukred tandløs med sig selv:

— Aa ja, da æ—hæ—hæ—hæ no juss so ein sla—ha—ha—gs syttendes mai—hi—hi—hi, veit eg, — dei—hi—hi kadla —

Dansen gik inde i tingstuen. Per Otrvaag spilte og tænkte paa Taakheim som stansed ham i skolestu-døren, og paa Blaaen som seg overende i plogsporet, og paa jenteansigtet — aah, alle de krislende bagevje-hvirvler! . . . .

Der kom voxne folk op fra bryggen og stimed ind. — Der stod ogsaa en fremmedkar med en sort lærskræppe ude i gangen og skotted ind; han kom i land med dampen just nu. Folk stod og undred sig paa ham; de syntes de skulde kende ham igen ogsaa; men andre paastod at de aldrig hadde set ham før.

Knut Svoldal laaste sig imens ind i kammerset til telefonen og ringte op til centralstationen i Otrvaag og skrek og bad om forbindelse med naboherredet og redaktøren i fjord-bladet. For han vidste, at han var tilstede i festen i tingstuen derinde:

. . . Svoldals ungdomslag, samlet til fest, hilser — æ dar noken? . . . Ve du hækta paa att'! — eg veit kor du staar aa lye: du staar paa Otrvaag! . . .

Stor tilslutning. Begunstiget av oplet veirlig. Almindelig begaistring. No ligg' dampen her nett og! Ja han æ gaaen no. Salut — fira skot! — ska seia da smadl herleg gott! . . . Taler for dagen — Rigne da? ka? eg høire ikje — æ dar noken? . . .

No staar du dar aa lye att'! Ve du hækta paa! — din Otrvaag-slark dar du staar! — aa d e ve ha postexpedition! De ska pinede faa betala bryggjepænga fø ølkassane idag! . . .

Æ du der no? Otrvaag-splint staar og lytter ved telefonen. — Ve du gi to krone fø meddelelsen? Ka? — eg høire ikje —

Det hamred paa kammers-døren. — Ja. Ja! — Og han maatte ringe av og kom ind; han skulde nu holde talen for dagen. Han stod en stund og vented paa at felen skulde slutte, med hænder i siden paa sin maade — de laa med haandbagen indtil, saa én saa ind i en fed glinsende haandlo og fingrene sprikte slapt ud i veiret; han pleied staa slik i kramboden, naar han vented kunder. Og han be-

gyndte midt under dansen; han steg ikke op paa katedret, men han vilde tale ud af forsamlingen og virke umiddelbar.

Saa var der en, som gik hen og pikked Per Otrvaag paa armen, at nu holdt Knut Svoldal talen for dagen. Per reiste sig braatt og strøg ud.

Knut tog hænderne fra hoften, mens han talte, og bredte dem fladt ud til siden, i høide med brystet og med albuerne klemt indtil ribbenene, som Kristus gør paa oljetryk. Og der var noget fedt glinsende over munden ogsaa, som han netop havde været op i sirupstønden. — Han talte ogsaa om Norge som fremtidens land, at dets lod var en eneste fribaaren seirsgang blandt landene, at i andre lande hadde de den nervøse parlamentarisme; men her sad de da en stund, baade statsraader og andre . . . Vi var et besindigt folk, som netop derfor var kaldet til at gaa foran i fremskridt saavel som i reform —

— Næst efter Israel's! — sa Taakheim lavt.

— Ja. Næst efter Israel's, — gentog gamle folk ude ved døren og flytted paa sig; — det var saa sandt sagt, det . . .

Men mens han talte, mødte Per Otrvaag Dimlen ud ved tingstu-væggen — han stod

og stødte ned korken i en ølflaske med tollekniven; han hadde været nede paa tredje plads, mens dampen laa, og købt sig en flaske. Og han bød Per. Saa stilled de sig i dørsprækken og lytted; det skumred lidt. Han derinde skulde netop gøre sig færdig og tørked sig nu under barterne med alle fingertupperne opstillet paa rad og funderte ligesom paa en god slutning.

Per hvisked til Dimlen og pegte ind: —

— Trave! — sa han; — var det ikke akkurat som han laged lefsekling med sleipe sirups-næver, naar han snakked om Norges fremtidshaab? — Fillegreier! — Nei! det blev vel likest ta vidden fat —!

Men i det samme kom én og ledte efter spillemanden. Det blev Per som gik ind, for Dimlen kunde ikke gaa fra ølflasken. Og en ny dans begyndte.

Men det varte ikke længe, saa stod der én og pikked Per paa armen igen; Taakheim og Knut Svoldal kom trækkende med fute-sønnen opover gulvet mellem sig til talerstolen — han sa nei og ynked sig:

— Ja hvad s k a l jeg si!

Men Per blev sint over ikke at faa spille ud denne gang heller og gik sin vei fra felen,

som laa igen paa stolen; han stansed ude i dørsprækken hvor fremmedkaren med skræppen endnu stod og lytted:

. . . Det er sagt, at Norge er et fuldkomment land med grundlov og greier, — er ialfald fremtidens land. Jeg ved ikke rigtig. For det første bare det: er en lov fuldkommen og makeløs, naar der er strid om dens mening gennem menneske-aldre? — Jeg bare spør . . .

Der er ogsaa andre ting: Menneskerne begyndte at bli borte for os i dette ideernes virvar; et menneskesind, eller to, gjaldt ligesom ingenting mod en reform, mod en aalesleip deduktion av en engelsk stuelærd. Er der fremtid i slikt? — Jeg bare spør . . . De trodde paa debatternes gny: jo mere stikordene klirred, des mer ny blev menneske-sindene; og naar én kendte kampfanatismen krible sig helt inde i benpiben, saa bares det én saa mægtigen for, at just nu skedde gennembruddets under, nu var sindet blit splinter splinter-nyt. Er der i grunden fremtid i slikt gennembrud? — Jeg bare spør . . .

Er et folk, som slaar i bordet, indtil det blir fare og saa gør kuvending, den ene snøggere end den anden, med sine gæveste mænd i spidsen, og den som var skarpest i vendingen

og kom først over paa ny baug, han kyter værst av dem allesammen, — er der fribaaren fremtid i et slikt folk? — Jeg bare spør . . .

— Trave! — ropte det i døren. Det var Per Otrvaag, han sprang ud, tog sig en sving rundt tingstuen bortimod Svoldals-møddingen for at finde et eller andet for at værge sig med. Det var som han blødte indvortes.

Men i stuen blev folk sinte:

— Ka! — Korleis! — Og Taakheim gik ind paa ham: — Ve du 'kje halda tale aat os!

Han vred sig ligesom i smærte: — Ja, hvad skal jeg si! — Nu stod han nede paa gulvet iblandt dem.

Da skrek Knut Svoldal i ungdoms-rus udover forsamlingen mod ham:

— Men er det daa ikje foronderleg, at der er so mangje store diktarar til i eit so lite land!

— Det er ikke forunderligt. I et lidet land øves ingen daad . . . man udretter ingenting, og da avles de . . . Nei, det er ikke forunderligt. Digterne er de smaa landes og de store ords helte.

— Ka trur du paa daa! — sa det haanlig ensteds.

Og nogen besindige som holdt paa Israel's folk, risted paa hodet: — Dei store byane! — sa de og forstod fute-sønnen med engang.

— Ja; dei store byane! — svarte det og sukked med mørke rabbiner-miner; — da hadde de nævnt den mandedød som ingen lægedom kendte.

Men Knut Svoldal stilled sig op til ham med de røde fede haand-loer ud i luften for ligesom at ta av stødene, og talte ham med alvorlig agtelse til rette: — det gik nu allige-vel ikke an at ta fremskridts-arbeidet paa den maade! — mindst naar man nu hadde en far —

Men da blev det stille ansigt pludselig sint, og det skalv i hvide rappe rykk:

— Det alt var bare en usund begeistrings-svindel! . . . en hykkelsk kultus! . . . en —!

Knut Svoldal ropte gemytlig paa spille-manden: — ungdommen fik da nytte paa tiden til dans, likevel —

Det stille ansigt blev bare ved: — Det første skridt mod fornyelse er det at mangle evnen til at holde tale, eller delta i debat. Saa éns menings grunde faar vende sig ind-over og bli inde i én, og da ligger de og hol-der sindet varmt kanske helt op i de sølv-hvide aar, og kurerer karakteren. Er der

fremtid i et folk av jurnalister og folketalere, som en dag henter ned kronings-skrudet fra høienloft og næste dag gaar i fante-laser —?

Men da var Per Otrvaag kommet tilbage fra Svoldals-møddingen; han bar paa noget underligt i haanden. Indover gulvet syntes han, han steg barbenet bortover klunger, og hans stemme var hæs og udarmet for al klang, da han ropte:

— Dei snakka om ku-vending; — men eg ha fudne ei ku-rompa, eg! — Han løfted den i veiret. Folk skoglo; for alle som var blit sinte paa fute-sønnen, og betænkelige for det efterpaa, greb leiligheden nu og la sig overgivent hen i latteren. — Men Per Otrvaag blev ved: — Dei snakka om beinpipa; — men her ska de sjaa —! Han løfted en hvid knoke i veiret. — Det drukned i skoglatter. Men han trak sig hurtig ud av stuen.

Ude i døren stod den sextenaars-jenten og vented, og lo av hans indfald; hun stak et visitkort bort i ham og vilde skifte med ham, sa hun. — Han hadde ikke noget at gi igen, svarte han tvær, og smøg ud: . . . For ingen skulde staa op og s i slikt, som studenten hadde sagt! Det var som en braakende marsch paa fute-pianoet! . . .

Hun skønte ikke dette, hvorfor han fór ud og ind og hvisled «trave» og spytted. Men

hun blev tænksom ved det, og der gik ung lubben mor i latter-hvirvlerne paa hendes kind. — Den ukendte ude i gangen spurgte hvad den karen hed. Da han hørte det, var ogsaa han borte med det samme.

Paa Svoldalsaabroen tog han Per Otrvaag igen — han stod nede i sin færing og løste fangelinen. Fremmedkaren bad, om han fik følge ham.

Per Otrvaag hadde aarerne over vaagen. Han sa ingenting og rodde langsomt. Saa tog han papirposen frem av lommen og læste op digtet høit.

— Du so æ so lærde, — sa han, — maatte kudna seia om da æ noke tess?

— Eg æ 'kje lærde! — høir! — Og han slog paa skræppen hvor der laa ljaa og klirred.

Saa sa de ikke mer. Og Per Otrvaag spurgte ikke, hvad den anden hed; han bare rodde paa; og inderst i Glevaag sprang han i land.

— Men ve du ikje ro baaten heim te Otrvaag? — sa den anden.

Da lo han høit: — Næ — heij! — Han tog opover en bensti for at naa køreveien, naar den kom tilbage fra den lange sving bortom Otrvaag. — Han gik ikke hurtig. Men det

blussed op i ham bredere for hvert skridt, og han sa frem for sig ustanselig sluten av det ene vers om de tusinde ilde som glitred.

Der var dybe hjulspor i den vaade fjældgaardsvei heroppe, sorte spark efter hestehoverne. For der hadde rullet to kærrer opover i mørkningen med en gammel sæk over hver kasse. Og hjulsporene randt fuld av vand. Oppe i skogen hadde isen kravet sig i dem, for natten var kølig, og der laa sne endnu i fjældene og gufsed nedover.

Senere kom der flere ruslende indover bygden, som var lusket av fra tingstuen, da det skumred og Knut Svoldal tændte lys paa talerstolen. Blandt dem som kom gaaende var ogsaa den sextenaars-jenten; hun rusled efter Per Otrvaag helt til fjældgaards.

Og langt efter kom ogsaa studenten. Han hadde først været paa vei udover til futegaarden; men saa snudde han, fordi han ligesom ikke hadde mer at gøre der, efter det han hadde sagt om fremtidens land. Saa drev han indover stranden isteden. Og som han gik, kom han til at huske de gamle graa sækker over ølkasserne i færingen, og da begyndte han at gaa efter hjulsporene, og drev lige til fjældgaards.

Men den ukendte mand tog udover veien til Otrvaag først.

Det var Onun Kjile. Og hans ældre søster var den Per Otrvaag's mor som nu var gift med jægtebyggeren. Og der paa Otrvaag bodde ogsaa moren nu; hun hadde solgt gaarden Kjile der langt ind i østfjældene til hoteldrift — den laa saa godt til paa fjældovergangen. Og saa var hun flyttet hid vest til datteren.

Onun Kjile var student. Og han hadde faat 150 kroner av universitetet iaar for at samle folke-traditioner. Han landed her, for netop her var overgangen saa grei over fjældet til Kjile og længer øst. Men han landed her, ogsaa fordi hans mor og søster var her, og det var dem som hadde git ham det meste materiale og de fleste historier som han hadde benyttet i sin paabegyndte avhandling om de hedenske residua i det norske folk.

Han hadde hat fri reise paa dæk helt østenfra. Før han reiste, fik han tag i en virkelig skræppe hos en hestehandler fra Hallingdal, en sort lærskræppe, med pressede roser og ornamenter. Men der laa ogsaa sagaer i den foruden ljaa, og Ivar Aasen's grammatik laa der.

Han var underlig lodden og graa i ansigtet, og hadde store, lidt tunge, vaade øine, som saa ud som de sved. Han hadde klippet knebelen, saa der var bare buster igen om den syrlige udflydende mund, og der var ikke stort mere skægg der nu end der var paa underlæben, hvor han ikke længer brugte rakekniv, men bare klipped det. Men under haken var der en pels av skægg. Han var liden, og blankskallet over en stor flate, men nedenfor flaten stod haaret tæt og stridt i krans rundt hodet. Han gik i kort bonjour, som var fra en av de snille Kristiania-familjer, hvor han spiste middag, og haarete armer hang langt ud av ærmerne, som ogsaa var korte, — men de vilde vel hængt saadan, selv om professorens bonjour ellers hadde passet, for han hadde saa usedvanlig lange armer. —

Da Onun Kjile naadde frem til Otrvaag, satte han sig øverst paa bærget og udenfor den sving som fjældgaards-veien gjorde hid-

over for at klare brækken. Det var egentlig denne rygg, som hed Kvalen. Her øverst oppe hvor han sad stod der nogen grisne furuer igen; men lige dernede var de slut, og da var ryggen bare blankslidt mørkegraat bærg; derfor gik folk og trodde, at det var av sjødyret navnet var kommet, og at det var av den blaagraa farve og av formen. — Lige nedenfor bærget laa en lysende grøn teig med en bæk og en graa stue midt i. Det var Otrvaag. Ude paa næsset stod et høit laxefisker-stillads over kridtflækken i bærget; fjorden gik med stride strømhvirvler herude om Kvalen og lokked fisken. Men der sad endnu ingen laxefisker iaar og stirred paa det hvidmalte bræt nede i det grønne vand. Ud imod sjøen paa det andet næs stod en svær fjæl med store bogstaver: H. P. WAHL's SKIBSVÆRFT, stod det. Det var Pera-Hans i Otrvaag som nu kaldte sig saa. Der løb en trang renne ind fra fjorden. Men bærgvæggen var netop saa udmærket til skibsværft, for imod den støtted spanterne sig.

Der var skrik paa værftet i kvæld, for en mast skulde reises paa skøiten som stod paa stabelen. De var forsinket, og sent var det; men de vilde la skøiten gaa i kvæld til ære for 17.

mai, naar nu protest-toget passerte paa opvei til fjældgaardene. Der var spændt liner om furulægger og kampestene — et helt spindkærringvæv gennem luften; det var ogsaa en av fordelene ved bærget, at en mast kunde fires ned i skuten, før den løb av stabelen, saa den kom paa vandet halvrigget. Og høit oppe i en furutop sad chefen overskrævs over en svær gren med sin line og kommanderte og holdt alle traade i sin haand. Onun Kjile skønte, at det var søstermanden; han var en tyk kar med mørkebrune bakkenbarter og stemmen var rusten. Han skrek ned over arbeidsstokken; det var to mand. Det fløi i luften med ord som «beddingjen», «sliparen», «dokkaa», «kaiaa»; engang ropte han, at den haken laa paa «kantoren». De to mand sprang om hverandre og lystred til alle kanter.

Onun Kjile sad paa bærget og saa ned paa dem. Han hadde ikke siddet længe saa kom der noget larmende udover fjorden bag næsset — lyd fra hjul og skruer og stempelstænger, som gik støtt og taktfast som et urværk; det var extrabaaden fra byen med 17. mai-jubel paa dækket, som nu var paa udvei.

En gammel kærring skrek oppe paa teigen:

— Dæ va daa grusomt te fæle damp! — Du kjære mæniskje! — Hun var østenfra efter maalet, og det var Onun Kjile's mor. Hun humped avsted udover mod næsset.

Og der kom en yngre kone ud og satte i: — To røir! — Du kjære mæniskje! — Det var hans søster, Per Otrvaag's mor.

En unge skrek: — Aa nai! — stor fæla damp! — Du hændelse!

Der kom flere unger — de var vestlændinger i maalet. Og de og de voxne sprang udover mod næsset. — Men saa husked konen, at maden stod færdig inde, og ropte op til ham i furu-toppen:

— No lyt' dykk heim, ete!

— Ve du ryngja mæ deg, di slarva! Ha eg ikje laga te klokka aat deg!

Saa maatte hun tilbage til stuen og ringte efter tauget i madklokken til de to værftsarbeidere og chefen. Og hun endte med de tre sagtmodige døende slag tilsidst, saa Onun skønte, at hun var oplært i det.

Men extraskibet gjorde en liden sving her indunder land og peb, for at faa ekko i fjældet over Kvalen, og gik saa udover.

Chefen skrek: — Lægg in te telefonen! — hun skulde si til redaktøren i fjordbladet:

— Extraskibet passerede H. P. Wahl's skibsværft kl. 8.$\frac{55}{-}$ paa udgaaendes.

En jentunge gneldred — hun og bestemoren stod helt ude paa næsset under laxestilladset og stirred: — Sjødn staar i høgaste luktaa ette han!

En værftsarbeider skrek, at det nytted ikke møde den karen med lastede smaafæringer!

Den anden svarte: — Møtte skjøitaa vor den dævelen, du ska sei', ho fekk kjedna'n.

Men H. P. Wahl op i furu-toppen blev da sint: — Spring in paa kantoren efter ølflasken! — ropte han. — Fan hente, ska ikje her paa beddingjen koma staa damp mæ to røir eingaang!

Det ringte for tredje gang til kvælds. Og arbeids-stokken begyndte at røre paa sig; men det var jo god tone fra før de fik madklokke ikke at gi sig for første madbudet . . . .

Onun Kjile saa og hørte. Og han husked et ansigt i det samme, det sidste ansigt han husked fra Kristiania. Det var et ansigt med bred pande — en døl med kort trøie og sølvknapper, som ogsaa stod paa bryggekanten den syngende lyse aften i vaar, og holdt en gam-

mel kærring i haanden. Der laa en Amerika-baad længer borte. Manden hadde snudd lidt paa sig og sagt bort til ham: — Han æ fulla fine i kvæld. — Han var fra en dal som netop hadde faat jernbane og var i stærk opkomst.

Onun hadde ikke giddet svare; for hans tanke mumled bare fryd om et lidet brev som han den aften hadde faat. — Og dølen hadde sagt videre:

— Men ingjen man'e trives i Noreg meir no! — Nu var her jernbane og slaattemaskiner, nu var her hotel og turist; her var tobaks-agenter og engelske lôrder i hver krog. Her var saa mangt, og folk tjente penge som sand: — Men ska me fysst mysse dæ, ve me daa mysse dæ skikkeleg! — sa han. Men hvad det var, de «misted», nævnte han ikke. Der stod bare en halv taare i øiet og gjorde synet uklart.

Og Onun var gaat fra ham, fordi han den vaaraften ikke gad høre sorg over kulturens indpas, og hadde stillet sig længer bort paa kaien. Dølen og kærringen blev staaende og stirre udover; han saa, at der stod flere bortover bryggekanten og stirred. Og de holdt hverandre i haanden allesammen: — skulde de «miste»

det, saa vilde de da miste det skikkelig. Og de var alle fra dale, som nys hadde faat sin jernbane og var i opkomst . . .

Her i Otrvaag hadde de mistet noget! Men de følte det ikke engang selv.

Onun Kjile reiste sig fra Kvalen, duknakket som et dyr, som vil være i skjul, smøg armen snøgt indpaa skræppen og tog opover mod fjældet. Men han vogted sig vel for veien, for nu kom vel 17. mai-toget snart. Han kendte den ikke; saa han av og til kom indunder den og naadde borti strømmen og hørte folk gli forbi; da kendte han paa fod-laget og skridtene deres, hvor det stimed inde i dem mod fjældgaardene. Og han fulgte med. Men da det blev mørkt, maatte han op paa veien. Men saasnart han hørte skridt efter sig, steg han udenfor og stilled sig stilt bag en busk, til de var vel forbi.

Han stansed ude paa Øfsthus-jordet nedenunder en bar askestu, som stod og frøs paa sine rødder i den frosne jord.

Det lyste oppe i en stue. Døren stod paa vid vægg til svalen, og ytterdøren stod paa vid vægg. Dansen gik derinde bag vinduet; ansigter

s t u = avkuttet stamme.

skød sig frem i lyset, ansigter la sig tilbage i feleslaatten.

Da Per Otrvaag naadde frem, stilled han sig helt oppe bag stabburet og glytted ind fra skyggen.

Der kom folk fra dansestuen ud i lysstrimen i svalen, og saa kom de videre ud paa tunet, og hid op paa stenhellen foran stabburet. Det larmed indover gulv-fjælene. Det klukked i korker derinde, for der stod ølkasserne. Han saa, at karene hadde drukket en del; for nu begyndte de at leie jenterne ud efter sig i haanden og vilde spendere øl paa dem.

En ny dans begyndte, og folk strømmed tilbage ind i stuen; det blev tomt inde paa stabburet. Per nytted øieblikket og smøg ind. Der sad en gammel mand og stod for det ulovlige øl-salg. Et talglys surmulte i en tømt ølflaske. Per købte tre flasker og betalte femti øre stykket; og saa stak han ud av stabburet og ind i skyggen igen. Her fandt han frem en aske-kæp og smidde den rund med kniven for at stange ned korken i flasken. Han mumled verset om de tusinde ilde.

Mens han stod der, stak et nyt hode sig frem i lysstriben foran ham og glytted ind i svalgangen.

— Æ du her og! — sa Per høit efter ham. — Æ da du so vende kjyr!

Hodet blev strax væk fra lyset der borte; det var fute-sønnen. — Per fræste videre og smidde: — Eg ska fan brænne meg —! . . . For de skulde ikke staa op og si slikt, som han hadde sagt, om det var aldrig saa sandt; — for det var ikke for det en ting var sand, at den maatte siges: — Kuvendingjen dar du fer'!

Et hvidt ansigt dukked op tæt ved ham; det var jentungen.

— Eg gaar her aa leita ette deg! — skændte hun paa ham. Og saa stak hun til ham to visitkort med én gang; — han kunde faa dem givendes da, siden han ingen hadde at levere i bytte . . . . Hvad han ogsaa vilde her paa Øfsthus? — spurgte hun med ét.

— Han ledte efter noget, — smilte han.

— Hvad han ledte efter da?

— Eld! Dei store eldane, so alder sløkje —

— Toskahove! — sa hun og lo.

Han lo ogsaa: — Men da æ sant! — sa han vegt.

---

vende ogsaa = sælger. — sløkje = slukner.

— Kom no ne mæ te bygdaa, høire du!

Og han tog hende om skuldrene.

— Fy deg! — sa hun og vred sig unna: — Æ du taa d a n sôrten? — Men hun lod ham ta om sig, og der famled en vaad øl-mund bortover hendes ansigt. Hun satte i en skratlatter; men latteren kvalte sig selv strax paa halvveien, sank til maalløs stilhed: . . . Den sorten! — hixted det, svælged det. — Den sorten! — ordene famled sig stumme ud i luften, snubled, reiste sig, krabbed videre: . . . Den sorten! . . .

Der kom en jentunge styrende ud av dansestuen i det samme og fik se hende, ropte, at hun vilde skifte visitkort. Hun trak hende med sig nedover mod fjøset. For der i fjøsvæggen havde hun stukket ind sin «kort-stok», sa hun; faren skulde ikke vide om dem, at de ødela penger til slikt her oppe, ligesom de nede i bygden.

Men Per Otrvaag tog flaskerne og askekæppen og strøg op i nabo-stuen, hvor der vifted et lysskær i glasruten fra koke-ovnen.

— Her æ øl, gamla Eli! — ropte han og satte sig paa sængekanten til hende; hun var otti aar, krokrygget og gjorde aat. — Han kom paa frieri! sa han og stødte ned korken, saa ølspruten stod opunder ærmet hans.

— Han kom just til den rette da, hukred det og smilte blegt.

Men da han saa de smilende ryk, blev han yrere, for de kom som genskin fra blaff av ilde dybt nede ensteds. Han hældte i hende av flasken, og hun sa nei, og drak og smilte. — For nu var det pinedø paa tide at gifte sig! — sa han.

Men varmen vilde gaa ud i koke-ovnen, og hun akte sig barbenet frem av sængen for at lægge en ny skie paa; hun slingred lidt i den graa understak — kanske det var øllet; de hørte slaatten og trampen nede fra dansestuen.

Hun gjorde bare et eneste ørlidet steg efter felen.

Da skrek han en kort skoglatter op i taget: — Gji meg mon, gamla Eli! — Nu hadde han set mangt moro, men make til —! — Eg ve gifta me—e—eg! . . .

Der strøg en skygge langs ruten derude. Der stod fute-sønnen og jagttog. — Nu var han her igen med de ædru stille øinene! . . . Og Per sprang ud.

En hørte tramp bortover tunet. Studenten var foran. — Kuvending! — skrek det; han skulde ha rundjuling, fordi han stod op og sa slikt!

. . . . sa slikt! — De kom forbi fjøs-hjørnet, hvor de to jentunger stod og skifted visit-kort, og smaaskændtes; hun fra Svoldal ropte paa Per, at Øfsthus-jenten gav hende skidne visit-kort igen. Men Per bare sprang. Der lød et dunk i bakken: — Eg ska fan brænne meg syna deg kuvending! — sa det.

Hun fra Svoldal sprang nedover efter; men den anden ropte paa folk op i gaarden, at nogen sloges vist nede paa jordet.

— Per daa! — sa jenten; han hadde studenten under sig: — Trur, du æ ratt tussete — dængja fute-sonen!

Der kom folk til nedover volden. Og en mand hadde en stav med og slog løs paa ham som laa øverst. Per krabbed sig av og hadde sig unna; den anden hadde da bare faat et par klor i kindet.

Men nu vilde ungdommen jage Per Otrvaag av gaarden: — hvad skulde han her! Han fór her og rak som husvild fant mellem Svoldal og Øfsthus idag og hørte ingensteds hjemme! For vilde han ikke gaa med i deres protest-tog, saa kunde han ogsaa holde sig væk fra festen! . . .

Per Otrvaag stod stille og lytted langt nede i bakken. Saa svarte han og ropte:

— Haah! Eg snyte daa ikje folk. Eg gjir 'kje att' skitne visit-kôrt, so ikje æ gagn i, so dei gjer her paa Øfsthus!

Ungdommen dratted nedover bakken efter svaret. Men de var da temmelig beruset. Og maanestriben var endnu saa altfor tynd til at lyse noget. De svæved udover voldene ligesom paa maa faa. Der laa hvide sneklatter igen i nordbrækkerne og tindred mat gennem vaarnatten. Onun Kjile stod stille bag askestammen og lytted

Per Otrvaag stansed langt nede og lytted. Hadde han hat fele i haand nu, saa skulde han faat det lodne mælet til, — alt det som braaker om verdens-hjørnerne og alt det som tier inde i hjærterne . . .

Der dukked det hvide jente-ansigt op paa siden av ham igen.

— Eg æ so tyste! — sa han og var undseelig.

Hun lo: — Og endda saa ledte han efter de store ildene! — Trur, du æ tussete! Kom no mæ ne te bygdaa!

Men han gjorde et hop og blev borte for hende igen. Hun ropte ind i den mørkebrune vaarnat:

— Da æ daa som ein slags syttendes mai! — Per, ka æ da du ve!

Per gled nedover mod Øfsthus-vandet. Ungdommen arbeided sig opover igen mod danse-stuen. Det var bare en som fulgte efter ham; det var bror av jenten, som var beskyldt for at snyde og levere skidne visit-kort i bytte. Han stansed og lytted og hørte skridt, og gik videre efter dem. Men da han naadde stranden, var der aldeles stille. Her stod en sag; der laa nogen tømmer-stokker som var kørt frem paa vinterføret. Sagen laa lige der aaen fra fjældet fossed ud i Øfsthus-vandet. Det var et langagtigt gammelt skur, hvor taget var raaddent og mange bord av bordklædningen faldt ned; men det var begmørkt derinde, for skuret laa saa lige indunder upsen.

Han trev en staur som laa udenfor; det var nok én, som laa her igen fra den tid de kørte tømmer, og var brugt til at slaa jernkilen fra stokken. Og saa stak han hodet ind under skuret og lytted ind i mørket, for her inde var Per Otrvaag sikkerlig. Men han hørte ingenting; men selv om han rørte sig, vilde vel fosse-duren tat lyden

Og saa blev han forundret, hvad fanden han kunde ta sig til saa længe herinde i begmørket, og svinged stauren og skrek: — Eg ska slaa deg i hel!

Men han traf en glat tømmerstok, saa stauren skvatt sin vei ud av haanden paa ham; det kendtes som én napped den fra ham.

Han blev rædd og ædru av det, sprang frem fra sagen og op i bakken. Men der blev han saa henrykt glad over, at han ikke hadde truffet ham med staven. Og han satte lige til gaards og ropte ind i dansestuen, at de for guds skyld maatte komme paa timen og lete efter han Per Otrvaag, for ellers var han istand til at gøre ende paa sig nede ved Øfsthus-vandet.

Men han fik ikke svar; de bare dansed: — aa, han greied sig nok, sa de. Og Øfsthus-gutten gav sig ogsaa til at danse, fordi han nu hadde gjort hvad han kunde for at redde han Per.

Men Onun Kjile tumled nedover mod sagen. Han gik, stod, lytted; gik igen. Men han hørte ingenting. Da slog det pludselig ned i ham, at Per Otrvaag fór som en envis ødeland gennem vaarnatten og slængte kostbar-heder ud til alle kanter. Ja, de snakked om ødsle folk! — men den dølen, som drog til Amerika for at miste alt, naar han først skulde miste noget, var dog ingenting mod denne . . .

Men Per Otrvaag krøb stilt frem av skuret paa den anden side og fulgte stranden et stykke. For her nær sagen og fossen var isen væk, eller usikker. — Men længer oppe steg han ud paa den. Han gik først bent udover mod midten. Det var vand paa isen og sneslaps, som fyldte skorne, og en tynd ny isskorpe, som han altid traakked igennem. Men da han kom udpaa et stykke, saa han saa forbi næssene til enden av vandet, svinged han og styrte did indover mod fjældene.

Men saa svinged han pludselig paany, og nu steg han i land paa et næs. Men her traakked han igennem isen, da han skulde i land og sank ned i til bæltestedet. Men han sparked i og skridtet ud og slog fra sig med armen mellem isflakerne og vassed frem over de glatte stene paa bunden. Og av det iskolde vand blev han efterpaa forunderlig spræk i benene og sprang opover skraaningen paa næsset.

Men da han var naadd høiden, steg han igen nedover mod bugten. Han skred paa foden nedover en lyngskrænt og lige i en ur, og rendte med skindlæggen i en hvass sten. Men han slog sig ikke noget videre.

Og han gik udpaa igen. Denne gang tog han et svært hop fra land. Her var isen

stærkere, saa den holdt; for bugten laa mod nord, og næsset skygged jo for solen.

Han vassed udover bugten i sneslapset, og kom bent udfor næsset, saa han igen saa til bunden af vandet og til fjældene. Men da snudde han og gik iland igen. Han steg opover lyngskrænten og kom op paa aasryggen for anden gang. Her stansed han og lytted. Han trak tilsidst trøien av sig, og la den sammen og brætted den glat: — natten var husvilde fantens sæng, sa han.

Saa satte han sig. Han huked sig forover paa hænderne, som han la tæt over maven for varmens skyld, og stirred indover til bunden av vandet; han ligned en hund, som han sad der mod det snehvide fjæld.

Han sad og lytted:

. . . Svag vaar-sus, vel fra rislende vaarvand. Høi tynd nymaane-stribe . . . Et ræveskrik langt borte — det var vel én som råk husvild omkring . . .

Det skrek én gang til. Han spratt op, famled efter trøien, men fandt den ikke i farten, og satte avsted: — skriket kom fra de store uudslukkelige ilde! . . .

Eftermiddagen dagen efter var der fuldt av folk oppe i Øfsthus-udmarken. Rygtet var naadd ned til bygden, at en mand var blit borte om natten. De samled sig op for at lete, og mange kom av nysgærrighed. Men de fandt ingen mand.

Dette var det løierligste de hadde været ude for nogen tid! Det var som han plent var søkket ned . . . . De fandt sporene og fulgte dem. De fandt trøien sammenklemt, saadan som han hadde siddet paa den. Og i en lyngskrænt var der en hvid kvist, hvor barken var flækket av: her var han gledet, og hælringen hadde skaaret nedi.

Borte paa isen ensteds stod endog en sort sko igen.

Folk gik i flokker og snakked sagte. Dimlen kom her ogsaa:

. . . . Han Per hadde nok hat en indre forudfølelse. For til en jentunge i 17. mai-toget skulde han ha sagt, at han kom til at dø ung.

. . . Men hvor fankeren var han blit av? — De skotted i raakene og indved land.

. . . Ja, det var nett det, — hvisked det til svar: — Fan hadde tat ham . . . Og da de fandt skoen, som sad fast i sporet, kniste den samme i flokken, at hin manden nok hadde

været skosliten. Han hadde sat igen, hvad han ikke trængte, for de brugte vel ikke sko om hov-foden . . . . Saa nu kunde det vel hænde, at Per Otrvaag hadde fundet de store ildene, som han hadde gaat og vævet om.

Og blandt dem, som gik her, var ogsaa Onun Kjile. Han stirred bare stum paa sporene ude paa isen, og han blev hæs av at tie. —

Det blev efterhvert udover dagen noget underligt dobbelttydigt over Per Otrvaag's endeligt, som ligesom holdt dem fast i udmarken. De blev gaaende der udover kvælden. Og tilsidst, da solen sank rød over lyng og bærg og sne, stod folk i raadvilde klynger paa myrerne eller ud paa næsset, og de blev faamælte, og ulykkelig spørgende blev de i øiet; nogen klorte paa kvisten, som var hvid efter hælringen, nogen stirred numne ud paa de sorte spor, som var flydt fulde av vandet, — lunete, med et nyt lune i hvert nyt steg, ligesom dyrespor paa høifjældet, naar de gaar i fred sine egne ærind . . .

— Dette maatte det bli forhør om, — mente en mand forsigtig tilsidst.

Men da glefsed Onun Kjile ilskefuld op, hæs av at tie:

— Kvifyre d æ! — For de saa nu vel grant med hver dirrende trevl i sin egen sjæl,

at her ingen ytre vold var tilstede! — sa han. — De vilde ikke ha dette frem til undersøgelse i nogen ret, for det var ligesom ikke av den sort, at det alligevel kunde greies ud i ord eller føres i protokol . . .

Det skønte de paa timen, og de sa ja til østmanden alle som én. —

Imens slog 17. mai-flagget spørgende videre mellem skolehus og tingstue nede paa Svoldal. Det hadde hængt saadan og slaat den hele nat; de hadde glemt at fire det ned; eller de gad ikke — det var ogsaa paa landet noget, som hed «dagen derpaa».

Og i kvældingen saa Onun Kjile flagget fra en nut. Det var ingen som hadde lagt merke til hvor han var blit av; men han var krøbet til skogs indover fra Øfsthus-vandet:

. . . Per Otrvaag og de store ildene! . . . Saa bød de ham dette barne-spel av et flagg! — Ja, nu hadde denne duken med det kristne korset i vaiet over landet i ni hundrede samfulde aar; men der var ligefuldt endda lodne toner, og underlige trængsler i folket, som ikke hadde set korset, — saa ustyrlig stærke, at én skrek paa de store ildene og satte livet ind av bare uklar smerte over ikke at finde dem. Hvem av dem som heiste duken satte livet ind!

For det var sandt som det var sagt: der var noget som hed ku-vending i steden.

Duken slog med sit blaa kors. Ude i folkelivet gik de ufattelige spor, hid og did og tilbage. I aandsliv, i politik, i hver fest hvor der forsamledes mer end én i folkets navn — der gik dyresporene mod Norges fremtid, som ingenting i verden udrydded, saalænge stammens safter flød. Eftersom de spor var selve stammens friskeste merke.

Det var en trøst, at saa var. —

Men i fjordbladet kom en lang korrespondance fra Knut Svoldal om den 17. mai, hvori han greb anledning til at nævne Øfsthus-laget: — det var en skam, at der endnu skulde huses saamegen raahed i vort folk, den tvedragtens og splidens aande. Det var nu paa tide at faa dette udryddet. Og her var det da ogsaa netop, at ungdomsforeningen hadde sin store kulturelle opgave: — Slaa felen ud av haanden paa dem som ikke kan styre sig! . . .

II

Fraus pia

Onun Kjile traf paa en laast løe om kvælden. Han løfted døren av hængslerne og krøb ind. Han fandt en gammel skindfeld og endel høi som de hadde lagt igen, fordi det var raadnet av tagdryp — helle-taget var nok ikke ganske sikkert. Men nu var høiet tørket. Han laa der om natten og hadde lærskræppen under hodet.

Men hans tanker stimed tilbage til den morgen i Kristiania, da han bestemte at reise. Og endda det nu var fjorten dage eller tre uger siden, saa var det som hans tanker rendte sig ind i tyk taage, hvor der ikke var rede at faa paa alle de mylrende ting. Hans hode blev, ligesom dengang, fyldt av kogende hed damp, som steg og steg og gjorde ham saa

underlig let i vægt og svimmel. Det var bare én ting han tydelig saa: voxduk-trækket paa sofaen, hvor han sad den morgen, da han kom hjem. Og saa var det én ting han husked nu som dengang; han husked digtet til hende. Og de to vers sa han frem for sig . . .

Det var gaat saaledes for sig det hele:

Han hadde et par dage i forveien skrevet et kort til hende og spurgt om hun vilde gøre ham den glæde at være hans dame i festen i studentersamfundet, som skulde holdes for en hjemvendt kunstner eller hvad det var. Og hun hadde svaret i posten om eftermiddagen, at jotak hun glæded sig r i g t i g! Efter det svar gik han og drev i gaderne av glæde. —

Han studerte fra først av teologi; men han hadde sultet og forlæst sig de første aar i byen. Men nu var han ovenpaa forsaavidt. For snille folk hadde skudt sammen til fast bidrag om maaneden; og hos andre snille gik han og spiste middag efter tur. I en av disse familjer var h u n datter. Og i den sidste tid, efter mødet med hende, begyndte han at sprede sig, og studerte saaledes gamle skikke og traditioner; han arbeided i grunden paa den artikel som han vilde kalde «hedenske residua

i det norske folk». Han hadde faat løfte om at faa den ind i et ethnografisk tidsskrift; og hendes far var den professor, som hadde lovet artikelen plads, naar den blev færdig. Og eftersom fremtiden ligesom lysned og aabned sig, vided han sig stadig efter og spredte sig i sit studium; og han følte en fryd ved det, ligesom naar en bæk gaar over bredderne og fylder brede sletter og slikker blomster-stængler hvor den ikke maa.

Og da han fik det svar i posten fra hende, var der ikke rum i gaderne for bare glæde, og han gik ikke paa universitetets læsesal, hvor han pleied sidde naar han vilde drømme verdens-drømme og kende fremtiden komme. Han maatte ud paa de ytterste brygger, saa brystet fik hele fjorden for sig. Og da han kom hjem paa værelset den aften, skrev han ned det, som han hadde staat og mumlet paa paa bryggekanten:

Paa kaien la kvælden sin bronce-hælg. —
Og maaserne hev sig let
i stille lunete kast, —
de var ikke nedpaa med vingen engang! —
Og mast stod ved mast
mod det disete blaa —:
. . . Jeg hadde faat brev ifra dig!

Og baadene rak,
og boierne duppende laa,
og skyer seiled med lysblaa gløtt,
og damperen gled
mod det disete blaa —:
. . . Ja du, jeg hadde faat brev ifra dig!

Da han de par dage senere den morgen efter festen sad paa sit værelse, husked han i begyndelsen bare digtet igen av det hele; det var som hed dunst steg om alt det som virkelig var skedd og hvirvled det ind.

Men det var gaat saaledes for sig: Efter den festen i samfundet hadde han fulgt hende ud i garderoben og hjulpet hende kaaben paa. Og hendes kind var rødt. Og han blev staaende og stappe og stappe ærmet ind ved skuldren.

— Nu er det vel snart godt nok, — sa hun først.

Da hadde han sagt, og blev ved at stappe: — Du og du! Som jeg liker Dem!

Saa sa hun: — Disse klisne fingrene Deres! Det ser ud, som de har slikket rømmekoller al sin tid! — Jeg er ingen rjomakolle. — Hun smilte stille over glosen og lo forsonet gennem næsen: — Rjomakolle-flirt! — gentog hun. Og saa vinked hun paa en anden stu-

dent i gangen: — Vi skal jo samme vei! Vi følges opover! — Tak for iaften, Kjile!

Han stod igen i garderoben. Lige foran paa væggen hang et speil. Han saa ind i speilet og strøg knebelen op fra de tykke læber med flade haanden; da saa det ud som han tørked den for fløde. Det var bare én sætning tilbage i ham i det øieblik han saa det: — Eg æ fraa Kjile, ein fjældgar, aa heiter Onun, — hed den . . .

Han sad en stund i voxduk-sofaen paa sit værelse og stirred ud i vaarnatten gennem det aabne vindu. Det dagedes derude i vaaren. Men kogen i hans hode vilde ikke stanse. Han la sig ud av vinduet og stirred, til klokken blev saa mange, at universitetets læsesal aabnedes. Da gik han did, saaledes som han pleied, og sad der og saa op i det matte glastag og hvilte ud; for der var ingenting i verden som tog kummer — ligesaa godt som sult — som læsesalen, hvor de store mænd stod i reolerne og de smaa sad ved pulterne og rasled saa ærgærrig med papir for at komme ind som en smuk no. 2 efter de døde i reolerne.

Han tog efter en bog i den nærmeste hylde for at markere sin pult. Det blev Ivar

Aasen han traf. Han bladed tankeløs i den og stansed ved substantivernes bøining, og saa igen op i glastaget. Men mens han sad saadan, husked han pludselig døle-ansigtet, han hadde truffet paa kaien den syngende lyse aften, med den fredløse karrige taare, og han hørte ham si: — Ingjen man'e trives i Noreg meir; «mane» hadde han sagt. Det rapte som en skinnende stjærne ned i ham fra glastaget: — det gamle staute r i nominativ, som hadde staat som en stærk fælles skjoldrand rundt om ordene, gik nu igen i denne matte endelse! . . .

Det blev liggende som et underlig skinnende ørlidet gløtt i begyndelsen, og ingen udsigt gav, ligesom et hul i en tæt skogs mørke løvhang ingen udsigt gir, naar den staar som en mur mod lysende aftenhimmel. Men det suged øiet til, det hul; det blev som et kikhul i en vægg, og han kunde lægge øiet helt indtil, og da blev der udsigt rundt om. Synet voxte. Og han saa ligesom en hel vid bygd med aaser og fjæld. Han saa pludselig i denne ene svækkede rest bogstav hele det norske folks udvikling fra gammel tid og til nu: særmærket som folk, som hegned det og luned om den enkelte, saa han gik sporløst

op i det store og hele, det var seget ned som et gammelt raaddent gærde, og nu var der bare et svagt efterslag igen; og det fremmede vælted ustanselig ind over efterslaget . . . Dølen sa ikke, hvad de «misted»; men nu saa Onun Kjile det: det var dette sidste efterslag, den sidste rest av det stærke særmærke, som endnu hegned den enkelte og slukte ham, — som nu faldt; — og det var vakrere end det haarde oltids-r, fordi der var gribende angst i det. Det var den enkelte, som stod bar og nøgen, eftersom det nu kom an paa tiltag, og de nu skulde til at bærge sig selv, og bare være til for dette ene, at bærge sig selv: jernbanen skrek! konkurrancen jaged dem! . . . Og skulde de først det, saa vilde de ligesaa godt hoppe i det og leve langt ude paa præriernes fjældløse fede kornflater, hvor maskinerne saadde og høsted, fjærnt fra de gamle tomter. Men de stod alligevel en stund paa bryggekanten og holdt hverandre i haand, med en fredløs drømmende taare, som ikke kunde glemme det fælles særmærkes matte kære rest . . . Og landets kloge fædre rev sig bag øret og skønte det slet ikke længer, denne fortsatte øgende flugt bort fra fædrejorden og fra dale, som hadde faat sin jernbane.

Saa var det Onun Kjile tænkte. Han sad rød i kindet av tankerne, og de fyldte rummet helt op under læsesalens glastag som hed damp. Det blev til universelle verdenstanker. Han vidste det: der var ingen løsning paa dette sammenstød mellem den enkelte og det nationale, folkestammens lune livs-saft; én maatte vige, og dø. Og folk kaldte striden ørkesløs; — fordi der jo var saa faa, som var saa fine paa sin sjæls hud, at de fornemmed folkestammens skære solstreif. Men Onun Kjile selv vilde heller ingen løsning nu efter det som var skedd med hende. Han vilde bare stille dette sammenstød rigtig hen og de to magter klart mod hinanden. De fik kæmpe ud sin kamp, og det vakre fik tabe, som det altid gjorde i verden; det vakre var ifølge sin natur ikke konkurrance-dygtigt, eller energisk, eller slagfærdigt, og det vakre eied ikke jernhaarde sener til haandgemæng. Den vakre følelse hed rjomakolle-flirt i Norge.

Dette var den uavvendelige skæbne-tragedie, som før eller senere spilledes ud i alle folk. Men netop derfor, fordi det var en slik ulægelig skæbne og fordi det var en saa alt omspændende verdens-tragedie, saa vilde han nu faa lov til at være med paa det; han vilde

reise tilbage igen til folket og dø i en stor universel kamp, med det ubrugelige i det norske folk, med det som tabte . . .

Han søgte, og fik bidrag til at samle traditioner og nedtegne gamle skikke.

Men her paa Øfsthus var Onun Kjile blit skræmt. Han hadde ikke tænkt sig tragedien spillet saa voldsomt, da han reiste fra byen for at gemme sig bort og dø med det døende. Der fór skræk i blodet paa ham som han ikke kunde værge sig mod.

. . . . For hvad var denne paaholdne sølvknappe-døien med den tørre taare mod Per Otrvaag som satte avsted med selve sit liv og slængte det ødselt ud i vaarnatten! —

I den første løe laa han døgnet rundt og stirred, og sov. Om morgenen spiste han av nisten og gik videre. Men han gik ikke langt hver dag; sæter-selene og løerne laa ogsaa saa tæt. Og naar han fandt et rigtig mørkt sel, blev han liggende døgnet rundt igen. Og det vaaredes ogsaa saa utrolig stærkt og tidlig i fjældene iaar, saa han frøs ikke noget videre. En dag fandt han et fiskegarn opunder et

tagskægg og brugte det i vandene, og han fik ørret paa det. Men han sulted stundom; men det gjorde ikke noget, for det hadde han gjort før i sin tid da han studerte teologi. Og Johannes den Døber hadde ogsaa sultet i ørkenen, før han kom til klarhed og ante den ny religion. For Onun Kjile kendte ligesom inde i sig for hver dag, hvordan noget nærmed sig som en klar høi høstdag.

En dag fulgte han et vand; da hadde han gaat saadan over en maaned. Han gik i den hvide ur og hørte bølgernes kluk op under de udoverliggende kampestene. Og han tænkte paa sin avhandling om de hedenske residua: — Der var overtroiske lumre kroger i sindene, hvor orientalernes religion hadde brugt en tusen aar her nord uden at naa ned; og politik og tidsproblemer brugte nu menneske-aldre. Men det var i disse træge kroger, fantasien yngled, og forestillingerne skabtes, det var folkets urkime, hvor al fornyelse voxte og hadde rot. Men det var dette præsterne vilde ha has paa, baade de fra universitetet med sin tyske exegese og de som kom fra folkehøiskolen med Spencer; de kaldte det synd, eller de kaldte det raahed og mangel paa kultur, og skæmmedes ved det; det var det ubrugelige i det norske folk.

. . . . Om det nu var resten av den eneste originale spire til egen kultur? — Og egen religion! — Religion! . . Det æste i ham, saa han svælged og ikke kunde faa ordet ned.

Han hadde aldrig faldt paa at nævne religionen for professorerne, naar han talte om sin avhandling. Men selv naar han ikke nævnte den, men bare snakked løst om sine idéer, saa blev de forsigtige, og saa stumme og haarde og kloge i blikket, og sa, det var kristne reminiscenser, det var katolske forestillinger, han hadde fat i; de reducerte hans hedenske residua hvor de kunde komme til. Og han saa paa en medicinsk professor, som han hadde snakket en gang med, at han mente, han var reden av en fix idé; og derfor snakked professoren ham halvt efter munden.

. . . End om disse residua kunde bli levende liv! For det var at holde begravelse over dem, at sætte dem ind i et tidsskrift. — Var der nogen muligheds raad for at blaase liv i det matte efterslag fra oldtids-livet, naar man fór rigtig vart frem? . . . De store ildene! — troen paa dem var ialfald virkelighed, siden folk satte sit liv ind . . .

De som gik med aalesleipe engelske vis-

mænd i lommen, — de saa paa udviklingen som den var en bæk som ustanselig vælted udover bakke og maatte ende i havet — i opløsning; — men det faldt dem jo ikke ind, — men det vilde gaa slik for det. Men om nu udviklingen var som en sætersti, som bar imod sommetider og bar udfor sommetider, og aldrig aldrig i evighed endte i havet? — Var ikke Per Otrvaag's død en art besegling paa den tro! . . .

Han vilde gøre modstand i den store verdens-tragedie, selv om han skulde gaa til latter som en skrullet karrig knark som pitled op skosaaler og selepinder langs veikanten! Han vilde finde et sted som han kunde gærde ind. —

Den dag gik han langt. Det gjorde han de næste dage ogsaa; han fór tilsidst som et skræmt dyr ind gennem fjældet. St. Hansaften stod han forsulten ved hotel Breifonn ved Kjile-vandet, hvor røgstuen nu var væk; der kom en lat chaussée tversover fjældet glidende forbi under flag-stangen og verandaerne, og styrte nordpaa og over i næste fjord. Der stod en turist i plæd udpaa bakken og funderte ned i jorden. Langt inde i fjældet under en sølvhvid sky gik et tordenveir.

Onun stansed ved bislaget paa øvresiden av bygningen.

Der sad fuldt av skydsgutter paa kasser og lytted. For indenfor gik munden hidsig mellem to; den eue var en gut med «Breifonn» i guld paa luen. Han sa, og ordene kom rapt væltende ud av munden og puffende an i hverandre som de laa løse i en vandbøtte og hældtes ud:

— Men du sa, dao du hyra meg, eg sku fao drykkjepænga attaot løno? — Eg heve ingjo set te dessar.

Værten svarte, og han var Bergenser:

— Du er en tosk. Du faar holde deg frem sjøl og, so te sie, stænge døren for dem, før de er gaaen. So gør me i Bargen.

— Goddag! — sa Onun til gutterne paa kassen. Og én saa op og svarte.

Men Onun blev ved: — Torevêr i sør! — sa han. Men ingen svarte. — Jaja, sa han videre, — ikvæld var det St. Hans-nat. For han kendte én som var rædd torden, han, — snakked han videre: — Han gjekk bort i ein opkomme-bæk den nott aa auste tri vende paa ra vatn paa hovue aa sa:

---

te dessar — hidtil.

Aarle æ eg ute,
seint kjem eg fram.
Gu aa jomfru Maria
gjev meg vigslings-vatn
i Jessu namn!

Sia so va otten juss so strokjen av han.

De paa kassen sad og skotted bort paa ham hele tiden under hattebræmmen. Og da han var færdig, tog den ene frem tollekniven og skar langsomt av en buxeknap, og stak tollekniven ned i sliren. Og saa slap han sig ned av kassen og gik hen til Onun og rakte ham den alvorlig:

— Bare en liten firholing for umaken! — sa han.

Onun Kjile svarte ikke. Han bøied om hotelhjørnet, skar tversover chausséen, fulgte en sti søndenom vandet. Han gik hele kvælden. Her var vondt at komme frem, han fór i ur og over grønskegrodde sleipe bærg; en gang maatte han næsten til fjælds, for stranden var stupbratt. Saa naadde han en dal, som gik østover ind i fjældet, og tog opover den.

---

firholing — knap med fire hul (leveres skrønemagere som tegn paa at man ikke har lat sig binde noget paa ærmet).

Her laa to graa gaarder. Men han smatt ind i en av løerne. Da var det over midnat, og det lysned over aker og eng, og en fugl var alt vaagnet ensteds inde i en busk.

Men bare et par timer efter var han ude igen, og han var ovenfor gaardene, før nogen var oppe. Han fulgte en sti indover fjældet, over bærg, og gennem lyng, og rundt omkring vaade myrer. Men han var ikke gaat saa langt, saa stod der en gammel kall i en veisving og kvisted og hugg. Han maatte ha ligget heroppe i en løe inat. Der laa øxespaan og sken i stien, og solen stegte; og der lugted harpix av spaanen langen vei.

— De hadde slikt svært gærdehold her paa fjældet for denne renens skyld, — sa manden.

Onun Kjile lod sig falde om i veisvingen og la skræppen under hodet: — om han ikke skulde ha sig en stutt-aarv idag? Og han sa halv pris, saa de kom strax i handel. — Saa la han sig igen paa skræppen: — om det ikke var vaagespel gaa slik alene i fjældet med øx, saa gammel han var? — om han skulde komme noget til?

---

stutt-aarv = kort ljaa.

Og manden blev pratsom: — Han hadde bare skamhugget sig én gang, — sa han; det var livaaren ved knæet. Men dengang var en søster med ham i fjældet. De bandt om med sokkebaand og hvad de hadde, men de kunde ikke faa blodet til at staa. Da tog søsteren østover heien her til en gaard, som hed Aalsaaker, hvor der bodde en gammel mand som hed Grundi og kunde raangstemming. Han sad endda netop og fik sig mad, da hun naadde frem; — han maatte endelig følge med paa timen, sa hun. Men han sad og aad som før. — Bloe spire! — sa hun. Da reiste han sig, kom ud i døren, stod der en stund og stirred vestover heien. Saa gik han ind igen. — Du lyt' koma! — sa hun, — aa stemma bloe! — Dæ stende no! — sa han. — Og netop i det øieblik slutted det at blø i hugget. — Kallen lo forsigtig og mistroisk i det samme; — men siden den gang hadde han ikke hugget sig, — sa han saa.

Onun Kjile laa en stund urørlig og gemte historien. Saa reiste han sig, og det blunked i øiet: — Her begyndte folk at tro igen! —

---

spire = staar i straale.

Og han gav ham en stuttaarv atpaa købet og sa braatt farvel og tog videre østover fjældet.

Den historie lugted det hele tiden frisk solstegt øxespaan av . . .

I kvældingen kom han til en grøn slaatte, og nedenfor den laa en graa myr, med mørke rødbrune grøfter, hvor folk hadde skaaret torv til sæterbrug, og nedenfor der laa et vand. Udenfor løen sad en mand paa en sten og luted, og en anden stod over ham og klipped haar; de var ogsaa paa gærdesjau, og en kaffekel hang og kogte fra en birkekæp som stod skraa ind i bakken. En flaggermus kasted sig i luften rundt om den lyse løe.

— Han var blit saa overhændig varm i veiret, at det lidet var raad at ha haar paa hausen, — sa den ene mand, og gik og samled op fra volden nøie hver haarlok, for klippingen var alt over; han raked med fingrene, plukked — hvert gran tog han. Og gik andægtig og uden et ord bort til kaffekelen og kasted det paa de gamle glør og tændte med nye tyristikker.

— Kvifyre gjere du dette? — sa Onun Kjile.

— Da ser so stygt ut heldes, — svarte det løselig og vilde ingen besked gi.

Onun slap sig ned i bakken. — Nei! — ropte han i og strøg sig munter over ansigtet,

som han fik et indfald: — han hadde været ude for noget underligt her længer vest. Han hadde stukket sig i armen med en kniv og truffet lige i livaaren. Men saa var der én, som kunde raangstemming. — Og saa fortalte han den historien, som det lugted solstegt øxespaan av.

De skotted lidt skvætne bort paa ham. Men han gæsped tilforladelig og strøg sig over ansigtet én gang til. — De kendte ogsaa én, sa de da, — her østenfor fjældet som kunde raangstemming: Grundi Aalsaaker.

Onun pegte snøgt paa haaret, som sved i glørne, og mente, det var da saa mangt som saa styggere ud end haar som laa igen og slang.

Da lo de og lod sig fange:

— Skindvængjaa æ skuldeg den vonde tvo vaage haar kvart aar!

— Hummm. Hummm — Onun drog sig saa uovervindelig langt paa det. Men det steg som en vild iling op gennem ham og snoed sig og slog som flammer: — Her begyndte folk at tro! —

Han blev der i løen hos dem om natten.

---

skindvæng = flaggermus.

Næste morgen tog han opover mod fjældet som skildte fjordbygden og dalen der øst.

Og denne historie om flaggermusen og haaret lyste det hele tiden ligesom graa løe av . . . .

Der var sne i fjældet og lidet grønt, endda vaaren var kommet saa stærk og hed, og solen slog gnister paa de nye birkeblade ned i lierne. Fosser og bækker gik hvide og larmende. Og der kom kolde gufs trods al solen. Han gik haardt paa; for han vilde naa helt over til Aalsaaker til kvælds.

Men han stansed op paa fjældryggen, før det bar nedover paa den anden kant, og saa mod syd. Her hadde netop faret en rensdyrflok over og traakket saa tusen tæt med de kløvede klover. Det laa med fjæld i fjæld sydover, blaaa bagom hverandre, skar hverandre til skøns saadan. Og saa laa der et sort vand, muret inde mellem hver fjældryg. Og længst ude under himlen i syd var der bare hvideste solrøgen. Men bagom hver av disse fjælde laa der vel ogsaa en lysegrøn skraaning, en sæter eller en slaatte, hvor der kun kom mennesker én eller to gange om aaret og hvor der var hvile. — Og han lukked øiet: Han lugted solstegt øxespaan og saa det lyse av en graa løe:

. . . Herregud! — skulde ikke h e r være jord og rødder til en egen tro! . . . Engang i oldtiden lusked der troldskab om i skogene og i sindene. Saa blev skogen hugget ud og sindene lagt øde av vikingetidens rationalisme og mythologiske kunstskaldskap. Og saa kom den fremmede Hvidekrist fra øst og flytted ind i det husvilde . . . . Men sindene, om de var tomme, — de var nu engang ikke slik, at der lod sig flytte ind hvadsomhelst. Og det kunde én se, den som vilde: for netop den fremmedartede religion derude fra Asia-land var det som gjorde, at menneskerne her nord svinged saa urolig og usikkert, og styreløst vildt mellem pietisme og grænseløs livsfryd, som ødsled uvettig og drev selvmord; thi forestillingerne de var ikke rundet i folkestammens instinkter; der var ikke dyrespor i dem; der var ikke livs-saft i dem. — Det var det underlige: Overalt ellers, i skikke, i klær, i aandsliv, i kunst, gjaldt det, at man skulde være sig selv, — at kultur var den udviklede natur; — men her, i tros-livet, som de lærte var det inderste og inderligste i os, — h e r gjaldt det ikke! h e r importerte vi fra Asia-land! — Og det virked igen tilbage og svækked de religiøse instinkter . . . .

. . . . Nei! De hedenske residua skulde vækkes! Og han var ingen karrig knark som pitled skosaaler og selepinder. For nu ledte han efter Germanernes tabte urreligion! . . . .

Og han trak sin bonjour av og tog sin tollekniv frem. Han skar begge skøter tvers av opunder knapperne i krydset. Og saa trak han den paa igen, og den stod noget paa lag som en rund døletrøie bag.

Det var kvæld, da Onun Kjile naadde ned til Aalsaaker. Den laa under skogbrynet og sken lysegrøn øverst paa en skraaning. Milelangt ude laa dalen, med grønne gaarde og vasdraget. Naar det var rigtig klart, kunde én oppe fra uren bag gaarden se en hvid stribe røg efter jernbanen længst ude i en furumørk li, just som den svinged op hoveddalen.

Der var en høi trap paa husets nedreside av utilhuggen graasten; men der hadde døren altid staat fastspikret for ungernes skyld. De gik altid den anden vei, gennem døren paa øvresiden.

Her sad de den kvæld Onun Kjile kom, mellem husvæggen og den bratte bakke. Det var mand og kone, en liden gut og en liden jente, og saa en gammel kall, mandens far; det var vel han Grundi, som kunde raang-stemming. — Manden var sort og skægget;

men han saa ikke klog ud — hans pande var smal og trang; og der var et utal av rynker om øiet, men de stod allesammen slik at de intet træk gav uden det meningsløse. — Konen var bleg, næsten hvid, i ansigtet, og sørgmodig; hendes ene mundvig trak sig op til et smil; men det var som én var usikker for det smil, om det var stivnet eller ikke, — men var det stivnet, saa var det over stellet her oppe paa fjældgaarden. Og der var noget løftet over brynene, som hun saa over aasrygger ned i en anden grænd; det var sex — syv aar siden hun blev gift hid, og hun var søster av læreren nede i jernbanegrænden.

De sad stumme og udaset ved husvæggen. Det var noget de sad og tænkte paa sammen. Onun Kjile satte sig ned blandt dem og sa godkvæld. Hun ligesom kvikned i, da han satte sig, og saa bort paa ham flere gange.

Men borte ved hushjørnet tisked de smaa videre og kunde ikke tie; de sang i maalet her, og der gik ligesom loddent sagn i hver sætning:

— Kaaven sleit seg so, atte —! - - sa

k a a v kalv.

pigen; der var forfærdelse i stemmen: — Tjore sto i høgste lopti!

— V a han lause! — sa gutten i samme stemme.

— Ja—ha—a! — Han skamspændte meg so, atte —!

Men faren blev sint, da han hørte stemmerne: — Tig daa mæ deg, tita!

Saa blev det stilt længe. Onun saa, at det var kalven de sad og tænkte paa, hvor i verden den var blit av? . . . Og de taalte ikke snak om det.

Men tita kunde ikke dy sig; hun la sig over til broren som sad og gabte over begivenheden:

— Du maa daa alli tru, han drepe fôk, boa! — Hun var jo ældst av de to og skønte mest.

— Vil du have av svigjo! — fór faren op.

Saa blev det igen stilt om kalven.

Og den gamle kallen spurgte, om han Onun kom vestenfra. — Han hadde ogsaa været vestover til Stavanger engang for at komme med paa fisket; men det

---

t i t a = tulla (b o a om gutter). — a l l i = aldrig. — f ô k = folk. — s v i g j o = pisken.

blev saa kleint det aar. Det var snille folk dervest, og billige. Men kosten var saa daarlig:

— Dei slepte mjøl i vatne te drikke! — Han smilte: — Mjøldrikke so ein her gjir boite. Ei kjedding kom mæ dæ te meg. — Nei, dette kan eg inkje drikke, sa eg. So la ho i ein laate: — Nei vil du inkje have mjøldrikke mit! — sa ho. — Nei, dette kan eg inkje drikke, — sa eg . . . . Aa so aat dei so mykji havre der vest! Eg vart so har'e i magjen, dæ va meste paa live mæ meg.

Konen saa op igen. Og Onun syntes, at smilet flytted paa sig og løfted sig ironisk op over Grundi. Han kræmted det hidsig væk, for slikt maatte tas strax, og sa:

— Aanei, vestlændingen var ingenting tess. En skulde ikke ha noget med dem at gøre, for de var ikke snille længer. Og det hadde aldrig været saa forhakkende galt med havre som nu de sidste aar.

Den anden blev ved: — Dæ sill ha vo store skoga paa Jæren i gomo ti. Men skrubben va so vonde, so dei laut hogge 'n ut. — Og

---

boite = buskapen. — kjedding = kærring. — vo = været. — gomo = gammel.

kallen sad og mindtes; og saa sa han «jaja» fyldt av forlokkende lyst minne. —

Onun Kjile blev der om natten.

Og om morgenen fortalte han, at han fór med ljaa. Han solgte for halv pris og under det, saa de købte mange. De kom paa nær fod ved den handlen, og det endte med, at han blev paa gaarden og tog sommersjau som slaattekar for bare kosten; de kunde ialfald prøve ham, sa han.

Udpaa dagen bar det avsted indover aasen for at lete efter kalven, og tita kasted kluten for at kunne springe godt. — Kalven var endda graa, sa de. Og de tog hver sin vei indover.

Men Onun blev gaaende paa hjemmemarken. Borte ved uren stod en staalgraa kalv; han stod inde mellem eistapen og glytted ud og undred sig, hvor folk skulde hen. Og Onun kløv opover efter ham. Men med ét reiste han halen ret i veiret og satte vildt avsted, lige udover uren. Han blev liggende stille ind ved en sten. Der laa et lidet vand ved den ene ende av uren, hvor kalven stansed som lik.

Onun varskudde ingen. Han krøb bare efter bortover, skar og vred lange vidjer, slog

dem om kroppen, benene, hodet, og fæsted sten i andre enden, og saa sænked han den døde kalv i vandet. —

Mod kvæld kom de andre tilbage fra hver sin kant og gik og undred sig: — Eg veit daa inkje, kor han heve tekje veien!

De gik en hel uge og ledte. Der var forskrækkelse og stum graat i øinene. Og tita blev truet med svigja, bare hun rørte paa sig.

De gik alle omkring trykket av samme tanke.

En kvæld sad de saadan ovenfor huset. Og øinene stod med dirrende matgrønt skær ud av hodet paa dem, som paa dyr i spænding.

— Huldræ! — sa Onun langsomt og tungt, som han blanded gift i mad, og saa ikke op.

De sad døende stille. For det hadde været deres tanke helt fra den kvæld, kalven var kommet bort. - - Det blev en lang stilhed. Og Onun holdt paa stilheden, saa den blev rigtig mættet, og saa sa han, og sukked «jaja», saadan som gamle Grundi sa det, naar han hadde fortalt noget og kasted et blik tilbage paa det; han sukked det lyst, som én sukker over et barn, som fik lykke til at dø tidlig, før synden naadde det.

For av dette sukket skulde de komme i andagt over henfarne tider og faa uro, og kanske længsel.

Saa reiste han sig; — det var bedst lægge sig! sa han. Og de tre karfolk fulgtes som snarest bortom haugen som laa ved løen. Det var en jordhaug ovenfor en stor enerbusk, og midt op paa den stod en gammel bjærk og luted fremover.

Det var en kjæmpehaug, sa Grundi; det skulde være den første mand som kom herop og rydded land og bø, — de haugla her. Det var en «vondingji ratt», og han var fredløs, og han hed Grundi. Det var hans gætergut som skambed ham en julenat, fordi han hadde rant søsteren. Men søsteren vilde alligevel bli og dø hos vondingjen.

— Aa han du! — løi Onun; — ja han hadde hørt en vise om den karen hinsides fjældet, da han kom nu. Han vilde se, om han da ikke skulde komme paa den til imorgen. —

Onun Kjile sov ikke om natten. Han laa og stirred op i ljoren. Der oppe i kanten stod et græsstraa og vugged sig. Der sad en gammel kraake med et dybsindigt næb og sov bag græsstraaet. En myg surred her nede i stuen under spærrerne.

Han laa og hvisked med sig selv og laged visen. Det var netop om én, som blev tro hos sin ven og ikke haante med rjomakolle-flirt eller takked knibsk for iaften, fordi hun fik bedre følge:

Veit du kor Grundi gjeng',
stidde vonde Grundi,
nær somaar-notti graa ho blæs',
nær tjurre grase vagga vildt,
aa spærre-borkjen røa stilt, —
tisk i tisk,
aa bér farvæl
mæ korte kaate somaar-kvæld? —

Her nor om garen der løo stende
attom ein einar-runne,
der skar den hjuring risp i risp,
der beit den gut'e bit i bit,
i anlet hass vonde Grundi.

Aa dæ va hass møi, kom, la seg ne,
kjende i hjarta slik ve.
Ho banna den hjuring so skambeit aa slo,
kjysste sin husbond paa mon'e,
aa sleikte hass øira —
ho saug hass heite blo. —

---

stidde = stille.

Men eg veit væl kor Grundi gjeng',
stidde løgne Grundi:
Han kjeme or haugjen kor somaar-nott
so stilt so paa fjukande væng,
minnes kjyss aa minnes blo, —
stende aa søve
attom den einar-runne.

Men da morgenen kom, saa han, at han ikke kunde bruge denne vise; for den var lyrisk, og passed for en koncert-sal i en by — hvis det da ikke hadde været dette med blodet, som blev slikket. Han kunde gaa længer tilbage i tonen her oppe paa fjældgaarden.

Den dag var han med dem og satte op gærde. Gaarden laa saa langt ind og opunder fjældene, saa der kom tamren nedpaa bøen og aad op kornet. Men én turde ikke skyde, sa de; — for én kunde aldrig vide, hvor finnen kunde ta én igen, la Grundi til.

Onun nikked: — En kunde ikke det, sa han. Og han nikked slik at de saa, det var trolling paa buskap og kalv han tænkte paa, — just som de.

Men om kvælden sa han, at han maatte ha et par dage for at komme paa den visen

---

løgne = underlige.

om Grundi vonde aa hass møi. For den var ikke saa lidet lang. —

Saa var det en kvæld en uges tid efter de sad ovenfor huset og tænkte paa at lægge sig, — han Onun Kjile sa, at nu var han kommet paa visen; han trodde han hadde tag i tonen og, saa han næsten mente han skulde kunne synge den. Han begyndte lavmælt og langsomt; men stemmen steg udover:

Grundi han sat i drykkje-stova,
slo so kalleg i bor:
Kjem' der ein kjæft i denne gar'e,
sting' eg han, fyrr han fær ord.
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Steig der ein vesal hjurings-gut'e
upp paa padden, glup', —
skreik so stort imot drykkjebassen,
knepte dei knokor i hop.
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Spraang der ein vesal hjurings-trave
fram ivi sængja-fjøl,
rette seg mjo, og rengde mæ augo.
so laukjen han renne 'nonde fjødd:
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

---

kalleg = svært. — gamast = more sig. — hjuring = gæter. — padd = pall (bænk). — mjo = myg. — fjodd = fjælde.

«Aa minnes du kongjen du vog førra aare
in onde Dubbelins mur?
Aa minnes du kjæmpa du sveik der, aa jora
djupt ner i Dubbelins ur?
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

«No seir eg deg, Grundi Vonde,
sit' der aa slarva so têren paa spêl;
kjem' der ein kjæft fyri knokjen denne,
slær eg han levand i hel.
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

«No svær eg deg, Grundi svikjar,
sit' der aa slæva utav drykk:
naar eg deg barre mæ nagl hell tonno,
dæ sill kje ve gjort fy inkje, dæ Dubbelins-stik.»
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Grundi Vonde rette seg fudd or sessen,
glaapte so muskjen te lè:
«Eg tottest eg hoirte ein naavafis'e?
eg tottest so visst her lèt?»
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Grundi spraang ivi sess aa disk,
støitte dæ øl i jor:
«Fyg meg, du, attom einar-runnen,
vil du hemne dæ Dubbelins-mor!» —
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

---

t ê r = tiur. — s l æ v a = sikle. — f u d d = fuld. — n a a v a f i s = gærdesmut. — f y g = følg. —

Dei kjæmpor dei grenja joleftas-notti,
va Dubbelins-kongjens son'e gjæv'.
Dei sloges laust attom einar-runnen
fyruta svær aa so niv'.
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Rækte han ut sin arme snedde,
han Dubbelins-guten bold,
veivla hass spir-lok so listig kring fing'e,
nykte du vonding' i koll.
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Laa den gut'e, krabba aa slafsa,
aat hass vangje aa øira, aa gnog:
«No minnes du mi syster du hertog aa rante!
No minnes du Dubbelins-kongjen du vog!»
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Dæ va Grundi, laa att', blødde i snjor'æ
den joleftas-notti myrk:
Dæ va hass dros, sto lydde i svaali,
kjende i brjost ein værk'.
Dei sit' aa gamast mæ drykk.

«Gakk upp i høgelopts-lopti paa stand,
mi syster aa vene Dubbelins-møi.
Hent fingergulle aa sprette aa sprota:
i nott me rider te Dubbelins-øi!»
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

---

grenja = skrike vildt. — niv = kniv. — spir = lang haarlok over panden. — dros = mø. sprette, sprota = brede stas-spænder.

Sto Dubbelins-dotri paa svaali aa lydde,
mælte so byrgt imot:
«Kot hev' du gjort min husbonds-man'e,
av di du lyt' ride ei joleftas-nott?»
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Dæ va hass syster vene, darra av harm',
leita so varleg mæ haandi laangs snjo;
fann ho sin festarman'e, —
va aat aa døi i sit heite blo.
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Ho kjysste dæ blo av vangje aa mon'e,
den lisle Dubbelins-møi:
«Aa dæ lovar eg deg, min husbond kjære:
Alli eg rider aat Dubbelins-øi!»
Dei sit' aa gamast mæ drykk'.

Det blev stilt, da han var færdig.

Gamle Grundi sad og saa ned. Der fór et glimt i øiet, og han fik en rød flæk paa hvert kind. Men han smilte næsten ligegyldig: — Ja, dæ va slik vondingji du, atte —! Jaja. — Men han maatte faa visen en gang til, forat han kunde huske den.

— Det var tydelig han, de hadde hauglagt der borte ved løen, sa Onun og reiste sig: — Det var bedst gøre sig færdig for natten, sa han saa.

Og de tre karene slog lag bagom haugen som snarest. Men konen og ungerne blev siddende igen ved stuedøren, som de pleied.

. . . Aalsaaker! — sa Onun med ét derborte, ligesom for sig selv. Han trak det ud: — Aals — — aaker?

— Ja, navnet kom av en slags sjø-fisk, som hed saa, — sa Grundi: — Dei seier han kunne renne i gras, nær doggji fedd'e.

— Nei! mente Onun. «Aal» var her forkortelse av «alf», som var det samme som «tusse». Det betydde «Alfens aker». — Jaja.

. . . Aalrekstad! — sa han saa om en stund, paa samme vis. — Aal—rek—stad? — Om de kendte det gaards-navn? . . . Det var en urgammel gaard langt nord som alt de urgamle saga-bøger fortalte om. Navnet var saa underligt; det skulde komme av et gammelt ord som hed «reka» og betydde saa meget som at jage væk . . . Og derfor sa de gamle ogsaa «ganga álrek», naar de gik ud i nødvendigt ærind. For tusserne, eller alferne, de taalte ikke slikt og rømte over i en anden gaard —

— Du lær? — sa han med ét til kallen.

---

fedde = falder.

— Ja. Nei. — Ja eg laut læ og —

— Ja, nær du laut læ, so —

Og gamlingen prøved at rette paa det: — D'æ mangt, fôk kunne finne paa og! — sa han ligesom undskyldende.

Men Onun Kjile svarte ikke. Han reiste sig og gik ind, med bryn og øine lukket lidt harm over sin egen visshed. —

Næste dag gik de som før og saa efter kalven. Og den graa sommerkvælden sad de og undred sig opgit ovenfor husvæggen.

— Han hadde været i skræppen sin og set i de gamle saga-bøgerne, sa Onun til Grundi; — der stod det til at læse om dette, at hellige volde maatte de ikke skæmme ud paa det vis — det var ligesaa galt det, som om de dræbte folk der. Ja, der stod til at læse om, hvor de holdt slag for en slik ting, naar naboen hadde været indpaa en fremmed vold og skæmmet ud. Det skulde nok været forbudt i de gamle love og, dengang . . . . Han smilte og prøved dem nøie med øinene: — Det var just som en slags urgammel tro, sa han. — Og saa holdt han en lang og mættet taushed. Saa sukked han det lyse «jaja» . . . .

---

fôk = = folk.

De sad stille.

Da var det som der kom susende en stormvind, saa han ikke kunde styre sig eller stanse: han gik videre! tænkte han; han slog til med det samme!

. . . For tusser og alf, sa han og gren ligesom mod solskin og flytted paa hatten, som om tanken blev til langsomt og lidt efter lidt, — det var nu de som var døde før os . . . Det var de gamle forfædrene som leved igen i jorden, men som aldrig kom udenfor den gamle tomt. Det var de som vilde os vel, de som hjalp imod hint andet, imod huldr og finn og slikt . . .

Han reiste sig og kræmted ligegyldig: — men det blev vel bedst lægge sig, sa han.

Bagom Grundi-haugen spurgte han, om de ikke skulde gaa bort i uren lige saa godt isteden?

Kallen stod rusten i mælet og klødde sig bag øret og lukked det ene øie og likte ikke, at han skulde gaa saa langt:

— Hja—a—a, meine du, me skræme tussane i haugjen?

Onun smilte let og indadvendt: — Ja—heh —heh—heh . . . Eg veit inkje —. Men han gik beslutsomt bortover volden mod uren.

De to kom ruslende vrangvillig hidover

paa rad. Da han saa det, bobled det av fryd i hans bryst. Men saa slog det sagte ned i ham, at han fik fare stilt med de hedenske residua i folket og ikke gaa for langt, for de tiltilhørte skumringen og halvsøvne; det var jo bare det matte efterslag som kunde tas vare paa.

Konen saa de to paa volden og skrek, hvor de da agted sig hen!

Men de svarte ikke og stod bare stille en stund med ryggerne til hende. Saa rusled de duknakket videre. Og ungerne sprang fra hende og bortover volden. Hun satte efter; borte ved uren tog hun dem igen og drev dem tilbage: — de fik slik stygg hug ud av det! sa hun. Det var likest tro paa Gud! — ropte hun harm op til Onun i uren.

Og han blev glad over sinnet hendes, for det hadde tat dette smilet, hun ellers gik med, — som han ikke likte.

— De kunde da tro paa Gud, for det om de sad i uren til kvælds, — sa han ned til hende.

Den bortkomne kalv, som huldren hadde tat, hvilte som en tung fæld over Aalsaaker hele sommeren og gjorde alt loddent, og luften ligesom var uden genlyd. Slaattaannen rundt i teigerne gik for sig stum og ivrig. Onun Kjile planted med nye sagn, hvor han kunde komme til, og altid saa hadde han hørt det hinsides fjældet ensteds av en gammel mand. Og lidt efter lidt fik han dræbt konens smil; her paa gaarden var det saa faa folk, at de ikke kunde skotte paa hverandre og faa le, — og det var det det gjaldt om, at de ikke fik. Og hver kvæld gik karfolket hen i den graa ur, og sad der, og stirred ned paa Grundi-haugen. Den vandring blev symbolsk, og derved fæstned forestillingen sig, og han i haugen leved ved den handling; enden paa det blev, at ungerne rusled efter om kvælden og sad i uren med de andre. Saa konen blev igen alene

ovenfor husvæggen; — han Onun hadde jo sagt, at de kunde tro paa Gud, for det om de sad i uren til kvælds . . .

Mennesker og gaard grodde over og blev lun. Og Onun Kjile klipped ikke længer sit sorte skæg. Han syntes, at én heller ikke længer skimted den hvide røgstribe jernbane i lien de mange mil dernede. Og da høsten kom, reiste han ned til stationen med den svære kløv ost og smør og multer, forat de andre skulde bli hjemme. —

Men saa var det en dag ud paa høsten, at bjældekoen ikke kom hjem til gærdet til kvælds. Det var som de blev rykket ud av halvsøvne ved det, og de stod og saa paa hverandre med aabne øine: — var det nu igen huldren? . . . Det skumred, saa det lidet nytted at gaa og lete samme kvæld, og nætterne var mørke nu.

Men strax i graalysingen var de ude. De spredte sig over beitet, stod og lytted. Men de kunde slet ingen bjælde høre.

Saa med ét kom der et stygt brøl ensteds borte paa en knaus lige ved gærdet. Der brød ud et kor med sinte brøl og raut; det ligned mest hyl av store dyr, og en saa ligesom trykket i de svære halse, som pressed disse

brøl frem. I blandt blev der plads til et lidet dumpt støn eller en syg raut. Og de som gik og ledte, vendte om og samled sig i en fart paa ulyden.

Paa en flad knaus stod hele buskapen i rasende klynge. Og da karfolkene kom nær, saa de mellem nøte-benene, at der laa en ko paa fire foran dem. Det var bjældekoen; den sad fast i en bærgrevne, som var overvoxet med lyng, saa den ikke hadde set den og var gaat i. Hele buskapen var i opløb; de burte, stanged i lyngen, kørte den hornene i siden — og det var deres bjældeko som var deres kæreste ven og som de ellers slikked og klødde i timevis! — og øinene var trutne og sorte, og skumflaker fløi ud av mulerne.

Karfolket skrek til buskapen. Men den hørte ingenting, og vyrded heller ingenting. Det hjalp ikke, at de peiste løs paa klyngen med de kvister de hadde; Onun og manden maatte hen og rive løs hver sin gærdestaur. De prylte saa løs, og slog rundt om sig, alt hvad deres arme magted. Og der blev en liden revne i klyngen, saavidt de fik øie paa bjældekoen; den laa skamstanget og mør. Men da de saa den, blev de først rasende og slog som bersærker løs igen, og nu sved slagene,

saa buskapen trak sig unna. Men hvergang bjældekoen stønned, rendte én frem — et ungbæst eller en gammel prosaisk stut — og kørte hornene ind i siden.

Men tilsidst stod buskapen rundt om knausen i en ring og borred hornene i lyngen, og spruted muldklumper i veiret, og det røg av jordstøv. Men den hadde faat saa meget av gærdestauren nu, at den voved sig ikke frem. —

Men da knausen var ryddet, turde de ikke se op, for ikke at træffe hverandre inde i de sorte sinte øine; for dette grumme had mod det ukampdygtige, som hadde faat knæk, var uimodstaaelig og æggende rendt over i dem selv. Og deres øren sad fulde av det medynksløse brøl.

— Gakk tor veien mæ deg! — skrek manden mod Onun Kjile.

Onun fór op, for sinnet hadde smittet av paa ham ogsaa:

— Eg ska gjenne gange or Aalsaakergaren mæ same! — skrek han.

— Gakk kor i verdi du vil!

Manden rendte bjældekoen kniven i struben, for her var ikke andet at gøre end at slagte den. Og melkespandet som

konen hadde tat med, stak de nu indunder for blodet.

Men Onun strøg fra dem. — Men da han skulde se op, saa stod der to fremmedkarer nedenfor gærdet og hilste op. Den ene var professoren som hadde lovet Onun Kjile plads i tidsskriftet for artiklen om de hedenske residua; den anden var en ung student.

Onun svarte ikke paa hilsnen. Han krabbed tilbage op paa knausen:

— Byfolk! — pusted han hult og trev efter liner. De la sig ned alle tre karfolkene og surred hidsig taug om koens ben og horn. — Men konen hun lysned ved synet av turisterne.

— Goddag! — sa studenten; han var kløvet over gærdet og stod helt op paa knausen.

De bare slet i taugene og trak koen avsted nedover lyng og græsvold, med haarene. Tita bar spandet med blod. Og den mindste gik efter og holdt sig i ko-halen.

— Godag! — svarte Grundi tilsidst.

— Slit i! — høirer du! — skar Onun Kjile i.

Og de la sig i taugene og bare slet. De slet sig dyvaade av sved. Bag gærdet stod buskapen igen og la sig med hoderne indover

bøen efter dem; og nu var det underlig ulmende raut istedenfor de langtrukne hadske brøl.

De to fremmede fulgte et stykke efter koen, og var sinte, og iblandt lo de, fordi buskapen saa ud til at være lige mandvond, som folkene var her paa gaarden.

Men konen syntes det var leitt, at de ikke vilde svare storfolk, og da de var naadd løen, sa hun kipen og trev ned i næpesængen:

— Like dykk næpegras?

— Gakk in mæ deg! — skrek manden.

— Gakk in, — høirer du! — skrek Onun paa samme tid.

Og manden slap linerne og jaged hende ind med ungerne. — Onun smatt ind i løen. Grundi blev alene igen ude hos bjældekoen og de fremmede; han ropte efter manden, da han stod i døren, at fremmedkaren spurgte, hvad han vilde ha for at grave den Grundi-haugen.

— Nei! — høirer du! — skrek det stutt og smældte døren i laas.

Men Onun Kjile kløv op paa høiskukken, krabbed bortover under taget. Han la sig henne ved gluggen i det stutte fjældgaards-høi og lurte og lytted:

---

skukk = = hoiloft.

. . . Grave Grundi-haugen! — Resterne av den ægte tro og de gamle sagn — var det ikke akkurat med dem som med bjældekoen, som før hadde ført an, og nu var faldt i bærgskaar og hadde brukket alle sine ben og kunde ikke røre sig! — saa samled dette byfolket sig paa hende med denne uudgrundelige dræbelyst, som de kaldte forskning, og vilde sætte det i bøger! . . .

Pludselig hørte han Grundis gamle rustne stemme synge; det var visen om G r u n d i V o n d e a a h a s s m ø i. Studenten fór opover dalen for offentligt stipendium i sommer og samled hvad der var igen av tradition og gamle ting. Og nu hadde vel skolelæreren nede ved stationen fortalt ham om haugen og den rige sagnskat, som var bevaret paa Aalsaaker.

Efterpaa sad de to omkring bjældekoen og snakked om visen. Studenten sa, at der vistnok var faldt ud ting hist og her; der var vel ogsaa rent literær moderne paavirkning at spore — især i det erotiske, hvad der fik sit udtryk i, at hun slikked hans hede blod. Men det var ligefuldt et særdeles interessant fund fra vor gamle viseskat; og efter hele visens holdning at dømme, maatte den vel — forespurgte han hos professoren — ved første øiekast

sættes til lidt senere end medio 16. aarhundrede.

Han bad Grundi om at faa den én gang til for at nedskrive den.

Onun laa ved gluggen og lytted med skadefryd til nedtegnelsen og flirte ned i fjældgaards-høiet: . . . Saa førte bykaren fangsten med sig i sin ransel til hovedstaden og fik den stængt forsvarlig ind i det brandfri rum paa universitets-biblioteket! . . .

— Hvem han hadde hørt visen av? — spurgte det.

— Aa, det var han sommer-karen.

— Og hvor saa han hadde hørt den?

— Det var en gammel mand hinsides fjældene. Han var nok saa gammel, at han var kanske død og nu . . .

Studenten spurgte ogsaa om gloser: — hvad «spir» var for noget, som det stod om i visen?

— Detta her! — sa Grundi og tog sig i den lange haarluggen i panden.

— Hvad «spir» hed i flertal?

— Koslag?

— Naar du skal si at der er to, hvad heder det da?

— D'æ alli to.

— Jamæn n a a r du nu skal si det, siger jeg —?

— Jamæn dæ æ alli to! — Han ropte op: — Onun! — Men Onun svarte ikke. — Han Onun æ so kalleg lærde, du, — Onun!

— Koslag? — svarte det vrantent oppe i høiet.

Studenten snakked op mod løe-væggen: — Hvad heder «spir» i flertal? — Og han blunked til professoren: — Han er morsom han deroppe.

Det svarte ikke.

— Naar du skal si, at der er to, hvad heder det da?

Det grynted trægt deroppe: — D'æ alli to.

— Jamæn n a a r du skal si det, siger jeg?

Der kom et hode med stor blank skalle ud gennem gluggen og fægted vildt til siderne og hvæste nedover de brune turisthattene:

— Jamæn dæ æ alli to! — Byfant der du site!

Og hodet smatt ind igen gennem gluggen og ruged videre i fjældgaards-høiet. —

De fremmede reiste sig og rusled nedover.

Men da de to brune byhatter var ved at bli borte i skogen nede i bakken, satte konen paa den tilspikrede dør paa nedresiden, brød sig ud, hujed fortvilet efter dem:

— Heii-j! Vil dykk daa inkji smake næpegrase mit!

Men før hun var færdig, var mauden ude hos hende paa trappen og skrek. Det skrek det samme oppe fra en blank rasende skalle i løe-gluggen:

— Vil du have av svigjo-o-o!

Og de to brune byhatte-hoder blev væk.

VAARVINDEN GAAR I DET GRØNNE

Hun var lidt fregnet og hadde lang, lidet gran krum næse, saadan som staalstik har av dronningers profil fra 1700. Og hendes haar var askeblondt, og der var ikke rødskær i det nogetsteds; men hun hadde ligefuldt de par smaa rødlige fregner øverst i panden under haar-roten. Hendes mund var i grunden stor, bred, som ofte stod aaben, som den lytted eller som den vilde snappe et indfald. Hun lo ofte; men da lukked hun munden. Hun var saa underlig ledeløs ved midjen, og usikker som en kantet smaapige i overgangsaldren — det var som hun ikke vidste, om hun skulde neie eller nikke, naar hun hilste; og hun hadde for vane at slænge med sig til siden, naar hun snakked, næsten som hun vilde slaa sig paa knæet for latter. Det hadde hun, fra hun bodde paa landet. Hun hadde det med at staa og myse paa folk, naar de snakked til hende — og da

knitred det av vent mellem de lidt grisne øienhaar. Og naar hun saa lukked læberne til for at le, kom latteren stødvis mod dem, fordi læberne ikke aabned sig nok. Saa det lød av og til, som hun smatted staggende til en vilter hest.

Og hun blev ved at gaa lidt fremstupende paa gaden, av og til med noget for lange skridt, saaledes som hun hadde lært det som barn over tuer og i stenur hjemme.

Hun hadde et tyndt tæt pigelegeme. De rette linjer var lange, og alle buer var korte, men de var faste. Bonde-ungdommen i oplandsbygden, hvor hun var fra, kaldte hende «Svigja» — en svai rynning paa ét aar. Og hun blev ved at ha det pigelegeme, da hun blev voxen ogsaa, og det var som fyldigheden og rundheden slet ikke vilde komme til hende og gøre buerne mere lange og hvilende, ikke heller efterat hun var blit gift. Det var ligesom noget som ikke kunde bli voxent i det legeme.

Men der var saadan æggende sprang i kæven, i linjen som den løb fra øret frem til hakespidsen. En stolt hymne var det over livsens fryd. Hendes hode var ligesom udvalgt til at ligge saadan bagoverbøiet og bare modta kyss.

Ragna Reen gik paa guvernante-kursus i Kristiania.

Hendes far var en lystig lensmand i et godt oplands-ombud her øst, som der gik et utal historier om. De var kanske ikke saa underlige, for der gik lignende historier om galninger i andre bygder; — men det kendte jo ikke hans folk til. Han var ikke bondefødt, og hans navn var et med kendt klang i, for der var en bror som var professor, og én var kunstner.

Det var hans kone som bedst holdt historierne i live og næsten mored sig mest. Hun led av søvnløshed og hadde til ingen nytte søgt alle læger og alle bad. Hun var vittig og bedred historierne med nye indfald; hun var ustanselig og flagrende i sine indfald, som søvnløse pleier være.

Noget av det morsomste var den historie om søndags-sommermorgnen, han kom hjem fra kortlag hos doktoren. Han gik gennem præstegaardens udmark, og der traf han paa præstens hingst. Han stapped først mose i bjælden, saa den ikke lød. Saa satte han sig op, og halte buxe-selerne ud unna vesten og la den i munden paa hesten, og jaged paa: — bærer du mig helt ind i soveværelset til mamma, skal du faa

staa i bygakren resten av natten! — svor han. Og hingsten bar ham ind gennem gangdøren. Han la sig fremover manen paa den og lukked op ind til spisestuen. Der sprang en og anden fjæl i lensmandsgaarden under hoverne; men hesten var jo vant til sæterveien op i fjældet, og naar han red mest mulig midt efter bjælkerne, saa skulde det ikke ende i kældren. Han smatted paa. Det bar langsomt videre, ind i soveværelset, hvor fruen sad opreist i sængen som hun pleied, og derfra ud i gangen, og saa paany ind i spisestuen og tilbage ind i soveværelset. Da letted han ridderlig paa sin hat og svinged den i stor bue:

— Saa rider jeg rundt for tredi—e gang for alle de fruer og frøkner!

Saa duked han nakken under dørkarmen og red videre. Og efter den tredje gang steg han av og leied hesten ned i bygakren. — Men paa opveien seg han sammen under solvarmen og fluesurren og sovned paa et trin i havetrappen.

Men mosedotten løsned av bjælden, og det ringte, og hvert femte minut hørte han bjælden i søvne og trodde, nogen hented hesten, og kom sit løfte i hu og brølte: — Han har faat lov!

Der kom en mand sprængende i karjol op paa lensmands-tunet: — oppe ved bane-anlægget

hadde en vei-slusk skamskaaret en anden i slagsmaal lørdags-natten! . . . De napped og slet i lensmandèn. Men han kom sit løfte i hu: — Han har faat lov! . . .

Naar moren fortalte denne historie til Ragna, lo hun, saa taarerne trilled: de andre herrerne var just ikke saa ridderlige, naar de kom hjem til konerne sine! — sa hun. Han laa isteden dérude i solen hos fluerne og sken i godslig lystighed. — —

Og graate, saa det naadde ned i hjærtets dyb, det hadde aldrig Ragna Reen gjort.

Ragna Reen gik og skvatt opover en sti paa et jorde i Aker en april-dag, lige i kanten av et busket skogholt; hun gik som hun pleied i en hvid stivet smaaguttekrave, som laa nedbrættet og bred over skuldren. Og hun tænkte en liden smule paa kærlighed, som alle gør i april, naar solen ligger over det blegnede døde græs og violen suger ny saft og aander ind muldens æggende em. Det vil si, hun tænkte paa en gang for mange mange aar siden, og hun var otte aar bare. Av og til løfted hun sig op paa et stengærde og tænkte, av og til satte hun sig paa huk og grov en viol op i solen og tænkte. Og naar hun ikke kom nogen vei med tanken, saa hun udover mod fjorden, hvor alle aaser, og alle jorder, og alle koller, dirred under solens seige melkeblaa gro-dis og misted form av bare frodig spiretrang.

. . . Der hadde den pinse for ti aar siden været en student paa besøg, som kunde spille kort; det var egentlig en studie-ven av broren. Da de reiste, fulgte faren med ned til jernbanen de par mil. Og hun blev ogsaa med i vognen. I Kongskog-bakken steg de alle av for at lette hesten; men hun blev siddende og holdt tømmerne. Faren og broren gik foran strax. Men han blev gaaende efter vognen opover bakken — en gammel skranglende kalesche; der var endda en fjæl løs i den ensteds, som laa og plapred. Han gik og saa ned efter stenene i veien; hun sad og saa bort i veikanten. Han var stille, — og det var saa underligt, og fjælen plapred ikke mer, fordi det jo gik tungt og stille i modbakken. I det samme saa hun to hvidveis tæt op til hverandre under en grangren. Det var en tung stilhed som efter en stor avgjort sag, og da de var nær toppen av bakken, gik der ligesom knugende skæbne i stilheden. De sad tørre i halsen og tørre i tanken, og kunde ligesom ikke faa frelsende ord frem. Faren dunked hende i ryggen, da han satte sig op, og lo: — Ja, naar nu du tulla blir fru stadsfysak Akre! — Det var Akre han hedte, brorens ven. — Da hun kørte hjem igen fra jernbanen, titted

hun i Kongskog-bakken efter de to bortunder grangrenen . . .

Det var dette lille hun tænkte paa paa stien. Hun kløv op paa en sten og strakte sig efter en rognegren. Men hun kunde ikke naa kvisten. Hun vilde snu her og ta den med sig og sætte den i glas med isvand i og drive den frem.

Der kom én durende nedover stien i det samme, og stansed op og spurgte, om han fik lov at hjælpe. Han var mørk og hadde kruset haar; han var mager og høi; og det var som hans kindben brændte. Han hadde en liden rund mund, men læberne var tykke.

Hun pusted av strævet efter kvisten:

. . . . Og faa blade udav det, og faa blomster . . . og kanske rognebær ogsaa! — sa hun.

— De faar nu være fornøiet, faar De blomster, — sa han.

Han hilste og gik. Men hun la merke til hans læber i det samme, at de var av de aabne som stod færdige ligesom til at suge kyss.

Og en otte dages tid efter mødte hun ham paa gaden, og han hilste; hver gang han hadde mindtes hendes mysende latter mellem de læber, som ikke aabned sig nok, blev han forrykt efter at faa høre den igen:

— Er det blit bær ud av rognegrenen nu? — sa han.

— Er De gal De! Det er jo bare otte dage siden —!

Han nævnte sit navn. Han var arkitekt: — Jeg bygger en villa deroppe hvor De fandt rogne-kvisten —

Og hun nævnte sit navn. De vidste forresten i grunden om hverandre; for hans far kendte hendes far og onkler.

Han spurgte, om de ikke skulde se indom bodegaen her lige ved. —

De fandt plads i en stille halvmørk baas langt inde.

De blev stumme og forlegne derinde. — Men det var saa heldigt, det drønned kanoner fra fæstningen i det samme. Der hadde ligget en fremmed eskadre paa havnen, og det marineblaa mandskab hadde hat landlov, og alle tvergader hadde vrimlet av dem hængende ved pigernes arm. Nu gik avskeds-salutens dump derude.

Og han skaalte:

— Ja, nu reiser de! — sa han.

Hun lo:

— Disse matroserne, som har landlov og kysser pigerne. Og gaar ombord igen til sine kolde kanon-bæster. — S a a n skal det være!

De drak.

— Det hænder vel ogsaa, at en og anden matros sidder igen nu i dette øieblik hos sin veninde og hører saluten gaa, og gir fan i, om det saa efterpaa blir krigsret, og han faar svi for kysset hele sit liv!

Hun sa tørt:

— Aja! Men det er yderst faa det da. —

Han blev ved paa sin maade og var alvorlig, og vilde tale videre om kærlighed og om hele skæbner:

— Der er nogen som i grunden inderst inde ikke er matroser. De har nok kysset i øieblikket som matrosen og ikke ment mer med det end han . . . . Men saa kan de ikke komme sig til at gaa ombord igen —

Hun lo.

Og folk i bodegaen hørte hendes latter

og kom aandsfraværende en sving indover gulvet, ligesom de ledte efter plads, og gik tilbage igen.

De to drak og snakked. De blev let beruset. Deres kinder var røde av vin. De sad ved siden av hverandre.

Han stanged sin pande i hendes hals og fatted om hende.

— Aa nei! Aa nei gør ikke det!

Men hans haand trykked hendes bryst. Og hun lænned sig bagover. Og en reiste sig derude og gled indover linoleum'en for at se hvorfor de nu ikke mer hørte den mysende latter.

Han slap hende: — Det er første gang jeg tar om nogen, — sa han.

Hun lo:

— Hør de langsomme nysgærrige borgerfødder, som slæber sig saa skuffet tilbage paa plads! . . . Saa morsomme som slike sladdersyge borger-trin er! Hva! —

Og ude paa gaden lo de, da de skiltes. Der gik vin-bølger gennem deres blod:

— Ja. Naar vi saa mødes igen, er det bare tilfældig som vi kommer fra hver vor klode, — sa han. — Er det ikke?

— Denne kyssingen kan da ikke gøre det

gran! — sa hun. — Matroserne gaar ombord igen til de kolde kanon-bæsterne!

— Og saa blev det ikke kyssing engang!

— Nei! — og saa blev det ikke kyssing engang! . . . for disse borger-trinnene paa linoleum!

Men han begyndte at skrive kort til hende. Det var kort, om hun ikke vilde gøre ham den ære at være hans borddame, hvis hun gik i den og den fest, og lignende.

Men hun likte ikke dette; for deres møder øged i tyngde efter en slik avtale med kort. Men hun lo til ham, da de mødtes, og derved blev avtalerne ligesom tilfældige og letned i vægt.

En dag i mai gik hun udover jorderne paa den gamle sti. Det var endda vaar, og menneskerne søgte alene ud paa jorderne og de smale stier. Men hun hadde et nyt kort i lommen, som hun fik idag morges. Der stod:

Jeg elsker Dem. — Men mød mig ude paa jordet bortunder rognebusken.

P. S. Jeg skriver dette bare for De skal vide det. —

Han sad paa stenmuren og pilled mose og vented.

Hun lo. Han maatte igen smile:

— Ja jeg er glad i Dem, — sa han.

— Nei, si det De skrev! — Si det!

Men han bare smilte og stønned forlegen. Tilsidst lo han høit.

— De tør ikke si de ord! — For De kan ikke faa dem til rigtig.

— Skal vi gaa en tur opover? — sa han og pegte paa stien. — Saa kan jeg ogsaa faa se indom til villaen min med det samme.

Men da han nævnte sin villa, som han vilde se indom til «med det samme», tænkte hun pludselig paa hans øie, hvordan det var i det øieblik, — at det blev saa langsynt og tomt, og hun saa ligesom et koldt kanon-bæst i det; — men saa hented han synet tilbage og saa igen, og da glipped det med rappe underlige hinder over. — Og hun trøsted sig: — ja, det stillestaaende blaa i menneske-øiet, det er falskheden som vil bedrage; eller det er haardheden og egoismen og kanon-bæstet; eller det er selve dumheden. Det levende øie, det har ingen fast farve! . . . . Men saa la hun merke til det at hun gik og trøsted sig. Og saa lo hun ud i luften.

Der kom to kursus-veninder seilende nedover stien i det samme, og da de saa de to

sammen, fik den lyse veninde noget som hun saa endelig maatte si hende og bad om undskyldning, at hun stansed hende, og forstyrred, — la hun erfarent til, med forstaaelsens vægtighed i ordet. Og den anden veninde kom til, og hun hadde en hidsig kveise i panden, og øinene var som glødende kul i natten:

— Pudsigt, jeg skulde træffe Dem nu, ved det at jeg netop tænkte paa Dem —!

Men da hvisked alt den lyse bent ud, hvem det vel var, hun var sammen med? — For ingen av disse to hadde hat herrer at gaa med saadan paa stien i Aker.

Hun stod en stund sørgmodig og hørte paa, uden at det var noget som de vilde. Saa gik de. Og hun forstod dem i sit hjærte: — der er saamange i verden som griber ligesom i vildelse og vil hænge sig paa slæb, i det øieblik de tror, mennesker begynder at bli lykkelige . . .

Da de var borte, sa han dyster for at ta traaen op igen:

— Man bør ikke lege med kærligheden.

Hun lo:

— Nei se paa det erfarne borger-fjæs! — De bør absolut gaa til stortinget, skøierten!

— Hvorfor det?

— De er saa glup til at iklæde egeninteressen almengyldig form! — Hun lo: — Det var piska meg ikke daarlig sagt, det! —

Der kom en forbi med en jagthund. Langt ude paa jordet sprang der en anden hund og gødde til den, og den var herreløs.

— Ja saa; saa man bør ikke lege med kærligheden, De? — gentog hun som før. Men saa kasted hun sig om og sa: — Se paa den veldresserte jagthunden derhenne, hvor den blir saa forfærdelig glad, idetsamme den hører den herreløse rekehunden gø og lokke til leg; men saa husker den paa alle de gange den har faat pryl, fordi den ikke fulgte pent efter. Se hvor den kryper efter herren saa forfærdelig sørgmodig . . .

Om aftenen sad de igen i den samme halvmørke baas i bodegaen. De hadde spist og sad ved resten av sin vin. Saa sa han som i indfald:

— Nei, nu vil jeg fortælle Dem en grov historie!

— Ja g ø r rigtig det!

Men det var med en anstrængt inderlighed hun sa det, saa han visned og sa:

— Aa nei. Den er vist for grov alligevel.

Og hun nødte ham ikke med ét ord. — Hun visned ogsaa. Og de sad stumme. De snakked bare lidt om vinen. — Saa sa han igen med ét:

— Jeg vil gi Dem noget. Jeg vil gi Dem en ring!

— Nei vil De det!

De skal forresten ikke det.

— Hvorfor?

Hun svarte ikke.

— Er det kanske, fordi De holder av en? — for jeg gir Dem den ikke, fordi vore fædre er kendinger?

— Det er vist bedst alligevel ikke gøre det. — Synes jeg . . .

— Ragna Reen! De skal sætte Dem paa mit fang! Ellers faar jeg ikke fred! — Jeg vil kysse Dem!

— Jamæn disse sladdersyge borgertrinnene da!

Og hun satte sig hen paa hans fang.

— Er det betænkeligheden De har! — Han kyssed. Han kyssed hende længe, og hun slukned, mens han kyssed.

— Hæm! — sa hun energisk. Det var,

som hun klapped av dansen, da hun satte sig tilbage: — Skøierten, De er!

Det blev stille igen. Og det blev skumrere og skumrere i den halvmørke baas.

Han sad og visned, og snakked sagte:

— De synes vist ikke det er godt at kysse De?

Hun myste paa ham:

— Om jeg ikke synes det er godt at kysse?

— Ja?

Hun lo den mysende latter.

Og han sa igen pludselig, og hans øine var stivnet energi:

— Ragna Reen! Iaften vil vi leve!

Hun blev overrumplet: — Ja! — sa hun.

— Jeg vil kysse Dem og klemme Dem! Iaften vil vi leve!

Hun svarte tonløsere nu: — Tja—a—

Og saa reiste de sig og gik. De svinged ind i parken.

Og ligesom langt bag i hendes tanke ensteds nynned noget halvhøit med sig selv:

. . . Leve! . . . Liv! . . . Stille underlige hvide vesle ord . . . hvide vesle ord . . .

Han tog hendes arm og gemte sin haand høit op i armkriken:

— Hvor det var lunt her! — sa han. — Det var som at stikke sin haand ind i et dun-rede —

— Nu sætter vi os paa en bænk! — sa hun rask og gik fra hans haand.

Men da hun hadde sat sig, saa hun, at hans øie lekte og glipped ikke længer med de mange hinder, og alt det straalende og ustø var samlet i en fast bundt. Og nu grøssed hun ved dets fasthed og frøs over al sin hud.

Han ynked hende: — Fryser De — aah!

Men da reiste hun sig og sa ivrig:

— Nu gaar vi rigtig bort og ser paa svanerne!

Han stak igen sin haand høit op i armkriken:

— Fryser —! De som er saa varm her! — Og hans ord flommed: — De er sky. De er saa forfærdelig sky. Og det er det sky som jeg maa eie. De maa aabne det skrin for mig! — Det hellige skrin! — Det sky —!

Hun gik ivrig til:

— Har De set hvor furuskogen dør ud oppe ved Uranienborg kirke? La os gaa derop! — Og hun svinged ud av parken for at komme ud av trærne og frem paa gaden igen: — De taaler vist ikke salmesangen deroppe, — sa hun.

— Eller ogsaa er det av bedrøvelse over norsk arkitektur, — sa han.

— Jamæn trærne har jo ikke været inde i kirken! — svarte hun.

Han blev revet helt ud i lystigheden: — Nei, da leved nok ingen av dem mer!

Men ude paa gaden sagtned hun gangen, og drev op og ned.

Han hvisked pludselig:

— Hvordan bor De —? Er Deres værelse roligt? Jeg mener — ja. For mit værelse i pensionen, der bor der folk ved siden —?

Da kom hendes latter igen:

— Hm. Nu tænkte De saa altfor langt! . . . Jo jeg har egen indgang . . . De udvikler Dem da fabelagtig hurtig!

— Skal vi kanske gaa her paa gaden inat! — sa han. Det lød som han tramped i fortauget.

Hun svarte stille:

— Jeg synes De har saanne brune øine iaften — skøierten! — saanne sprængbrune! Der er en liden fæl fast dævel i Dem — er der! — Jeg har bare set saanne øine én gang før —

— Hvor?

— Paa en hingst oppe i Numedal.

Hun lo. Han visned. Og hilste inderlig paa en dame, som gled forbi i det samme og stak ind i parken.

Hun blev saa modløs og myg i knærne ved den hilsen. Det var paa samme maade som da han snakked om villaen sin han skulde indom og se til «med det samme».

— Var ikke hun v a k k e r ! — sa han og nikked efter hende.

— Hun saa da saa raa ud! . . . . Den halvaabne siklende munden, med dobbelt-underlæben —

— Men saadan som hun klær sig! — Og han saa indover parken; over den rødlige grusgang laa en let taage av ophvirvlet støv efter hendes sopende skørter.

— Klær sig! — Snoet som en skypumpe mod himlen! . . . Eller som en dreiet hebraisk søile fra templet i Jerusalem! . . . Med søkk i ligesom efter stærke herre-arme baadene heren og deren —

— D e r faar forresten jeg følge ogsaa hjemover! — sa han pludselig i trods og hilste godnat, og stak ind i parken efter hende.

Hun var modløs og plystred høit, da hun gik hjemover.

Der sad de to guvernante-veninder paa hendes værelse og vented for lukkede vinduer.

De sa ikke hvorfor de sad her. De bare vented paa hende, sa de. Og de hadde fire nye med sig; og de fire nye stirred paa hende forskende.

Hun sprang mod vinduet og stødte det op:

— Puh! Taaler Dere ikke frisk vaar!

— Hvorfor skulked De kursuset idag? — sa den lyse.

— Vi fik saan lyst til at se opom, ved det vi gik her forbi alligevel. — sa hun med kveisen i panden.

Hun lo overgivent mod dem:

— Ved Dere hvad Dere ligner paa en prik! Dere ligner sex aabne smaa fiskerbaade i nød ude paa kærlighedens vuggende hav!

— Er De blit digterinde ogsaa idag?

— Tror Dere, at jeg kan ta Dere paa slæb og seile Dere i havn!

— Hvad mener De?

Men hun vilde ikke si, hvad hun mente.

Og saa blev de siddende og sukke og puste.

— Klokken er strax ti, — sa hun med den urene hud. — Nu lukkes porten dernede.

— Sid Dere! Jeg skal følge Dere ned, — svarte hun.

Men det var ikke saa, de mente; — nu kan ingen ven liste sig ind til dig, var det de tænkte — for hun hadde jo egen indgang — og øie-glør lyste i skumringen.

Saa var det én, som sukked saa opgit i mørket og reiste sig; — det var vel ingen anden udvei da: hun var vel skikkelig . . .

Og de gik.

Men ude paa gaden sa den klogeste med kveisen i panden:

— Nei hvor hun var slu, ved det hun forstod at skjule det saa godt! —

Ragna Reen laa sammenkrøbet og tænkte ind under tæppet.

Og nu naadde kyssene ned i hendes sjæl, dalende ét for ét, ligesom lunkne regndraaber naar en stubmark om vaaren, og gjorde hendes øie stille.

Hun tænkte paa menneskernes øine, saadan som hun mødte dem og kendte dem fra gaden, — og de gled par for par forbi. De slog ned i hende med sine forskellige blik; de kom i hver sin overvældende flok. De delte sig i to store verdensflokke. Hele verden delte sig i to efter dem. Og hun tænkte saa ømt paa menneskernes øine:

. . . Det var den store sky flok øine, som

skotted; alle posørerne var i den flok, som glytted efter sine ords effekt; og d e r var de arme blege hvileløse øine hos dem som folk kaldte «affekterte», — som paa gader og stræder stod i saa altfor stærk rapport med omverdenen, fordi de trodde alle saa paa sig; — alle disse glippinger av stormænd saa hun i den flok, som klipped med øinene som en hane for hvert skridt — hun husked kongeøine, og hun husked blege præste-øine, og hun husked vege lyriker-øine. Der gik arkitekten — der gik savnet. Hun saa det i et lysende glimt: deres k æ r l i g h e d var det i dem alle som var i uorden! — de hadde elsket for lidet; eller de hadde elsket for meget; eller de elsked paa farefulde veie . . .

Saa var det den anden flok: det var den rolige flok, med alle de stærke øine paa jorden, med de kolde kanon-bæsterne i blikket, og hun forstod dem: et øies blik ind i et andet, det blev aldrig fast og modigt, før det hadde elsket engang; det uerfarne øie glipped utrygt unna, thi det var underlegent, fordi det ikke kendte livets mening.

Hun reiste sig i sængen og strøg sig over panden: Hun saa en hel verden gennem et nøklehul! . . . Og hendes øie hørte hjemme i

den utrygge flok: det var nok stille naar hun myste; men hun netop myste, for at gemme dets uro . . .

De vaagnende kyss laa døvende udover hendes sind som tung vaar-os hviler over nypløiet muld. Og hun sank igen ned paa puden, og tænkte med ynk paa verdens utrygge øine, og hadde et syn:

. . . . To hvidveis indtil hverandre i ly under en grangren — det var da menneskens øine vist blev stille . . . .

Om morgenen var hendes far i byen som snarest.

— Naa Tulla! — sa han. — Fært saa længe dere ligger her i byen! — Han kom herned i den gamle skranglende kalesche og hadde et helt las tomme champagne-flasker klirrende efter sig i en anden vogn; dem hadde han købt op for ingenting i bygden, og nu vilde han personlig være tilstede for at øve press, for ellers tog ikke den skurken av en vinhandler imod tomme champagne-flasker . . .

Hun lo høit over dette reise-paaskud; — det var som han fyldte værelset med en gufs

av bred lattermild storbygd. Og det risted hende ud av den tunge vaar-os.

— Du faar ellers tænke paa denne stadsfysakken Akre lidt, — sa han. — Han blev just nu ansat som kommune-læge hjemme.

Hun sad i giggen ved siden av den unge doktor. Det skumred gennem moen mellem granlæggene. Han hadde hentet hende paa jernbanen iaften; han skulde paa sygebesøg ned til stations-grænden alligevel.

— Deres far hadde det nok travelt idag, — sa han. — Og saa bad han mig ta Dem med med det samme.

Hans faste øie sa hende, at han vidste, hvad kærlighed var, og kendte meningen med livet; det faste menneske med det faste blik, det var kærligheden i ligevægt og udenfor savnene. Og det faste øie gav hende ro. For det flagred ikke og veired ikke saadan efter kærlighed; det overlod hende til hende selv. Og hun fik en modig tanke: — Ja jeg vil ind i de faste øines flok, hvor de kender meningen med livet! . . .

Og det skumred mer. Men alligevel blev

hun lystig ved at tænke paa sin far, som var ligesaa morsom og praktisk i sit indfald, naar det gjaldt hendes kærlighed som ligeoverfor de tomme champagne-flasker, at de skulde komme til nytte.

Da de kom i Kongskog-bakken, hvor de to hvidveis hadde staat den gang for mange vaarer siden, løste han armen frem av kappen og krummed den om hendes liv:

— Nu maa De bli kona mi? — hvisked han.

Hun myste og lo, da han kom med spørsmaalet: — Ja-ha, — sa hun.

Og han blev siddende med sin arm om hende, og trykked hende sagte av og til; men hun saa ikke op paa ham for hvert tryk. Og med én gang blev hun lystig i sjælen ved de trykkene og kom til at tænke paa en automatisk cassa-maskine, som gir fra sig de rigtige summer, naar den trykkes paa knapperne. Men hun sa ingenting, og de kyssedes, og hans spidse skægg og hans barter krøb op og ned paa hendes ansigt krislende som flere store langbente edderkoppe.

Da de var ude av moen og forbi grinden, stansed han giggen nedenfor en plass-stue; han sprang av — han skulde bare se indom til en syg med det samme, sa han.

Hun lo sin mysende latter mod ham, da han kom tilbage og steg op i vognen:

— Altid saa skal dere herrer gøre noget «med det samme», — sa hun.

— Dere herrer! — Han lo: — Hvilket fond av livserfaring!

— Ja jeg mener: du.

— Men du ved jo ikke nogenting om mig i saa maade.

— Nei. Men jeg bare vist skønner det.

De gifted sig strax. De kendte jo hverandre. Hvorfor skulde de gaa her og vente? Og han hadde formue. Folk i bygden sa, at «Svigja» hadde gjort det rigtig godt. —

Den første aften de kom hjem til sig selv, stansed de lidt ud paa verandaen og saa paa regnet i haven. Og hendes kind var rød av brullups-vinen. Det var juni-aften. Der stod en lunken duftmættet os op imod dem fra blomster og tørket muld og græs, som slukked sin tørst.

— Har du h ø r t paa make til tale som den, far holdt til os idag — saa grov og saa morsom! — Hun lo.

Han lo: — Saan skal den være til en doktor-frue!

Saa sa hun igen:

— Der findes vel ikke mange, som kan være saa grove som far, uden at bli liderlig.

— Han kan si a l t! — braaked det begeistret. — Absolut alt!

Hun pegte nedover haven:

— Jeg synes én kender, hvor ækkelt det maa være for rosenbusken at ha det væmmelige nyttige timoti-græs krislende op i knopperne sine.

— Ja, men det er nu alligevel græsset som vi lever av.

— Aah, vi lever nu vel av roserne ogsaa. For s a a vidt —!

Det blev stille lidt. Saa sa han lystig:

— Tænkte du paa kærligheita, Ragna?

— Ja hvad tænkte d u paa? — Hun lo den mysende latter og førte ham ind fra verandaen: — Og saa sa far i talen, at han kom hid imorgen rigtig rigtig tidlig og tog os paa sængen for at se, om nogen av os følte sig brøstholdne! —

Men næste morgen var de oppe saa tidlig som ingen husked de hadde været; pigen hadde ikke engang rukket til at gøre rent i stuen. De gik ude i haven. Solen lyste over vaade

stier. Og hun trak sin kjole tæt om sig. De to sa ingenting.

Hun saa over paa sin fars lattermilde hvide gaard paa anden side elven:

— Nu er jeg inde i de faste øines flok, hvor de kender meningen med livet, — tænkte hun. Og det stak hende saa useendes dybt i hjærtet at saa var.

Da de var bortpaa stien et stykke, sa han, at han hadde en patient liggende for svullefinger paa Plasset; de kunde gaa indom der med det samme og bytte paa fingren, siden de nu var kommet saa langt paa vei.

Da hun hørte det, stansed hun pludselig:

— Du! Ja, jeg vil ha tolv barn!

Han smilte: — Vil du ha dem samtidig, Ragna mor?

Og hun lo sin korte mysende latter. —

Lensmanden sad allerede hjemme i deres stue, da de kom tilbage, og vented med en plirende skælm i hvert øie for at se, om nogen kendte sig brøstholden. —

Ragna Reen saa sin mand gro, for hver morgen ligesom bli mere fast og tyk.

En morgen sa hun, hun laa igen i sængen med tæppet helt op til haken og saa ham stelle sig:

— Ved du hvad du ligner?

Han slutted at gni sig og skotted op fra haandklædet: — Naa?

— Du ligner en stutt uryggelig eikestamme, som slaar nye svære rødder for hvert døgn. — Hun myste.

— Og saa sidder der en liden fugl i grenen og synger, — sa han, og kom hen og kælte med hende under tæppet.

— Ja; og saa sidder der en liden fugl —! — lo hun.

— Hæm! — kræmted han av og gik hen og vasked sig videre.

— Endda den har solgt alle sine grene til skibs-køler, og — og spanter, og — og master, og — og til alt slikt, som han gør «med det samme» —

— Det er just derfor eikestabben din staar saa fabelagtig uryggelig støtt i alt himlens veir —

Hun lo mysende og tænkte pludselig tilbage paa den overvældende store flok sky øine i verden: — for dem var kærligheden alt, enten som længsel eller som smærte, og den var aldrig noget som de gjorde «med det samme»; — men det maa kærligheden slettes ikke være . . Og hun saa ud av vinduet over paa sin fars hvide gaard, hvor folk altid gik muntre omkring

og lo. Og hun lo én gang til: — Hvorfor skal eikestammer og vi andre ikke være lykkelige for det! . . .

Det var fem aar efter. Hun hadde nøiet sig med fire sønner til nu, og der var kommet en stor ny fregne i tindingen lige indunder haaret. Men den sidste gut fik hjærnebetændelse og døde. — Det var en vinterdag de sad efter begravelsen indenfor verandaen og saa ud paa sneen i haven:

— Jaja! — sa hun og myste: — Saa faar vi faa os en ny gut! — Men hun lo ikke; men hun maatte alligevel huske paa det, for ikke at gøre det: — La os ikke sidde her og sørge os triste.

— Dit velsignede humør, Ragna! — Du har ret: livet fornyer sig selv . . .

Det var ogsaa en vinter, det som saa siden skedde: Eikestammen kom hjem fra et sygebesøg med lungebetændelse, en kold eftermiddag som solen lyste rød over snebakkerne.

Hun sad indenfor verandaen. Den tilkaldte læge gik derinde hvor han laa bevidstløs; han hadde netop været herude og forberedt hende paa, at han neppe stod det over dette

døgn. Hun pressed sig til at tænke paa døden; men hun kom ikke længer end til det røde kolde solstreif paa sneen, da han kom kørende til gaards. Men fra det solstreif sprang tanken over paa en sort kjole, og det knitred i hendes hode:

— Mon sort vil klæ mig? . . . Sort, med en saadan smal guldsømmet hvid silkebord i halsen og tversover brystet langs bærestykket? — maatte ikke det være nydeligt? . . .

Lægen kom ind fra hendes mand og sa vart og lempelig, at ja nu var det over.

Hun myste paa ham. Og det slog ned i hende uimodstaaelig som et lyn:

— Nei, netop ikke guldsømmet hvid silkebord! — Det er pebermø-smag.

Der gaar en sti over jorderne i Aker. Og mange er de som vandrer paa stien, og de vexler; men stien er den samme. Den stuper nedover bratte skraaninger, breder sig trygg paa en bro, snor sig op mellem to-tre døende furuer langs en leret is-dam; stien er ogsaa leret, og naar det regner, saa er den klissen. Den kryber langs stenmure og hygger sig under rognebusken. Den pusler en stund nede ved en smaabæk, hvor der staar sødpopel og dufter, og naar sødpopelen er forbi, sætter den over paa kloppen og oppe paa en bakke stikker den sig saa lokkende solhvid av ind i skogholtet. Bygadernes ytterste murgaarde staar igen med murstens-skulder til og glor blinde paa landet.

Om vintren ligger sne og trykker stien, gemmer de gamle spor. Men stien minnes de glade unge ben, som traadte den, og længes

mod nye unge trin og mod nye stevnemøder. For her paa stierne er det, byens mennesker søger ud og spreder sig, naar hensigterne blir reelle, og hjærterne blir for store, og gaderne blir for trange.

Og en dag i februar naar vaarsolen frem, endda al luften er tæt hvid dis som fylder fjorden — flydende tykt melke-solskin; men det er nu vaaren alligevel. Og dampskibsraaken glitrer langt ude og utrolig høit oppe, smal og kobberrød som en telefon-stræng.

Da allerede er det et gammelt hjærte i byen som minnes pludselig stien ud paa jorderne og tænker saa sørgmodig ved sig selv: — Nu tykke vintren ja, da kunde jeg aande i byen; men naar nu vaaren kommer og én begynder at kende sig tilovers? . . . Thi det er de gamle hjærter, som først minnes stien.

Og saa kommer de kolde vestenstorme. For det er med vaaren, som det er med kærligheden, at der er mangt slags spil, før den naar ned i mulden, og der skiftes ad med sol og med isnende kulde. Det gaar for sig med tunge durende nordvest-kast over jorder og sti, og raslende fald av brukken kvist; sneen flyr som hvide sky-flokker foran stormen udover fjorden; kobber-raaken fyldes; isbrydere kredser

om hverandre mellem de løsnede flak som jafsende hval i fiske-stimen. Og store indholdsrige skybanker seiler østover himlen i skraa knipper, og knipperne benytter hvert sammenstød deroppe til stride snekaver sig imellem.

En ældre dame stanser ensom ude paa jordet saa træt, saa dødsens træt, hvor stien laa ifjor — og hun har et brunt mørkt glimt i øiet ligesom fra et lønligt pulsslag; men hun spør sig lydløst selv: — hvad skal jeg nu med en ny vaar? . . . Men hun er ikke saa tilaars, at hun er ærgerlig paa vaaren. Hun sukker bare: — det er saa sin sag med vaaren . . . Og hun snur og var for tidlig ude, for det er længe endnu, til stien ligger bar og trin kan traakke den. —

Sol og tindrende sne! Paa ryggen av en snehvid kolle ensteds staar tre sorte tindsoldater under tre røde topluer fast paa ski i klabbeføret.

Det tiner over jorderne i Aker.

Det var en eftermiddag den første søndag i mai. Det hadde regnet om formiddagen; og det var ikke rigtig trygt nu heller. Sammen-

nøstede skyr gled, stødte sammen, blev saa truende sorte og tykke av væde. Og stierne var klisne. Det blaaste. Aarets første lærke svang sig op. Og det gik med rappe solstreif over flaterne, og over vindens bølger vugged og seiled frem de tunge ladninger duft av nypløiet muld og gødsel og sødpoppel som netop nu fældte sine sidste lange rakle-dusker. Jordet var saa mættet grønt, at det næsten blev blaat. Og rundt i bakkerne laa akrene med kulsorte renner fedt jordsmon og med magre renner, brune som garvebark. Og naar et lønnetræ, som bare hadde gule blomster-lys, kom foran en saadan sort akerbakke, saa sluktes de sorte grene av den sorte muld, og træet lyste, saa folk stansed op og glemte rent at lytte til fugle-flirten paa de sorte grene.

Det mylred av folk. To plusne brunklædte slusker slæbte sig opover byens ytterste fortaug, fastende efter gaarsdagens rus, med saare læber og belagte svælg, stilled sig op til gærdet under hver sin hat og la armene godt oppaa, og de røde rindende øine stirred paa det grønne med de mange par. Ind over de grønne jorder gik to og to og forloved sig. Og paa alle korsveie stod en sint mand og

skældte paa dem, som steg udenfor stierne, at dette var det værste de gjorde landmanden. . .

Der gik en løitnant med en dame paa hver side. Men stien blev smal, og de maatte gaa efter hverandre. Men derfor stod de ogsaa saa længe paa alle korsveie, hvor der var plads, og der hadde de saa forfærdelig meget at si hverandre. Han hadde store hvide tænder, og han lo gennem næsen saa hyggelig og lunt; han sa ikke stort, han sa i grunden bare: — Nei! siger De det frøken! — eller han lo til den anden: — Nei det er ikke sandt! — Det almindeligste menneske kunde konversere trygt med ham — og de hadde saa forfærdelig meget at si hverandre, især de to; for det var det kedelige nu for tiden, at der var ikke saa faa herrer, som blev saa dybsindige av kærlighed, at det ikke gik an at snakke med dem for almindelige mennesker . . .

Der gik et andet par paa stien. Hun hadde først siddet paa en sten og ventet og plukket gule gamle græsstraa og brukket dem itu, og plukket nye. Der var ingen henrykkelse i deres gang; de mødtes her for at avvikle affæren. Thi de hadde mødt hverandre allerede i januar, — og nu hadde hun de utvetydige tegn — og nu var det tre uger sikkert — og

nu var det utvilsomt. Hun var rød og blond og lang. Han var sort og liden. Og hans floshat var skinnende nypudset, og han rakte hende lillefingren til goddag, og var trøstefuld og kæk: — Det var da fan saa forkært, dette da, jenta mi! — De skyndte sig opover forbi andre par; for de maatte op paa den øverste bakke, hvor stien lyste hvid, og ind i skogtykningen, did hvor ingen hørte deres ord. Og hun tørked sine øine den hele tid; — det var saa sin sag med vaaren . . . .

Der gik andre par paa andre stier. Der gik to unge, saa unge, og næsten ikke kunde snakke for kurtise. Men naar de mødte folk, saa blev de røde, endda de aldrig sa noget som ikke alle maatte høre heller, og han satte pludselig høimælt i «Og—eh», — ligesom de var midt i en længre historisk udsigt, og ballancerte dem saa hændig som han formaadde forbi paa det ord. Men det var netop ved det ord «og», at de først saa knugende klart kendte, de elsked hverandre, og mistænkte andre for at tro det om dem. Og da stansed de og stirred fortvilet ordløse op i lønnetræets blomster-lys, hvor smaafuglen slet ikke nogen hemmelighed gjorde av det hele eller forskansed sig med ord som «og» . . .

Men der gik en gammel hvidhaaret mand alene langt borte og ligesom staked sig frem med sin stok i den klisne vei. Han vilde forbi parrene, og ha fred paa en sti paa landet! men han maatte udi græsset hele tiden, fordi alle vilde jo gaa to og to. Og tilsidst misted han al sti. Men den sinte landmand lod ham, den gamle, gaa i fred . . . .

Der gik ogsaa en sortklædt dame paa stien. Hun hadde sort nuppet slør med store masker, og indenfor lyste et ansigt brændende rødt, som det var opløst av sommerhede. Det var Ragna Reen. Og hun gik ikke i bred nedbrættet smaagut-krave længer. Foran hende sprang tre gutter paa korte stærke hjulben, — og de hadde lyst lønneblomst-haar.

Hun saa dem som vandred om paa stierne. Og hendes øie bag sløret blinked sort. For dette grønne jordet med par og par, som gik og sa hemmeligheder, og den hvidhaarete derhenne, som ingenting hemmeligheder hadde, og fik slik hast ved alle par, — hun følte saa underlig stort og bredt, at det var et billede paa al kærligheden i verden. Og saa nynned hendes tanke igen: — Liv . . . underlige hvide vesle ord.

Hun kendte, at der gik en ensom herre efter hende og saa paa hende. Og hun tog

sin sorte kjole tæt om sig, som damer stundom gør, naar herrer følger efter. Han blev ved at ta den stien som hun tog. Hun kendte saa utrolig sikkert at han hadde hende kær; men hun turde ikke vende sig og se.

Men deroppe i stien kom der svævende en dame og en herre nedover mod hende, — og de gik saa nygifte op til hverandre. Hun kendte den ene — det var hendes kursus-veninde, med kveisen i panden, — men præsten, hendes unge mand, hadde nu renset hendes pande. Og hun ropte hende an paa lang avstand, skraadde tvers over det grønne ved en sving i stien, løb oprømt lige paa hende, uden at bry sig om hendes mand, og hun sa du til hende:

— Goddag! goddag! Nei nu har jeg ikke set dig paa aar og dag! — Har du været syg? — Og saa hadde hun set hende næsten hver dag i byen og bare gaat forbi hende og trukket øinene til sig og ikke engang villet hilse paa hende! . . .

Og veninden blev forlegen over al hjærteligheden: — Pudsigt ved det jeg netop gik og tænkte —! Men hun kom ikke længer og bare saa sig mistænksom rundt udover paa jordet, hvorfor mon hun var saa lys og tilgængelig i sind netop idag.

Den anden blev ved, overstadig: — Ja, hvordan har du det . . ! — Og det var ikke for at vente og faa se, hvem han var som kom efter opover stien; det var ligesom hen i veiret, bare for at spare paa lykkefølelsen ensteds, eller kærligheden, eller hvad i al verden dette kipne snakke-indfald var . . !

Men den ukendte hilste. Og saa maatte hun jo se op. Men han gik videre opover stien tilknappet og uudgrundelig som samfundsanstanden.

Det var hendes gamle ven fra stien — arkitekten.

Men hun drev bare videre afsted ud i samtalen. Og veninden saa sig for anden gang mistænksom rundt paa jordet; hun fik saavidt skudt ind, at han her ved hendes side det var hendes mand. Han hadde stillet sig uglad og tilovers et stykke borte, og hans nærsynte øie lyste seigt under lorgnetten:

— Og de tre der, det er Deres gutter? — sa han, og han var haard vestlænding i stemmen.

— Ja, det er mine gutter.

Og veninden bøied sig fortrolig-skøieragtig over den mindste; for hun var fremdeles forlegen over al hjærteligheden:

— Den mammaen din, det er vist rigtig

en ravnemor, du! — Hun retted sig og smilte med moder-bred dobbelthake: — Saa fede; og kække; og friske; og rigtig velstelte som de er —!

— De lever i og med og for Deres børn! — sa han. — Der er ellers saa rent for mange ud av os som —

Hun saa hurtig udover jorderne, og modsigelseslysten fór som yr vaarvind gennen hendes tanke:

— Det er noget som er værre end ravnemor! — for hun lar sine unger undslippe. Det er orme-moren, som sluker sin egen yngel. Hva?

— De mener disse kærligheds-syge mødre som —?

Hun avbrød ham:

— Nei! Netop ikke dem, som gifter sig paa ny! For de lar sin yngel undslippe. — Netop de andre, som lever i og med og for sine børn, og hver aften kryster dem i fang, surnet av blege og lumre og syge trængsler, som heder enkesorg i folkesproget.

Han summed sig ikke og blev ved med sit:

— disse mødre som er besat ud av êlskov —?

Hun lo. Der kom et viltert indfald susende, og hun sa frem uden en trækning til smil:

Eg tekj' so vont om min gute grei,
han lyt' ve paa skorvin i êle-veir.

Han tog sig fortumlet til hodet, og hans mund gabte: — Hm. Hm. Hva-hvad — — beha-a-ger?

— Aa! jeg kom bare til at huske paa en gammel stevstump, da De sa êl — êl-skov.

Hun nikked et blidt kort nik til farvel. Og præsten hilste med muglet medynk. Men veninden kom seilende tilbage, tog hende ligesom tilside:

— Min mand er saa rent ideal i det stykke —!

Ragna Reen fulgte stien opover. Og det var som hendes sind talte høit: — Gaa til hasselrynningen, som skyder i veiret bort paa jordet, og si, det er dens pligt at holde op at skyde i veiret! . . .

Men da hun kom lige bag rynningen, sad han, som var gaat forbi hende, der paa stengærdet under rognebusken.

— Naa smaagutterne mine! — Naa mine tre pligter! — Hun klapped i hænderne: — Stup kraake!

Men de blev stille, fordi hun braaked, — og hun pleied netop ikke det.

Tekj' = synes. — êle = iling, byge.

Den stilheden slog ned i hende. Og han under rognebusken hilste paa hende i stilheden. Men han reiste sig ikke:

— De har endnu denne latteren?

Hun svarte ingenting. Han sa videre:

— Men nu har jeg vel rendt alle hingsteøinene av mig.

— Hadde De da flere end to? — Men i det samme brast den mysende latter for hende; men hun graat ikke.

— Jeg hadde vel et par hver gang, ogsaa siden vi skiltes.

Det strammed hende op, at han sa han hadde elsket andre:

— Adjø! — sa hun, og blev staaende.

Men han blev ogsaa rolig siddende paa stenmuren under rognebusken.

— Jeg vil ha fred. — Adjø! — Og hun snudde sig til gutterne: — Spring smaagutter! spring indover stien, saalangt den rækker!

Men de stod aldeles stille paa stien. Og hun famled pludselig raadvild ud i luften: — Det skal vi jo alle . . . ligesom . . . følge stien . . .

Det snakked sagte fra muren:

— Siger De det nu, at vi skal følge stien, saalangt den naar?

Hun gik nærmere. Og hadde graat i halsen. Men hun taug og tog hans haand.

Og han reiste sig:

— Men mit hingsteøie har set sig ud et sted her bag øret, — og det er det vakreste sted i hele verden; — og det sted vil jeg kysse! — sa han og trak det sorte slør unna øret.

Og de tre smaa sønner stod paa sine stærke hjulben og saa paa. Og deres barneøines forundring jaged hende tættere ind i hans fang: — Des dybere gemmer jeg mig bare! — sa hun i angst, men med trodsig nik efter hvert ord. Og hun slog ud med armen mod stien i Aker: — Se! vaarvinden gaar i det grønne! — men det var ligesom bare for at komme bedre rundt om ham med armen: — Fryd! — hulked hun; det var første gang hun graat, saa det naadde ned i hjærtets dyb. — Fryd! — hun kaldte paa en gud i det høie.

Solen gik ned over stien over jorderne i Aker. Og folk vendte hjemover fra jorderne.

De to brune slusker var nu kommet over paa den anden side gærdet dernede ved byens blinde murstens-skuldre og sad stumme paa

samme sten og stirred ned, med ryggerne mod hverandre, og de spurgte rustent ned i jorden hver som kom forbi paa stien, hvad klokken kunde være naa Di. Og de var ligehændte med kærlighed og saa ikke op paa noget par.

Midt ude i det grønne, udenfor alle stier, rent ør over al den vaar og alle de par, fór endnu den hvidhaarete mand paa de ustø ben og staked sig frem med sin lange stav, og et høit strudsehode dingled duppende paa en gammel tynd hals . . .

Der blev vaar-aften.

Det lyste gult bag de nøgne aske-grene i vest. Der kom to dvaske kraaker daskende, tunge, op over den gule himmel paa de spilte lasete vinger.

FORARGELSEN I MENIGHEDEN

Det var netop salmen, som vælted sig fra væg til væg i den lille annex-kirke. Og Della stak sin vaade snude op i næsen paa Jon Steinabrækka. Han slog efter den og sang videre; han skønte hônen smætte ikke hvad han skulde gøre med den tisben! Nu hadde det været hundeslagsmaal ude i gangen her sidste prækesøndag; og gamle præsten hadde derfor indstændig paalagt menigheden at la sine hunde bli igen hjemme. Der var saa mylrende fuldt av hunde, for annexet laa opunder almennings-vidder, saa der var baade ren og andet at passe paa.

. . . Hun vidste saa vel, det var prækesøndag idag og strøg ud av stuen hjemme, før det blev lyst imorges — det var saa paa livet med hende for at komme ud, at han trodde, hun skulde revet ned baade dør og kokeovn og stampen; han tænkte, det hasted av en

anden grund og lukked godtroende op. Og saa la hun sig til oppe paa Skarvnakken at nistirre ned mod døren og vente; det var ikke raad at faa den ned, enten han skændte eller han godsnakked. Og han tænkte næsten paa at opgi kirketuren; — men saa var det denne gamle ulovlige rensdyr-huden igen — eller kanske det var to — som han hadde hængende gemt oppe paa loftet: — om han skulde faa lykke til at træffe et storfolk, som han turde by den frem til . . . Og ikke før saa hun ham i kirke-klærne ned i døren, saa spratt hun op og la udover lien jævnsides med ham. Hun fulgte ham med øinene hele dalen nedover og var altid lige over ham. Han bad nogen gutunger paa broen her, som stod og stirred ned paa ørretkøen, at møde hende med sten naar hun kom; — og det gjorde de jo mer end gerne. Og saa stak han sig væk i almuen. Men hun maatte vist ha svømmet over elven, for hun var saa dyende vaad i ragget sit her under kirkestolen . . .

Kapellanen stod paa stolen. Det sidste salmevers skylled om hans hode, med de rødlige bakkenbarter og det sorte stride haar; han strammed sig op, skød haken ind mod halsen, — og de glatrakede kinder stod runde

og fyldte, som han vilde blæse i lur. Og Jon Steinabrækka kom paa tanke om denne rensdyr-huden sin, som han pleied, naar han saa storfolk; — men han turde vel ikke slaa til med ham, for det var ikke skikkelig storfolk — han var der fra fjorden og oprindelig seminarist. — Men Della strakte hals og veired, hvad dette var for en kar, som stod saa høit deroppe. Jon trued: — Della! ve du!

Men Della vilde slet ikke. Hun lusked opover kirkegulvet langs stoleraderne, og renskytter-øinene saa det strax. Den var skiddengraa i raggen. Men det var ikke av disse graa byens-pudler som altid hinker paa tre for at være fine eller for at være praktiske og spare paa kraften; det var en fladklemt tusselustasse med bred bringe, og benene stod langt fra hverandre — og de kom saa vel med alle fire; det var vel det, at hun ikke var ren race — hun var jo ogsaa langragget og lidet krøllet, endda det var puddel. Hun krøb op kortrinnene og frem til trappen, som svinged sig op til stolen. Saa krøb hun fod for fod opover trappen, stansed paa næst øverste trin, saa opefter denne karen som stod der i halvskumring.

Og kappellanen var i fadervor. Det var

paa sluten av det, og stemmen var lav og inderlig. Og han stod med bøiet hode. Saa han saa Della nede mellem sine ben — én faar altid slik øvelse, naar én har været præst en stund, saa én kan ikke for at én ser det én ser, selv om én saa er i fadervor. Og Della snuste opefter præstekjolen: . . . thi dit er riget, og magten og æren — Hun vidste ikke ordet av, saa hadde hun et støvlespark lige i bringen og ramled baglængs udover trappen. Men det knydde ikke i hende — for det kom saa rent aldeles uventet.

Kappellanen løfted stemmen kraftigen: — i evighed —! Og al menigheden skvatt i, for han pleied aldrig ta i saa stærkt netop her de sidste ord av fadervor . . .

— Vi skulle nu idag gaa over til dagens text — Men saa husked han paa, at det jo selvfølgelig var langfredag, og hans sinne steg mod hunden, som i den grad fik ham til at glemme: — Men forinden vi gør den til genstand for vore andægtige betragtninger, skulle vi' oplæse Vorherres Jesu Kristi lidelses-historie —

Della lusked videre nedover kortrinnene, med halen mellem benene; men stansed midtveis paa kirkegulvet og saa sig tilbage: — der

stod denne karen uryggelig og talte som om han ikke hadde spændt! Hun snudde sig da helt om og bjæffed i hævngærrig trods mod ham.

Og det var som rensdyr-huden var strøget av Jon Steinabrækkas tanke, da han hørte bjæffet.

Præsten blev ved at læse lidelses-historien, og han blev endnu mer høirøstet. Hans stemme var renset og isned av tæmmet sinne.

Della gneldred tre — fire trillende runde bjæf tæt paa hverandre, og saa strakte hun hals op mod prækestolen og tuded.

Nu gjorde præsten en liden stans. Han saa ligesom distræt nedover kirken, fór løselig ind i sideskibene med blikket. Steinabrækken sad andægtig og stirred med de smaa renskytter-øine ufravendt ned i lidelses-historien. En mand nede ved døren kaldte: — Della, kom her san!

Men Della kom ikke.

Præsten tog til orde igen; — han var blit var sin egen harme og skammed sig i ruelse.

Della kasted igen av sig tre — fire hidsige bjæf og tuded uforsonlig med snuden i veiret. Og saa kom sinnet susende frisk tilbage over ham. Han saa bare de to trodsige hunde-øine dernede paa gulvet, og hans egne

øine skilled ingen medforløste i menigheden for bare sinne . . . Besat av djævelen! — sa det i ham, — han hadde jo et øieblik endog glemt langfredagen! Og dette for en hunds skyld! . . .

Og for det blev han med én gang helt ud sint av den store retfærdige harme, og hans blik var hvidt:

— Vil vedkommende eier bringe den hund ud, saa den nu ikke længer forstyrrer andagten for os!

Steinabrækken fik en mangfoldighed nye lag rynker i panden — helt ind i haar-roten fik han dem — og stirred urørlig ned i lidelses-historien.

— Er ikke denne hunds eier her tilstede idag?

En graa mager mand reiste sig da lige under prækestolen og hvisked op mod præsten. Det var kirketjeneren — for Steinabrækken hadde her i vaar rapset et fiskesnøre fra ham under en hiller oppe i fjældvandet og saa barket det, saa det var ukendeligt; han kunde ikke styre sig og hvisked harmfuld op, at det var han Steinabrækken sin hund oppe fra dalen. Men kapellanen lod som han ikke hørte hvisket; — kanske han ikke likte det heller. Saa

tassed kirketjeneren frem paa gulvet. Men Della skvatt unna og indunder bænkene; men overalt, hvor hun kom, var der hjælpende hælring-fødder som spændte efter hende under stolen; næver strakte sig, tomler og pegefingre kløb; og hun blev drevet fra bænk til bænk. Menigheden sad og skulte nysgærrig, for den kunde ikke faa snu sig rundt for uskrømtet andagt. Og der lige i kanten av stolerækken hugg en heldig Herrens tjener næven i hendes nakke og klemte nidkært til, saa hun hven i vilden sky, og han løfted hende høit i luften, som det var selve Leviathan, og bar hende ud i faste skridt. Og derude slængte han hende ind over kirkegaards-muren, og stængte kirke-døren.

Det var bare én, som blev urokkelig i andagten og ikke engang skulte; det var Steina-brækken selv.

Og præsten gik videre i lidelses-historien. —

Men hunden blev udenfor kirkedøren og stod og tuded. De, som sad ytterst ved døren, hørte ulen værst, og de tænkte, at uf! det var saa stygt at lye paa, og de flytted paa sig. Men de kunde ikke holde tankerne samlet alligevel for dette stygge dyret, som med vold og magt vilde ind i guds hus.

Kapellanen hørte ogsaa Della tude hele tiden.

Og ikke før var han færdig paa stolen, saa stak et par sognebørn ud døren, snøgt og lydløst midt mellem lysingen og kirkens forbøn for de syge, men med uskrømtet andagt i hvert ansigts-træk. Men der udenfor randt de lige i Della, spændte, kasted sten, drev hende over kirkegaarden. Og nu blev hun ogsaa skræmt av det og sprang, svinged over broen og tog hjemover stien, med halen skyldbevidst mellem benene, som hun var al ondskabs ophav i verden.

Men kirketjeneren var efter kapellanen i sakristiet og ligesom undskyldte sig: — Men det var ikke hans hund, sa han; for det var han Jon Steinabrækka sin tisbe ovenfra dalen.

Og menigheden saa til sin tilfredshed, før kirken tømtes, at nu blev Steinabrækken bedt ind paa sakristiet.

Della laa paa et bærg inde i dalen og logred og vented paa ham, da tjenesten var over. Men Jon Steinabrækka bare gliste og knytted næve til hende: — Men eg ska —! — Og hun saa forundret paa ham.

. . . For kappellanen hadde været rent skælvende graatfærdig i stemmen av harme inde paa sakristiet: — Ve den fra hvem forargelsen kom! — sa han . . . Ja han vilde si saameget, at hadde satan hat sit spil med sindene idag — thi satan gik altid omkring som en brølende løve! — saa bar hans hund skylden og hans egen utilgivelige ligegyldighed, som paa trods av præstens indstændigste anmodninger om det modsatte tillod sin hund at bli med til kirke.

Steinabrækken hadde undskyldt sig og fortalt saa omstændelig, hvorledes han hadde prøvet med alle kneb at komme hjemmefra uden den. Det hjalp ingenting: — Forargelse i menigheden! . . . . Og han trued: — det kunde komme den dag, han deroppe i avkrogen indunder fjældvidden ogsaa trængte menighedens hjælp! . . . . Han maatte ikke vente videre, saalænge han tillod sig den luxus at holde hund! — og det av den uduelige sorten, som ikke kunde bruges hverken mod sau eller rensdyr! . . . Han maatte forøvrigt ogsaa huske paa, at han hadde ikke stelt sig slik i sit liv, at menigheden hadde grund til at være tilfreds med ham! — Hvad var det, han saa hadde sagt? . . . han hadde nævnt

spiker, som var blit borte da han gærded for præsten mod nabo-beiterne . . . og en ljaa . . . og en kalveklave . . . og et lærstykke . . . og saa det fiskesnøret nu sidst . . .

De rusled opover stien. Og de var krokete og flade begge, som det var det gamle menneske, menigheden hadde avlagt, som nu krøb til skogs under kirkens ban. Og han haded ho Della.

— Saa faar du d r æ b e hunden! — sa kapellanen.

. . . Men han hadde alligevel ikke nævnt med ét ord tamrens-skytteriet hans inde paa vidden! . . . Men hvad hjalp det! — han turde ikke efter dette passe ham op hverken i kirkegaards-leet eller nede ved baadnøstet og by huden frem, siden hunden hadde tirret ham op . . .

De to gik og skulte paa hverandre hjemme ved stuen hele søndags-kvælden. — Ka ska d u! — skrek han op, bare hun rørte sig. Hun gik med halen mellem benene og fik ikke engang lov til at se paa ham naar han spiste. Han gliste og knytted næven:

— Men eg ska —! Din fordømmede forargelse i menigheden —!

Og mandag morgen bar det til skogs.

Della laa deroppe paa Skarvnakken og vented logrende paa Steinabrækken. Hun saa strax, at han ikke skulde i kirke — han gik i hverdags-trøien med tauget paa rygg og øxen i armkriken. I den svære trøielommen hadde han en lefse tullet ind i en rød klut.

For idag skulde ho Della dræbes.

Og saa vilde han hugge sig en vedbør efterpaa og ta med sig hjem med det samme. —

Paa mælkestøilen lige bag bøgarden stansed han. Og han saa bort i et dike — der kunde han jo søkke hende nedi og saa hvælve en stenhelle over. Og han rynked brynene og vrængte øinene. Hendes øie blev sjøgrønt av spænding, og det var som han saa et hvidt lik nede i det. Det gjørde vist hun ogsaa i hans øie, for hun holdt sig unna.

Men én fik ikke være kvækken; — saa

faar du d r æ b e hunden, — hadde kapellanen sagt. Det var greiest at kløve hodet med ét hugg. Og Della vifted spørgende langt borte med en svækket hale. Hun kom nok, naar hun fik lugte lefse, tænkte han.

Men nu kom han paa d e t: — her vilde nok buskapen lugte hende op og bli staaende over liket. Saa blev det slik buring og ulaat hele sommeren udover. Kanske diket tørked ogsaa; — saa blev det stank til . . . Det blev vel greiest at søge høiere til fjælds og ta hende oppe ved øverste-leet. Det var der han hadde tænkt hente sig vedbøren ogsaa . . .

Han stansed ved øverste-leet. Og Della vrængte med øinene og holdt sig unna.

Han kom igen i tanker: . . . Nu hadde de hat saameget med hverandre, baade han og Della, og delt godt og ondt med hverandre disse aar, siden moren døde og de blev alene paa Steinabrækka. Det var ikke et ærind han gjorde uden at hun var med; hun fulgte ham trutt den lange vei til sjøs og var med i baaden, naar han rodde over til landhandleren. Og nu sidst han reiste med dampen, saa blev hun gaaende igen omkring stoppestedet, — og stod hun ikke paa bryggen den dag han kom tilbage! . . . Aajaja san. Men hun var for-

argelse i menigheden; — saa faar du dræbe hunden, sa præsten.

Og han ledte efter lefsekluten inde i trøien, hvor hele ryggen indenfor foret i grunden var lomme.

Men da han skulde se sig rundt, saa var det sandt! — her oppe ved øverste-leet var der ikke myr til at grave hende ned i og bare brun lyng og bærg, og ikke saa meget som en tomme jord . . . .

Og Della la sig ned under en enerkvist og skotted hid og blunked med øinene, hvad det blev til.

. . . Det blev vel greiest stryke helt op paa nuten med det samme. Der var ogsaa en svær røis; saa slap han at grave — det var bare at stupe skrotten ned i et av hullene. — Og han stak bastetauget fra sig i risgærdet; men øxen beholdt han i armkriken. De rusled opover mod nuten, og Della sprang foran. —

Han stansed oppe paa øverste toppen. Han slængte trøien fra sig og la sig til paa bærget, som om ingenting var. Men Della holdt sig alligevel unna og laa og lurte paa ham.

Og han glemte hende og saa indover vidderne med de smaa renskytter-øine. Der var meget hvidt bærg, der var sne i revnerne, og

vandene var mørke brungrønne i kanten, som de er det, naar isene ligger endda med høit vand over . . . Langt inde paa en fly derhenne hadde han skudt en tamren en gang — det var en morgen han kom tilbage over fjældet, den tid han gik just som paa en slags frierfod til hende Anna — og han gik lidt ofte, og kanske lidt længe og, for han gik, efter det var forbi og hun skulde ha en anden; — men det var just som ikke saa sjelden at der slang et ensligt rensnaut for sig selv paa den flyen og holdt paa at vadre sig bort til unyttes . . . Og indunder bærghammeren der hadde han flaadd den; og saa slæbt kjødet frem til øverste-leet dernede. Men neigu om en eneste hadde faat saameget som en tæft av det, endda han kom blodet hjem! Og næste nat kom kjødet i hus og i saltlage, før der hadde været saameget som en flue, eller kapellan, og snust paa det; — for det var underligt, at han inde paa sakristiet slet ikke hadde nævnt noget om rensdyrskytteriet. Men mor hans hadde gaat og snakket om dette saue-spekekødet som aldrig slap op det aar. Og der hang en gammel rensdyrhud — eller kanske det var mere end én — oppe paa loftet; men dem hadde han da ikke turdet røre . . .

Della laa lige ved trøien, og han la merke til, at hun saa saa forunderlig blidt bort paa ham nu og slikked sig om munden; men han tænkte ikke noget større ved det. Han stelte lidt med øxen og strøg den over eggen; — der laa nok en svær snefonn nedover røisen, saa her ingen huller var at stupe skrotten nedi. Men her maatte det ske, for nu kunde én ikke komme længer op. Og hvad fanden skulde én og begrave en hund efter, som var en forargelse i menigheden! — Han kasted sig om, lukked de smaa renskytter-øine og hugg til, for at kløve hodeskallen — den laa saa extra godt til, klods ned mod bærget.

Hun skvatt unna. Hugget glap, saa det gnistred i bærget, la øxekindet til, og han klasked knokerne stygt ned i stenen. Hvide hudfliser stak frem, og blodet pibled.

Han strakte sig sint efter trøien, roted og grov omkring med den venstre haand efter lommekluten for at slaa den om de blodige knoker.

Della smatt bort og slikked blodet av bærget og knokerne paa den høire haand.

Men Jon fandt ingenting inde i trøiens bug. Borte paa bærget laa lommetørklædet tømt for lefse.

Da han saa det, lysned det over hans ansigt, og øinene spilled i viltre kast, løb over av henrykt forstaaelse; for Della hadde fundet kluten, mens han sad og saa vest mod flyen! Men han saa ikke op, da han sa:

— Piska deg ha ho 'kje manna-vet, far! — Han spændte til øxen, saa den gled udover fonnen. Og han tænkte paa kirken og forargelsen i menigheden: — de skulde ikke komme der mer, nogen av dem! — forsikred han sint med hodet. Og han blev ustanselig ved, og varme lovord bredte sig som solskin nedover hende: — Ha ho ikje staale lefsaa, du! Men ho æ jaggu den støste tjuen taa os, korser! — syg' ho ikje blo taa næven! — Ja du Della mor! — Jajaja san —!

Men hun la sig unna og let ikke paa ham længer nu, og naar haanden rakte sig ud efter hende, trak hun sig vart tilbage.

Da retted han sig og blev stille. Og saa tagg han med stikkende smaa skytter-øine: — Kom her san! Kom her san! — Kaslag? — æ du rædde meg? — Og saa slog det om i sorg: — Æ du rædde, Della mor? — Og saa slog det om igen i nyt tiggeri; han blev tørstere og tørstere efter hende. Og han hørte sin egen tørst.

Og saa blev han med ét rasende, for at komme ud av tørsten: — Kaslag! Æ du rædd'! — Han fulgte efter Della nedover fonnen. Og hun trak sig unna, med øinene stivt paa ham, og nu var de igen blegt sjøgrønne, hvor der laa lik nede i.

Og ytterst ud paa kammen brast fonnskavlen, og hun blev væk baglængs udover. Det gøs i ham:

— Lukt ner i Botnavass-dalen, du! — For bærget var altid glat under en fonn saadan, der hvor vand laa og seg støtt.

Det stabled sig op for bringen paa ham. — Jaja, hun hadde været en forargelse i menigheden og faat kirkens straf! — sa det sløvt inde i ham. Men det var som stablen ikke kom paa glid; han kasted lystig paa sig, og de stikkende øine prøved at være smaamorsomme: — Detta va juss som eit slags lite môr, detta, Della! — Men det hjalp heller ikke.

Saa satte han i at skogle.

Og næste prækesøndag var det saa stilt i kirken for hund. Menigheden kunde gi sig uforstyrret hen i dyrkelsen av sin gud. Og Jon Steinabrækka sad paa sin gamle plads saa forunderlig krøket, og sang og graat, og saa Della for sig ytterst derude paa den bristende fonn-skavl: . . . nu var hun mor død, nu var Della væk; — nu var han da skikkelig alene! — Han kendte det dengang oppe paa nuten, strax han begyndte at gaa. Og derfor la han veien tilbage om Botnavass-dalen. Og der fandt han hende; — og jamæn! hadde han ikke sat graven op med sten og lagt en helle over! . . . Han var op i øiet med haanden ret som det var, og hans næse var lyserød.

Det var den gamle præst som præked idag; han saa Jon dernede. Og han blev rørt, hvor dog underlig mangestrænget hver ting griber ind i livet. For kapellanen hadde skriftet for

ham om sin hæftighed mod Jon forrige gang i sakristiet, og angret den, ihvorvel han jo i grunden kun hadde optraadt i nidkær harme, paa religionens og andagtens og menighedens freds vegne. Men dette var — saa man nu med tak — ved en merkelig Herrens styrelse vendt til det bedste.

Da tjenesten var slut, trængte Steinabrækken sig ivrig ind i sakristiet forbi alle; — han maatte saa endelig faa finde han far lidt! . . .

Han skalv i stemmen og hodet rykked i tunge hixt, og taarer trilled:

— No ha eg drepe 'na Della!

— Ja jeg har hørt det, ven min.

— For eg kan bli so fortærande hakkande flisande gloande —; ordene stabled sig op for ham, for han hadde ikke faat snakke ud med folk om det som skedde i Botnavass-dalen; -- sinna, seir eg deg præst! — paa den for—dømte forargelsen i menigheden!

Den gamle præst nikked med noget blinkende i øiet just som i retning av en taare: — her var der rigtignok gjort et rigt fiskedrætt! — Han Jon var bare saa underlig i sine udtryk . . .

Og Steinabrækken saa blinket i øiet og forstod varmen i det. Og han fanged en snøgg taareløs tanke av det: — det var som han fik

øie paa en tamren inde paa en fly som holdt paa at vadre sig bort til unyttes. Han sænked stemmen — for han var ikke blit lidet skræmt av den forargelsen i menigheden — og ordene kom rappe og griske, som bare hestehandlere og skydsgutter og driftebønder har dem:

— Du sku 'kje vilja kjøpa ei billeg rensdyr-hu taa meg idag, far? . . . Setja foten i, vintersdag naar du skriv' preika? — En fik saa utrolig godt mod av at kende sig i kirkens skød: — Du tek' greidle to og, du! — sa han.

EFTER STIKLESTAD-SLAGET

Thormod Koll stod udenfor nervelægens leilighed, med øresus efter længdeløbet idag. Det var paa den tid han hadde lagt merke til, at lægen pleied gaa ud i eftermiddags-praxis. Han var kommet ind som no. 2 i ski-løbet idag; han stod veltrænet, forholdsløs og ude av ligevægt av bare opsamlet energi og kraft og mands vilje. Han hadde nemlig konsuleret lægen om sit tilfælde av gemyts-syge igaar igen, som saa titt i vinter, og sagt, at han mangled «livsmod»; — og idag vilde han passe ham op og berigtige det høitidelige udtryk, som han ikke vilde skulde sidde paa sig, og si saadan humoristisk, at han bare hadde trænet sig saa stærk, at han just som ikke kunde dø! Saa endte det med, at lægen lo den lune sjælesørger-latter, og saa kendte han sig frisk i øieblikket. Han hadde gaat saadan i vinter og berigtiget udtrykket for sit tilfælde fra

forrige konsultation. «Sjælelig emfysem» hadde han kaldt det engang, — og det passed i grunden bedst av alt.

Han stod i skumringen og vented ved den smale brune grind. Der stod et par andre læge-forlibte ogsaa for at passe ham op; men de stod velopdragne længer henne og hang sentimentalt med øiet hid mod den brune have-grind.

Men lægen kom ikke idag, ---- og han hadde dog set ham tænde cigaren bag gardinen inde paa sit kontor. Han maatte ha faat øie paa ham og set sit snit til at gaa ud gaarden og den anden port, for gaarden var en hjørnegaard: — Lægen var blit ked hans berigtigelser og sports-hypokondri! . . .

Saa gled Thormod Koll ned i byen. Det svall ligesom op først og han kunde ikke faa synke pusten; efterpaa faldt han knust sammen, og det var som store stykker sjæl flød fra ham og udover fortaug og gade. Han stod saa sugende tørst foran butik-vinduerne og stirred, svøbt ind i tyk øresus; han gled langs boghandlerne, stod og stirred ind i guldsmedbutikernes fløil; han stirred paa en norsk kunsthandler, som syntes Guido Reni's «Aurora» og Carlo Dolce's Kristus var høidepunkt av kunst,

som kunsthandlere pleier synes; han stansed i en passage og saa længe paa et uldskørt. Han vilde ingensteds hen — han bare saadan gled, og hans saare sjæl blødte over, at lægen virkelig hadde lurt sig væk . . .

Han fandt sig tilsidst igen helt ude paa Drammensveien. Folk snakked lidt igen. Nogen faa lo. Rundt om sporvognenes hjul flød det knistrende bække av farverige gnister — grønne, blaa; men mest grønne. Det blaffed og syded i de store bue-lamper . . .

En sortklædt dame gled forbi ham. Hun hadde muffe. Hun var liden. Det var vist en frue. Hun gled ogsaa. Hun hilste heller ikke paa nogen, endda hun kanske kendte dem hun gled forbi. Hun hadde ikke kaabe; linjerne i den tætte skabning kom til sin ret. Og de var vakre. Hun fik indfald under gangen, styrte braatt ind mod vinduerne for at se; — men hun saa i grunden ikke, hun gik strax videre; eller hun stod mod vinduet med øine ligesom fuglen og saa bagover ud paa gaden. Hun gik bare og tænkte; — eller kanske hun ikke tænkte engang. Hun gik i smaa skridt; men det kom vel av, at hun hadde tat et saa stramt tag i kjolen, saa hun ikke kunde gøre dem længre. Han la merke

til, at hun gik indtilbens — lidt klodset og slumpet med selve fødderne, som de stadig hadde lyst til at puffe til hverandre og si: se at ha dig av veien! Da slog det ham pludselig: hun gik med kærlighed i sig — han vidste ikke hvorfor det slog ham . . . Men det var vist ikke en frue alligevel; — men kanske det saa var en fraskilt . . .

Han begyndte at følge efter hende. Han syntes, at hun fulgte efter ham ogsaa — for hun blev borte for ham paa den anden side, men saa kom hun tilbage over gaden igen; da stilled hun sig i et vindu. Det var et lidet ansigt ogsaa — næsen var spids; men skikkelsen var tæt, spænstig . . . Men det var i grunden underligt, at hun ikke bar kaabe; det hadde jo seilet med snefloker i hele dag gennem luften. Og her ved vinduet snudde hun og gik indover mod byen. Han snudde ogsaa, for det vilde været lidet opmerksomt ikke at snu, om saa var . . . Hun svinged ned Kronprinsensgade, som laa i mørke, som den pleied. Han saa paa klokken — den var halv otte, da hun svinged. Han svinged efter. Langt nede skar hun tvers over gaden og bort en sidegade; hun saa sig vist tilbage, da hun svinged om hjørnet. Han gik stærkere paa . . . Der lige

bag hjørnet klods i husvæggen gik hun — hun hadde snudd og kom tilbage. De passerte hverandre. Han saa paa hende . . . Men hvorfor snakked hun ikke til ham nu? — saa hun ikke, at han gled her, fordi han ingen hadde at følges med? — Og hun gik med kærlighed i sig — han saa det paa stilheden i hodets bøining ogsaa . . . Hvorfor sa hun ikke det: — La os gaa en tur sammen ud til Skarpsno! og saa skal De ta min arm. Og saa skal De aabne Deres syge sjæl for mig og si, hvorfor De glir her rundt paa gaderne iaften, — og saa siger vi ikke et eneste navn. Og saa skilles vi igen ukendte som vi mødtes . . . Var det, fordi det var snefloker og frosne gader og plankegærder, at ingen kunde si saadant løselig hen i luften her i denne by? . . .

Der langt nede skar hun over gaden og blev borte; hun saa igen tilbage, da hun svinged om hjørnet. Han gled nedover efter hende. Men nu var hun aldeles borte. Her bodde hun vist; i en eller anden port netop her var hun blit borte. Han saa op i etagerne, om et lidet hode skulde tænde lys ensteds. — Han gik rundt kvartalet: — han kunde ha tat feil — hun kunde være forsvundet længer nede, for hun gik hurtig, da hun svinged om hjørnet.

Han spurted med længdeløbs-fart. Han kom tilbage med samme hast og saa bortover en bygge-tomt, hvor der stod en arbeidskærre med tre hjul og tænkte tilbage paa de florissante tider. Saa satte han avsted opover gaden. Deroppe klods i husvæggen gik hun atter frem og tilbage, og vented: — hadde hun ogsaa kanske mistet ham? . . . Hun retted sig, og hun saa paa ham, rank, stolt — det ligned foragt. Men saadan retted de sig ude i Europa i de store byer, netop naar de ønsked hilsen — ligesom fuglehunden naar den staar for vildtet. Han likte ikke at minnes om det. Og derfor gik han forbi paany. Hun skar igen over gaden, gled opover den mørke Kronprinsensgade. Han skønte ikke dette, og gled efter. Hun snudde, skar ud i gaden. Han tog til hatten. Hun skar bedre ud i gaden, vendte sig igen med sin ranke holdning — og de tørre staalord gnisled, og det var som al øresusen var strøget av ham i samme nu:

— Vil De nu værs'go forføie Dem bort!

Han satte hatten lydig og forsigtig paa.

Paa rigtig gamle kunstværker har gerne en eller anden person en papirstrimmel staaende ud av munden, og paa den staar det skrevet hvad han siger. Hun hadde en saadan. Den

papirstrimmel stod urørlig igen lige mod en sort port og lyste.

Hun blev gaaende frem og tilbage der nede klods i husvæggen . . . . hun skotted vist op mod balkon-vinduet — det var vel snart stevnemødets tid med en anden . . .

Han forføied sig hjemover for at lægge sig. For imorgen var det hoprend i Holmenkolbakken — Stiklestad-slaget, som han hadde kaldt det, for han skulde slaas med bønderne fra Thelemarken om førstepræmien. Sneflokerne seiled; men de seiled vist tættere end før, for hans pjækkert var blit ganske hvid. Og ude foran sin port børsted han sig længe og saa omhyggelig, og saa papirstrimlen staa i luften. . . . Det var det han næsten hadde set ogsaa strax med det samme paa stilheden i hodets bøining og paa de rare indtilbens-benene: — det var kærlighed hun gik med inde i sig saa duvendes fuld av . . .

Klokken var snart elleve, og sporvogne og stier var fulde av folk opover Aker, sorte striber av vuggende, traakkende mennesker, lig en jævntyk lindorm som krøb til skogs paa tusen fødder, og det flytted sig ustanselig inde i hammen av alle de menneskehoder den hadde svælget. Rundt om hver haug bugted den sig og rak fra langt nede i byen op til Besserud-tjernet. Og ingen mennesker kendte hverandre uden de som var i følge fra byen.

Der kom tyndere striber krybende over veiene østenfra og stødte til.

Tversover et jorde kom fire springende. De kom sættende frem ligesom buskap, som har trængt ulovlig ind paa indhegnet mark og blir yre av fedt beite, spredte sig og samled sig. En tog et par svære hop, sprang, ropte, lo, og stansed saa og vented paa de andre og

halte i buxelinningen. Og saa gav en av de andre sig til at springe og le og vente. Det var «dæveren skjærra mig, gøtta», som kom lige nede fra tykke Vaterland og gik aldrig paa ski; de var uvant med at ha et helt stort gærdeløst jorde for sig og blev drukne av det. De røgte og var konfirmerte, og hadde jakkekraven oppe, om nogen skulde ville yppe sig og ha juling ligesaa godt med det samme. Den ene hadde kvartet en fremmed barnekælke, som han traf paa udenfor en port ensteds nede i byen; men den var liden og i høiden til én voxen. Men «Mærra» kunde altids komme til nytte, naar de klemte sig godt sammen og nogen laa i fanget til hverandre. — Uf, de ler saa raat! — sa det bort i lindormen; — det var pøbelen, som altid skulde kaste skygge over festdagene her i landet . . .

Men lige efter dem kom tre smaa graa vadmels-ponnyer, velstelte, med votter og med skærf i kors om livet. De var fra otte til tretten aar. De hadde faat niste med og hadde lovet mor at passe godt paa'n Hans, som var den mindste. Og det kunde stundom hænde at de leiedes ogsaa, de; for de blev ligesom saa beklemte om hjærtet ved at se den svære lind-

ormen. Den ældste bar en tom sæk sammentullet under armen . . .

Der kom saa mangt slags levende krybende opover. Der kom ogsaa en brun og sortdroplet hund frem; men han kom fra først av frem oppe bag en kvistdunge ved Risværket. Det var en rekebikje. Han kom over nogen jorder. Han tænkte sig egentlig paa hjemvei idag. Eller kanske han skulde høre indom paa Risværket først . . . Men saa traf han denne forunderlige lindormen og lytted paa den. — Det var ikke første gang han var paa rangel; — men denne gang var grunden, at han hadde vær't stygg under sofaen hjemme, — og saa fik han bask av pappa, — og saa rømte han ud av byen og alt dens væsen og udover veien og satte sig i grøften og var rigtig aldeles bedrøvet en noksaa lang stund. Men saa kom det nogen snille mennesker, som snakked til ham, og saa logred han paa halen til dem igen, — og saa blev han følgendes med dem. Han blev med ind ogsaa og fik lov at lægge sig under komfuren og varme sig, og fik stegeben efter middagen, og efterpaa blev han bedt ind i storstuen til at leke med barna — det var endda bedre mands barn . . . . Han skulde igrunden hjem og faa juling idag — og det

blev vel ordentlig denne gang, for han hadde været borte i hele otte dage, gud bedre . . . Eller skulde han høre indom til snille folk paa Risværket ligesaa godt med det samme; saa var det gjort? — Han vidste ikke grunden: — men han hadde merkværdig nok faat mindre juling efter sidste reketur end efter den gang der foran, endda han hadde været længre borte . . . Eller skulde han høre indom til andre snille mennesker end dem paa Risværket? — For folk var nu i grunden snille da, og m e g e t snillere end én vanlig vilde gøre dem til . . . Han stod saadan og veired paa det en stund og hørte de tusen fødder stige i løstraakket snepudder. Det var et brunt skøierfjæs paa ham, med en lys vilter haartott, som pegte i sky over det ene øie; og halen vifted uviss, saa forunderlig løs i roten av al logring for de utrolig mange snille mennesker i verden . . .

De voxne gutter ropte paa ham. Han vifted lidt mistænksom og kom ikke, for det var nu saa sin sag med «gøtta», naar de fór med jakke-kraven oppe og lo raat. Men saa kom de smaa graa brødre, og den ældste med sækken plystred. Hunden gjorde et lystigt kast med øiet og haartotten: — han kunde

forresten ligesaa godt slaa følge ogsaa, næsten! — Han hadde et halsbaand. Og den ældste læste navnet: «Hans Larsson Briskeby» stod der. Og han fik en bite av nisten med det samme, forat han ikke skulde stikke av, men holde sig i rækken . . .

Der kom saa mange slags folk paa en festdag som idag. Og de stødte alle til lindormen og blev svælget av den. —

Men der kom en graaklædt skiløber oppover jævnsides med folkestrømmen. Han svinged med staverne og skød forbi paa de stærke veltrænede laar. Og hver den som gik paa ski paa jorderne, saa ud som han laa for anker imod ham. — Han Thormod! — sa det i folkeormen ensteds. Det gav et ryk i hoderne: — Thormod Koll! — mumled det begeistret, for alle kendte navnet; det var jo han, som kom ind lige efter Thelemarkingen igaar! Og nu var han paa vei til hoprendet. — Og i hælene paa ham kom en høi blond sportsmand, med lange knebler og lorgnet, og i hælene paa ham kom hans røde gordonsetter; han fulgte med han Thormod, hovedstadens stolthed, som bonne idag; og hans hund holdt sig veldresseret altid hinter.

Folk satte efter forbi hverandre ud i sneen.

«Gøtta» spredte sig udover jordet, og de tre graa leied hverandre for sikkerheds skyld. Men saa blev de vaade om anklerne i den dybe sne; og ogsaa «gøtta» maatte ind igen i lindormen. Bare ranglehunden blev ved at hoppe efter. Men saa ropte «gøtta»: — Hold dig til matta! — Og de graa plystred: — Hans Larsson, kom san!

Han Thormod skød forbi opover. Og han skotted sky bort paa hver liden sortklædt dame uden kaabe, om han skulde kende én igen fra igaaraftes; — men det vilde jo være mer end et træf blandt en tyve tusen mennesker . . . Og han lo for sig selv ved minnet; for naar han spurted, kendte han sig samlet og fast, og ogsaa anlagt lidt for komik, og ingen magt kunde da opløse ham . . .

Der steg en frisindet præst ud av strømmen sammen med en goodtemplar, stod ved en korsvei og talte høit til sit følge, at folkeormen ogsaa kunde høre, og pegte begeistret op efter Thormod Koll:

— Se den krops-bygning! — Det er fremtidens ungdom! *Mens sana in corpore sano.* — Det er sporten som samler landet. Se! — sa han og pegte poetisk nedover paa lindormen: — Det er det unge Norge! Det er

Norge som vilje! — som energi! — som karakter!

Der lød ogsaa noget om sædelighed; men det svælgedes nu mere kollegialt mellem dem paa korsveien.

Lindormen spydde stadig menneske-hoder ud paa Besserud-tjærnet, saa isen fyldtes. Solen sken i bakken. Granerne stod mørke.

Der var meget prægtigt mandskab samlet. Der var ogsaa en og anden berømt landsmand som frygted for at bli glemt og holdt sig langt fremme paa tribunerne. Og pressens repræsentanter, som til hverdags optraadte som specialister i Norges unge kunst og literatur, stod idag i raggesokker paa dommer-tribunen som publikums veiledere i sport; de følte sig mere hjemme her og var i godt humør. Her var der jo blandt andet opnævnt en «pressens veileder» som man bare henvendte sig til, og man resikerte ikke at ta feil av no. 1 og no. 2 — hvad man jo lettelig snubled op i, naar man noterte tider og ujævnt trav i kunstens halsbrækkende handicap, hvor et forsprang paa længder av bare et halvt hestehode kunde gøre udslaget. Den ægte sportsmand, Thormods bonne, stilled sig hen til dommerne oppe ved hoppet

med sin gordonsetter smukt hinter. Et forfrossent raggesokke-korps spilte en valen national-sang. — Er det klart? — skrek det.

Der vifted et flagg. Der tuded et horn. Og rendet begyndte.

— Thormod Koll! — sa det. Der kom en udover hoppet, ret, som han kom glidende i trinser paa en spændt stræng. Folk klapped. Han var vel efter dette sikker no. 1.

Han stod indenfor den inderste ring paa isen, og folk saa stolte paa ham. Det var en høi mand med prægtig bryst-kasse. Det var et race-ansigt — stor krum næse, lidt rød paa tippen av sno og snefloker, lidt rødkantede øine ogsaa. Og de var blaa og stive som en isblok. Han følte det selv, han greidde Thelemarkingen denne gang; — der var nu vel heller ikke længer den bakke i Norges land som han ikke kunde staa! — Og saa begyndte det grænseløse at voxe inde i ham — det var i sjælen som under svær spurt, naar lungerne hadde spændt sig store saa han ligesom ikke kunde faa dem tilbage . . . Han fik øie paa nervelægen borte i en sluffe. Han styred lige paa ham, spurgte leende:

— Det var jo saa, at de gamle grækeres glose for «ulykkelig» egentlig betydde en som træner før en kamplek?

Og doktoren smilte uviss. Men han Thormod vented ikke paa svar. Han gled ud gennem ringen paa isen for at komme op til næste rend. —

Rendet blev ved. Der lød regelmæssige rop: — Er det klart? — Og hvergang en skiløber stupte, brølte det ovenfra en furu:

— Hold dig til matta, get!

For i furuen under bakken var «gøtta» klatret op og sad paa skrævs over hver sin gren — og «mærra» stod bundet til stammen. De behersked luften med sine brøl. En halv akevit gik frem og tilbage mellem dem; de snød sig og tørked sig om munden. Og det var stærkt paa tale blandt bestyrelsens medlemmer paa tribunen, om de ikke skulde rydde furu-topperne bortover for pøbel.

To smaagutter av god familje fra fjerde middel stod under træet og saa flasken og sang op:

Ekorn sad,
paa en gren saa glad,
tørka flabben sin
med sin lab saa fin. —

— Dæveren skjærra mig, skal jeg ikke slaa hue ned i magan —!

Og da knægged de to smaa foler henrykt over succesen og sang det én gang til. Men de klemte sig tættere sammen for sikkerheds skyld . . .

Folk flytted sig omkring hverandre paa isen. Det lyste av røde kinder, og smaa lommelærker, og gult appelsin-skal . . . . Og nogen saa paa dem som kom udover hoppet.

Men den som aldrig stod stille paa isen, var liden skrædder Jansen. Han hadde siddet inde hver virkedag siden St. Hans, og ansigtet lyste saa kridhvidt under det grisne gamle skægg. Han brugte to skistaver, og det var to lysende nye alun-farvede kosteskafter som han hadde laant i isenkram-butiken hos Pedersen; og avtalen var den at han skulde laane dem gratis; men hvis han misted eller brækked dem, saa skulde han betale baade kost og skaft; og skirne var ogsaa laant. Omkring buxen nede ved anklen hadde han bundet nye hvide hyssinger mod sneen. Han snudde sig meddelsom til folk og ledte efter øine bortover isen, kniste til dem, naar nogen stupte under hoppet. Thormod Koll stod for sidste gang nedover som han gled i en trinse; da blunked han national-stolt til de fremmede øine paa isen. Og hver gang han blotted lommelærken, blinked øiet

skælmsk til de nærmeste: — saa fandenivoldsk og uvørren som mennesket kunde være au! . . . For han hadde ingen i følge med sig, — og det var nu underligt at træffe folk, alligevel . . .

Borte i en li tusled de tre graa vadmelsbrødre for sig selv. De stak den tomme sæk hemmelighedsfuldt ind under en furu-rot og grov lidt sne over; og saa saa de sig om, som de hadde en ugerning fore. Og «Hans Larsson Briskeby» la merke til det og lusked hen og snuste paa sækken. Men han skønte den neimæn slet ikke, for der lugted ikke mad av den.

Der kom én skærende paa skraa hidover lien mod dem; han randt viljeløs lige ind paa dem. Den ældste stod just og knækked en ung grantop, — for de hadde smaa hauger liggende efter sig op til stammerne gravet ned i sne.

— Hvad er det du gør? — sa han med godslig sørgmodighed og stansed. Det var Thormod Koll, som hadde staat i alle hop og slaat bønderne fra Thelemarken.

Den graa ponny vak i og glemte at være hemmelighedsfuld:

— Gaar i Frognersæter-skogen og peller grantoppa te ramme.

— Hvem lager ramme, da?

— Det er broren min, det.

— Hvad heder h a n, da?

— Peter Herman Hansen. — Men da blev han rædd, om det skulde være hemmelig politi alligevel. — Kom! — skrek han til de to og satte i store hop nedover.

Men skiløberen kom efter og stopped dem:

— Og saa maa du gaa og hente grantopper til ham, da? — sa han godslig som før.

— Ja, han er syklig, han, — sa det, og blikket var kuet av sorg og sky av onde anelser.

— Saa?

— Ja, han har hat den engelske syken, og vær't daarlig, og er hjemme, — plapred det. — For han hadde kûl i sia, saa han peip.

— Peip han? — kom han nærmere.

— Ja, naar 'n trøkka paa kulen, saa.

— Saa—aa?

— Mora mi har sagt, at han ha pipi — jeg ved ikke mer, jeg, — svarte han rapt, og greb igen de to i haanden og rømte unna med dem.

Men skiløberen seg efter som vand, naar

dæmmet flyttes ud, og kom nedenfor dem igen og stopped dem:

— Har ikke du hat den engelske syken, da?

— Jo. Men mora mi gik te Anna Brandskjæret strax med mig. Saa jeg ha 'kke pipi, jeg. — Han skønte ham slet ikke nu og vilde næsten graate under de bange øiekast.

Og «Hans Larsson Briskeby» skønte heller ikke denne pratsomme graa manden; men likte ham og lugted paa ham, fordi han ikke tog sig noget bestemt for her i skogen, og vifted med den løse halen til ham.

— Hvad er det du tar dig til om dagen, da?

— Hogger ved for mora mi. Og om kvælden henter jeg toppa for'n Peter Herman. — Denne manden var som en farlig glat sten som han holdt unna, mens de selv fik trukket sig nedover, saavidt at han kunde slippe den igen en stund og springe.

— Hvad heder du, da?

Da skrek han ud i angst: — Oscar Jøren Hansen! — Og kasted sig om, slap brødrene og kom i vildt sprang ned paa isen, med sneen sprutende om sig.

Men ovenfra furugrenen brølte det mod skiløberen:

— La gøtta i fred! . . . Dæveren skjærra . . . hue ned i magan —!

Rendet var til ende i det samme. Skiløberne stod tre og tre udover. Flokken løsned paa isen og styred ud mod aabningen i gærdet. De langraggete kavalleri-heste lusked av paa rad paa sine godmodige sokker; eskadronens kommanderende løitnant gjorde sine sager udmerket og sad med mine. Det sang i luften: — Skaadals-løipa? . . . Slagteren? . . . der var en uendelighed av veie at vælge. Det kribled opover fra tjærnet: — Løiper — løiper! — det var som det bar ud av skolegaarden efter endt dag. Og gordonsetteren bag hopdommeren saa forsigtig op, om det nu kanske var nødvendigt at gaa hinter længer? . . . . For alle hadde jo kedet sig lidt til slut.

Men skrædderen med sine laante alunstaver holdt sig forsigtig bagerst og sidst; han lyste usikkert til alle av et seigt saligt smil, for nu hadde han tømt resten av sin lommelærke. Det var da moro at ha truffet mennesker! — nu kunde han leve glad helt til St. Hans . . .

Og Thormod Koll slog skien helt om og

skar avsted opover lien, ind mod Nordmarken, snart i løiper, snart tvers over myrer — hang som en løs klode ude i rummet, nu siden han hadde mistet de tre graa vadmels-ponny'er. Der var ikke den rekord i Norges land han ikke skulde kunne slaa! — ikke den avstand som kunde skræmme ham! . . .

Der stod en graa vadmelsgut med skærf i kors over brystet midt paa den tomme is. Han stod alene; for det var bare «Hans Larsson Briskeby» som hadde kunnet følge ham. Men længer borte kom broren; men den yngste saa ingen. Den ældste skar i:

— Aaa-haa blei det ta'n Hans?

Der laa et hvidt nøste og basked i den dybe sne nederst i skogkanten, og strakte haand og gneldred i overstadig glæde:

— Oscar Jøren! Jeg har finni en h e l ceggar! . . .

Men ovenfor hoppet brølte det ud efter de tyve tusen mennesker, at her var karer som skulde sidde udover «dompa» i kælke. Det var de tre «gøtta», som satte sig paa «mærra». Men den skar nedi med meierne, saa den ingen fart fik, og gutteklumpen rulled udfor hoppet. De bare rulled, med benene sprikende til alle kanter, og slog sig ikke; men de brølte alt hvad lungen holdt:

— A—a—a—u! — Dæveren skjærra —! — Og saa rimte de paa «dompa», mens de trilled sig selv videre nedover, og rimet hujed de tvers over tjærnet lige paa de tyve tusen mennesker.

Gordonsetterens eier hørte det nede paa veien: — «Dompa»! — gu forsørje mig sa de ikke «dompa» ogsaa! — Han skulde fan knuse—! Og han bestemte sig for ikke at ta nedover med det samme, men se lidt først paa pøbelens excesser udover aftenen, saavel paa restauranterne som i løiperne: Hinter! — skrek han. Han tog opover mod Frognersæteren; det gjaldt at faa et korrekt billede av dagen . . .

Men de tre graa vadmels-brødre sneg sig op over til sækken under furu-roten for at fylde den med topperne. —

Der laa synkende sol over aaser og lier og vand indover mod Nordmarken. Der fór en graa skiløber alene langt inde paa et solrødt vand, saa snerøgen stod.

De tre vadmels-gutter vassed i sne nedover en løipe og laa og gemte sig bort med grantoppe-sækken, naar der kom nogen. Og der kom ustanselig nogen farende, skrek, saa de maatte ud av sporene og stikke sækken bort i busken, om det skulde være hemmelig politi.

. . . Smæld i skir. Brøl. Brest. — Det var det uvorne bundfald av tyve tusen mennesker. — H—a—a—al veiij! — hujed det oppe i hver kneik. Og «gøtta» kom hoppende midt efter løipen med «mærra» dinglende til alle kanter.

Og da de tre velstelte graa hørte skraalet gennem maanelyset over skogen, saa tog yrheden dem ogsaa, og de stansed op og gneldred i, alt de smaa lunger formaadde: — Ha—a—al veiij! Og satte avsted udover.

Men ingen gik avveien for det. Der kom bare uden stans uvorne skiløbere ovenfra. — De tre satte sig tilsidst op borte i en kneik og stak sækken ind i busken.

Men da «Hans Larsson Briskeby» saa det, tog han ligesaa godt ud med det samme. Han fór nedover i svære hop, med halen sopende kuet efter sig, skvatt unna med høirøstede kvink for et godt ord, eller bare for det spædeste damebrøl: — han hadde fan loppe sig ikke været med paa det stivere!

Og hans panik smitted av paa skrædder Jansen; han laa netop i en kneik, da han kom, og tænkte paa just det samme at det blev ligesaa godt ta ud, men kunde ikke greie skirne som hadde sat sig paa tverke over

løipen. Han krabbed op, greb skirne i brætten. — Ha—a—al veiij! — skar skrædderstemmen gammel og pibende gennem maanelyset; han glemte alun-staverne, satte i hop nedover, med skirne slængende efter sig, som en lybsk hèst med løse skæker . . .

Der kom en høi mand udover, med en rød gordonsetter i hælene. Lige i svingen laa de to ensomme alun-staver. Han rendte i dem, og hans ene ski-brætt løfted ham op paa dem; men de var glatte, saa han skvatt tilside med den fod; og den anden tog ind under dem, saa han sopte dem med sig og knækked dem begge mellem en sten og en stamme. Han kom stønnende paa hodet lige ind i buskerne til de tre vadmels-brødre: — fan knuse --! Han hadde mistet sin lorgnet, som han aldrig brugte snor i — han var nemlig en ægte sportsmand og pleied nødig falde i løiperne.

Han Hans, som hadde fundet cigaren, var blit fræk av sports-skraalet og snakked til ham: — med forlov, om han skulde ha en fyrstikke til overs?

Gordonsetterens eier saa ikke, og sa: — Med fornøielse! — Men de maatte være ham behjælpelig med lorgnetten, bad han.

Men han Hans satte sig til at stridrøge,

for det var han som eied cigaren. Men den anden bror passed paa og talte: — En puff — to puff — tre puff . . . . Mer en ti puffer fik han ikke, for de vilde ha likt med ham . . .

Men den ældste la sig ned og ledte i sneen. Og han traf til at finde lorgnetten ogsaa. Men da sportsmanden hadde pudset den og fik den paa, saa han, at det var bare barnet som røgte, og da blev han rasende:

— Kom med cigaren! — tordned det. Og han greb i det samme sækken, saa hvad den indeholdt, løfted den i veiret, dryssed grantopperne ud:

— Tyveknægter!

Og de to ældste gutter satte avsted, randt nedover løipen vilde av rædsel, for dette var politi saavist som noget.

Borte i gran-busken hørte sportsmanden én ynke sig. Han grov indunder grenen med armen. Det var han Hans, som laa paa maven og var syg av de lange puffene. Men han skotted op og gneldred lige i synet paa gordonsetterens eier, saa han skvatt tilbage:

— Ha—a—al veiij!

— La svinet ligge! — mumled han til

sig selv. Han kasted sig paa skirne; — for hver ny opdagelse han gjorde blev han sintere, og han blev klarere over linjerne i sin skarpe avis-artikel som skulde hævde sportsdagens ukrænkelighed, — den han fik ideen til, da han hørte pøbelen skrike «dompa». — Hinter bikje! — skrek han og satte videre udover. —

Lindormen var sprukken. Langt nede paa en korsvei stod alligevel goodtemplaren og vented for at faa et korrekt billede av dagen, og veired brændevins-osen av folke-ormen; det var altid noget høitideligt saadan ved en korsvei; noget som en slags parabel ved den, endda lommelærke-osen i kvæld vistnok ogsaa flød ad andre veie.

Men foran den sprukne lindorm holdt «Hans Larsson Briskeby» urokkelig kursen mod byen. Men da han kom ned paa jorderne, og natten ligesom fik magt, og han saa byen lyse bred og fosforblaalig nedenfor, saa stansed han og vifted underlig modløs med den løse hale; — han fik slik lyst til at prøve mer østover og indom paa Risværket alligevel, for at finde andre mennesker som var snille; for julingen blev nu den samme, naar han kom hjem, enten det blev otte eller ni dage han skulde ha for . . .

Ude paa den hvide flade stansed ogsaa to smaagutter i natten. De saa andpustne paa hverandre og skar i begge i rædsel, for de var bare to ene:

— Aa-haa blei det ta'n Hans! . . .

Rangle-bikjen rusled videre. Han kom forbi goodtemplaren, som endnu stod og nød osen av lommelærkernes rest. Men der stansed folk op paa korsveien, og det blev til en klump mennesker, og de stirred bort i sneen paa anden side grøften. For der krøb en gammel barhodet mand omkring i sneen derborte paa alle fire, med to skisnuder i næverne. De stod bare og saa paa. Men hunden var bort i ham og snuste, og fór videre. En av «gøtta» ropte:

— Han leter efter dompa!

Det svarte ikke derborte.

Den anden gut, advared med en skøier-agtig pegefinger:

— Itte hôppe!

Det svarte ikke.

Præsten stansed ogsaa op. Han brød gennem klyngen og steg menneskekærlig ud i sneen og hvisked beroligende:

— Aa skal De hen da, mand min?

Det svarte ikke. — Og saa prøved han at ta manden under armen. Men han bare grov

og vilde ikke staa; men han var endnu uden stemme.

Gordonsetterens eier kom forbi klyngen. Han stansed ogsaa op, og saa goodtemplaren og præsten, og de tre reiste ligesom bust til hverandre under klærne, fordi de hadde tæften av det samme kødben.

— La svinet krybe! — tordned han. — Hinter, bikje!

Og præsten og goodtemplaren maatte halvveis gi ham ret, endda de saa paa livet ud fra grundforskelligt synspunkt. For det lugted grangivelig spirituosa av manden: — Og det paa en dag som denne! — sa de til ham, for det gjaldt at appellere til et menneskes skamfølelse: — Den norske ungdoms hæders-dag! . . . Thormod Koll's manende skikkelse! . . .

Det bar bare nedover med gordonsetterens eier; han var i oprør: — Nu hadde han alle momenterne! — avis-artiklen var færdig i hodet: . . . Pøbelen stormet bakken og ødelagt hoppet . . . ægte norsk raahed og ukultur . . . død-drukne mennesker krybende om i sneen . . . hele orgier . . . selv ikke ungskogen sparedes . . . man saa rene børn med cigar i munden gemt i hver granbusk . . . forladte skistaver midt i løiperne . . . Overskrift: Vor Derby-dag

skændet og besudlet! Hvad maa ikke udlændingerne tro? . . . Men denne vor nationale sports yndlingsdag skulde renses for en tøilesløs pøbels udskeielser, genreises av smudset og bacchanalets nedværdigelse og feires med værdighed! . . .

Over jorderne, gennem natten, skar et fortvilelsens brøl fra en gammel mand — liden skrædder Jansen hadde tilsidst faat samlet sit mæle:

— Aa—haa blei det ta koste-skafta te Pedersen!

Men «Hans Larsson Briskeby» stansed op nede ved Risværket, da han hørte det skriket, og snudde sig, og hans skøierfjæs lytted med den viltre haartott høit i sky over øiet.

Og saa stak han indom til de snille menneskerne.

Om aftenen var Thormod Koll kommet tilbage fra Nordmarken paa sine knirkende ski. Han spændte dem av sig og gik ind i en stue lige i skogkanten. Han sa ingenting. Konen satte en stol frem midt paa gulvet, og lidt efter kom hun ind med en mugge melk, for de hadde ikke selters i huset.

— Tak! — sa han sørgmodig.

— Er Dere syk? — sa hun og gik bort og saa nøie ind i ansigtet paa ham.

— Jeg er død, — sa han sørgmodig.

— Aa—aa, saa gæle er det naa itte, lel, — sa hun. Hun snød sig lystig i forklædet og smaakniste og gik ud, og titted alligevel forsigtig tilbage, i det samme hun blev væk i døren. — Derude i svalen stod hun og budeien og hvisked; — han har nok gaat sig klar, — sa den ene.

Men han sad stille herinde midt paa gulvet; han saa et snehvidt laken for sig, som

gik oppe fra den blaa himmel lige ned paa Besserud-tjærnet: . . . en bred sort sørgerand av stærke mennesker paa begge sider og i en ring nede paa isen . . . en liden kulsort loppe kom glidende midt efter laknet og udover hoppet . . . Det var saa længe siden det nu — Stiklestad-slaget . . .

Han blev siddende. Konen steg ind, og hun steg ud. Men han saa ikke op.

— Han sidder og ser bortefter gulvet, som det kraup løsser ud av hver flisa, — sa hun ude i svalen. — Og han hørte alt hvad de snakked derude bag døren.

. . . Stiklestad-slaget! — tænkte han; — og nu gik han rundt og klinte sig ind paa menneskerne, og blødte livsmod, ligesom Thormod Kolbrunarskald, da han væved omkring med de pilehakerne i hjærteroten. Efter det basketag gik der saamange omkring raadløse, baade ven og fiende; thi vennen hadde ikke noget at kæmpe for, og fienden hadde ikke noget at kæmpe imod. Og de gik ind til hverandre som unyttige beholdere muskelkraft og varmed sig ved de normale menneskers ilde, og gik ud igen . . .

Konen kom ind og bad ham flytte sig av kælder-luken — hun skulde ned et ærind. Men

heller ikke da saa han op. — Og hun gik ud igen og stod i svalen og hvisked.

— Har han ikke rørt sig av stolen endda? — sa den ene.

— Har han rørt sig!

Maanen steg op av skogens frostskodde. Der knirked smaa sko paa tunet. Det var konens to smaapiger tullet ind i tørklær, som ikke turde være inde; — det var blit en lek dem imellem at titte ind, om tussingen løsned. De stod i søndre stuevinduet og titted ind gennem en rimbar flæk. Der var ikke lys i stuen; men det brændte paa peisen.

De to voxne i svalen hvisked og prøved at kige ind gennem nøkle-hullet.

— Han er spænna gælen! — sa konen pludselig overbevist og turde ikke gaa ind mer.

— Nu har han siddet i tre timer paa samre stolen! — sa den anden.

Der skrek i det samme paa tunet to muntre ski, som var paa hjemvei; de skrabed over isveien som laa igen efter de spildte vandbøtter fra brønden.

Thormod Koll spratt i veiret ved lyden, sprang til vinduet, hægted krokerne op — geranier og kristiblodsdraaber dryssed; med et befrielsens svalehvin var han ud gennem vinduet:

— Ha—a—al veiij! . . . . Nordpolen! — sammen med beyen. av Maroc—co—o—o! . . .

Og tørklæ-tupperne rømte skrækslagne bortover tunet og skrek:

— Mor! Naa losna tussingen!

Som en vind var han i skirne og satte efter den muntre skilyd udover den vanskeligste kleiv i hele omkredsen: — Ha—a—al veiij! . . .

Konen risted nok bedrøvet paa hodet, da hun saa de knuste blomsterkrukker og kristiblodsdraaberne; men hun var nu glad alligevel at karen var vel ude av stuen:

— Det — er — sitta-sjuken, — sa hun. — Det er samme gjæla som paa sta hester: dom tar saa styggelig ud, naar dom førstens losna.

Men den anden sa:

— Ungdomane persa sig saa styggelig hart, au, naa for tia, saa —!

DØENDE SKOG

Vigleik Gotskalksen Gærde satte sig i krogen bag det store bord til at skrive klage over skatten. Det var ikke saa let at skrive, for han mindtes ikke hvorledes en liden p saa ud, saa han maatte bruge store-P'en isteden, og han var ikke ganske hugheil for liden s, og liden k var han heller ikke rigtig sikker paa. Og saa var det nogen vævre dævle-kryller de kaldte komma; de var ikke saa besæt vridne at skrive netop, som mange bogstaver var, men det var saa vrident at vide hvor de skulde staa.

Men han var i kokende oprør for hvad de kunde ta sig til i bygden, og det hjalp ham over baade bogstaver og komma:

«med Same Saa Skriver jeg jerne et helt langt Brev ikke Kan det vel værre af dresteghid og ikke er det af Klok SkaP men det er i al min Sim Pelhed jeg vil bemerke min tro at her Saa ledes blev lagt fatig

Skat Paa menighederne er ikke med herens velie, her Skal jeg Paa min maade oP nevne fylgerne først har det lært de trengende til utaknemmeleghid og dels tel merre leddiggang, taknemmeleghid til gud og mæniskje blev af lagt fra først af at de trengende Skulde faa det Paa den maade, mon ikke heren engang i Sit visse Raad vilde at den Rige Skulle Se exemPel Paa den fatige, men vad Ser man nu, nu Ser man Hof mod Stolthid i Klæde dragter nu er man lige Klog hvem man trefer ved Kjærken enten det er den aller høieste Søn eller dater, heller det er Søn eller dater Som er oP trækt af fativæsenet, er det Ret imod at de trengende intil aarstallene 6, 7, 8 49 eller rettere 18 sex sju otta ni og førte førhen bad Sit Brød i guds navn og nu Skal de faa laav at faa gaa med Seedler ifra bestyreren hen Paa Handels Steder og Kjøbe af det beste Som kan værre, den tid de fatige gik for vær mans Dør, ligervis som den herens man morten Luter Saa gav de dem noget af vært de gav dem korn Saa de trengende kunde tørke og male
nei nu kan jeg ungaa det arbeide jeg Kan heler læige meg ned at Saave Paa den tid medens gaarbrugeren Skal trælle og arbeide tel deres oP hold
er her da ingen Som Kan begribe at det vel tage overhaand med Saadanne fatig væsener, Læger merke til nu havde jeg i 48 og 49 1 ort og 8 Skjælleng til disse 2 Skater og nu i 80 Saa har jeg 23 kroner og 13 øre ørene var vist flere jeg har ikke den Rekningen idag men jeg Skal nok finde den, er det vort hælle Brot her Paa næsset thi det kaster ikke af Sig 1 skjælleng og naboen faar Stenen givendes nu, aa ja Paa Saa mange aar Paa fremtiden Saa kunde det vel hænde at

det Kunde Stige lige Saameget eller Rettere dobbelt Som ifra 1 ort og 8 Skjælleng til 23 kroner og saa nogen ører
og Skole Skat er for øget ifra 20 Skjælleng Paa gaard-gaardbrugern oP til 7 Kroner, ja nu Kan jeg gjørre mig til og Se ud i gjennem Lysse Bolliger, den tid Som Skolle lønnen var 20 Skjælleng Paa gaardbrugern Den tid lærte vi og Saa at læsse og den tid møtte vi alle velegt frem Paa Kjærke gulvet til overhøring men nu vel de ingen Kome fram men Skiuler seg Paa lemmen heller og ude i gangen Vad skal enden blive
Ja vad Skal det nu betyde at ungdommen tiennere og alle saadanne er Paa lagde Skat jo det Skal betyde at det Skal gaa Snarrere at faa alle lige gode Saa at ikke den enne Kan Raade den annen.
og ødselhid og letfærdeg levnet er iblandt os og trang til finnere sPisser og disse Utro husholdere kan ingen komme in Paa med nogen fatig Skat og derfor vel det merre in Skrenke fatig bestyrelsens medler Saa at de Som har noget til gode dem faar gjørre godt for alle dem Som sPisser oP al sin helle gaar og fylgen er at næPe nogen gjør disse udlæg uden med utolmodeghid og det er heller ikke med Herrens velie, det kan heller ikke Kaldes nogen almindelig almysse at en mand er lignet helt oP tel 23 Kroner aarleg i fateg Skat, Herren vel nok at den fatige Skal gaa i Hans navn og faa almysse Saa at giverne Skal Se at han er fateg og at giveren Skal Ønkes over Ham at naar fatege kommer at giverne Ser de er fatige Saa skal ikke giverens forraad Staa tilbage.
Saa ledes kunne vi vel tro var med Herrens velie og

Saa var vel ikke de Som ingen fatig Skat har heller for gode at Rikke den trengende haanden.
alt dette Kan de akte Paa vad de vel lignins Mænd, i Kan sette jer hen Som Sedvanlig og blive ved at inligne disse Skater ja disse Mænd har et meget betydnins fult arbei et af de allervigtiste, jeg kunne vel synnest at det var gilt jeg var Kaldet til en Saadan forretning men vor gilt det var Paa min Samvitteghid det viste vel gud Herren, der Som nogen vilde samle alle disse Protte Kaaler og nøiagtigt for fare dem i alle disse aar lige ifra 8 og 49 ja Herren ved vad Ret er, jeg vilde ikke det Skulde vile Paa meg at have verrit i disse for Retninger

med bøn og Paa Kaldelse maa jeg anmelde for Eder kjære med Krestne, da jeg flere gange har an dragit for dem som har verrit Kaldede til den for Retning at ligne disse Skater, men mine bønner har ikke verrit antagelige, nei det Smærter ikke at Sette band Paa en hel fresk fing men betenk vad Herren engang har Paa lagt os med denne vor ældste dreng johannes og Store hjem Søgelse Som gud Herren har negtet sit mæles for Brug og for Standens gave, ja vad Herren engang har Paa lagt mig er jeg ikke for god at bærre borden med, men Saa for moder jeg at vi haver flere Krestne folk Paa gjorden som kunne insee der Som de vele vad vi har hos os med denne vor dreng johannes i Steden for at lægge Sig efter at Sette bandet Strammere om den Syge fing, maaske dem Som har inlignet disse Skater maaske at de faar bedre vide Paa den anden Side af graven vad vi havde her i værden hos os med denne vor dreng johannes, jeg har engang Søgt om at faa bidrag men det blev af Slaaet

aaja det Kan saa verre ja jeg har betenket mig Paa at det faar verre det Same medens jeg lever, men jeg vel bede tel Herren ja ennerleg bede tel Herren vor gud at han og om han vel give mig bidrag og løn for denne min aandssvage dreng johannes fordi jeg haver ham her i tiden og han har lerrit meg tolmodeghid —

det er min bøn om at tage disse Skater bort fra meg, den tid jeg var ung og fresk da havde jeg 1 ort til fatig Skat og 8 Skjælleng til Skolle løn som kaltes og nu er det Kommet oP til 23 Kroner og nogle ører naar jeg er gammel og Svag, er det Ret eller vad mene i Kjære Krestne om det er regtigt i mit tilstand, Er det vort usle hælle Brot her borte Paa næsset thi det kaster ikke af sig 1 — en — Skjælleng efter Som min Søn Gotskalk er blit helse løs og maattet begi med hælle Brottet Saa at han Prekeverer sig oP i dyrlæge Kunst og alt arbeid ligger nede i mellertid og den anden søn Knut er vakt og læsser i Skriften og vel blive guds ords forkyndere og tiennere i tid og evighid —

denne min begjæring lyder tel Wiigens herreds lignins Kommission og til Sogne Præst Destrektslæge tilligemed formandskaP, om ikke dere vel Paa sjøne

mit erlangende

V. G. Gjærde.

Han var endda i oprør, da han var færdig og brætted det store gule ark sammen. Han var mager; han var i grunden blond, men hans

haar var grissent, og øinene lyste underlig blege. Der var to kridhvide døde flækker i huden lige paa kindbenet.

Han var idag kommet seilende hjem over fjorden fra forligelses-kommissionen. Det hadde gjældt det gamle nøst ude paa hellebrotnæsset; arbeiderne som hadde bygslet brotet, fik lov til at bo i det, den tid bærget var saa bra, at det lod sig sprænge ud i tynde heller til tagtækning; men nøstet lêkte, og derfor la de nye gode heller over det hele. Saa var brotet blit daarligt, og da bygslings-tiden var over, kom de med baad og vilde hente hellerne paa taget. Det nægted han dem og lovte paa, at han skulde gøre dem ulykkelig, rørte de en eneste helle. Og saa blev han stevnet ind, og idag hadde han forklaret, at han hadde betinget sig ret til at ta til husbrug av brotet, — og hadde ikke de tækket nøstet, saa hadde han gjort det: hellerne var hans. Men de paastod, at nøstet var saa raaddent og ubrugeligt, at det stod øde, og at han aldrig i verden vilde lagt én helle paa taget; det var ogsaa derfor, de vilde ta ned hellerne i tide, før nøstet datt ned og hellerne knustes eller gik i sjøen. Og de blev ikke forligte; han gentog, at de skulde ikke rikke det, før de fik dom paa det.

Og paa høsttinget engang skulde den sag fore sammen med kværnhus-sagen som han nu ogsaa hadde gaaende. Den gjaldt den gamle kværn op i Haabrække-bækken som han eied sammen med naboen og hvor naboen hadde reddet ud kværnsten og inventar som var godt og brugbart, fordi tømmeret var plukraaddent, saa den kunde gaa i fossen hvad tid det skulde være nu i høstregnet. Og de ting hadde han flyttet ind i en ny kværn længer nede som var hans, men som han hadde sagt stod til fælles brug. Men Vigleik kræved paa forligelses-kommissionen, at inventaret skulde flyttes tilbage i det gamle kværnhus under løbende mulkt.

For nu vilde han ha sin vilje igennem, siden de mente de kunde fare ad som de lysted i bygden, med skatterne; — de skulde faa se det, selv om han hadde en aandssvag søn. — —

Gaarden hed Gærde og laa paa en skraaning nedover til sjøs.

Der var i det hele fire karfolk paa gaarden: foruden faren, næstældste søn Knut og saa Gotskalk den yngste og den ældste Johannes, idioten. —

Sina datteren satte grødfadet frem paa bordet; Vigleik var enkemand. Det var en

høi stor jente. Hun saa det blege kast i farens øine, da han korked blækflasken til med papir-tuten, og kendte et uklart stik i brystet ved det:

— Du ska 'kje detta, far! — bad hun; det var som hun retted sig for at holde paa en mur som vilde ramle.

— Jau! — sa han. — Eg ska gjera dei ulokkelege kvar ein —!

Hun sukked.

De to voxne sønner kom ind til kvældsmaden i det samme. Knut var fed og tænkte at bli emissær og kom i præstegaarden — hadde faat smag for vellevnet: for steg og pudding og the. Hans næse var liden, med en stram kødvalk ned fra ryggen ud til kindet; og han hadde saameget kulsort stridt skægg. — Men Gotskalk var mager og ligned faren; der var meget blegt i øinene, og han hadde ogsaa de hvide flækker i huden over kindbenet. En solhed dag her i sommer la han pludselig meissel og slægge fra sig nede paa stenbrotet; — han tvilte, han taalte det ikke, sa han, og trængte mer letlig arbeid.

— Hvad sa ikke grundlovens § 1? — sa faren høimælt, som han holdt et foredrag:

«Kongeriget Norge er et frit og selvstændigt rige.» Og det betydde vel at menneskerne i Norge var fri. Men var det frihed, naar lignings-kommissionen gjorde hvad de vilde med én? . . . . Dette skulde de ikke komme godt ifra!

Sina gik ud. For nedenunder husmuren hørte hun støn og grynt; det var idioten Johannes som gik i skørt — maaltiderne passed han altid. Hun bar en bred træskaal med grød og satte sig paa trappen til at mate ham. Det var en sortsmusket mand, brun av sol, fordi han altid laa ude; ansigtet var overgrodd av grissent skægg, og panden var lav og spids, og baghovedet var ligesom hugget væk. Han maatte ligge i en baas nede i kælderen om nætterne.

Inde i stuen sad de tre og spiste. Da faren la skeen bort, saa han paa sønnerne ligesom tilfældig:

— Ja, de mindtes det vel, de ogsaa: der blev jo ikke avtalt noget om murstenen, som naboerne tog nede paa helle-brotet?

— Nei! — sa de begge. Det var da ikke nævnt med saameget som ét ord engang, at de skulde ha betaling for den fille stenen, alligevel!

Ja, han vilde bare ha det paa det rene. For han blev kanske nødt til at stevne ligningskommissionen, før han fik dom paa skatten, og da maatte han ha vidner paa det, at hellebrotet ingenting indbragte ham . . .

Og det kom til sag. Overligningen vilde ikke gi sig; og saa hadde han beskyldt hele lignings-kommissionen for at ha ilignet uretfærdig skat, imod bedre vidende, idet det var vidnefast, at han ikke hadde tjent én øre paa stenbruddet.

Gærde-folket kom seilende hjem over fjorden en eftermiddag. Gotskalk sad bleg forud under fokken og brækked sig, for han taalte ikke sjø idag, ikke engang en fredelig fjordbølge her inde paa Gærde-vaagen taalte han. Og da de steg i land, la han merke til, at det var høi flo ikvæld ogsaa, — men han sa ingenting; men det kom over ham som hjærteklap: — naar sjøen randt op slik og holdt sig paa stor flo støtt, da var ikke veiret at tro paa — det var ligesom noget stort og tungt som kom sigende ustanselig indover. Han hjalp ikke til at trække baaden ind, for han tvilte han taalte

det ikke. Og han brækked sig en gang til. Faren saa det og vilde ligesom lette i ham og lod som han var munter, — mente jamæn han var veirsyg! flirte han. — Men faren hadde det stærkt blege kast i øiet, og Gotskalk saa det. Og han brækked sig endda en gang oppe ved stuedøren. — Borte bag hasselrynningen hørte han stærke grynt fra drengen Johannes.

Idag hadde Knut og Gotskalk svoret paa, at de ikke skulde ha penge av naboerne for den husmur-stenen som de hadde tat paa helle-brot-næsset; de vidned tvertimod, at stenbrud-det hadde gjort skade paa beite og slaatt ved smaastenen som laa igen efter mineringen. Det var sandt. Men Gotskalk kendte ligesom en underlig stor livaare som var aabnet og for-blødde inde i ham efter den eden.

Faren blev alligevel dømt til at ta beskyld-ningen mod lignings-kommissionen tilbage, og, efter hvad der forøvrigt var oplyst, fandt retten, at skatten var rimelig.

Der stod en nabo oppe paa tunet under kirsebærtræet og vented, for at høre hvordan det var gaat. Det var Nils, som skulde ha Sina og gifte sig til næste aar.

Men Vigleik svarte ikke ordentlig: — Ja det monne nok være gode greier, du! flirte

han og skød skuldre og gik ind. Og Nils fulgte efter.

— De snakked om grundloven, folk! Hoi! — blaaste han haanlig, — naar nu ikke engang § 1 —! Ja, han vilde skrive et brev til kongen og spørge, om § 1 ikke gjaldt længer i riget. — Han avbrød sig selv og flirte blegt, og Gotskalk saa smilet: — Nu, kunde han Nils bruge husmur-stenen?

— Jo. — Saa satte Nils i at le ligesom tilfældig, som én ler til kaade indfald én selv faar: — Ja, ka ska du no ha fø steinen, Vigleik?

Det blev stilt i stuen og den ligesom fyldtes av blege sky øine. Vigleik saa, at den andens øie skvatt unna netop i denne troskyldige latteren, for han var et ørlidet gran ræd, at han skulde bli trukket op, siden ingenting var avtalt. Og Vigleik kunde ikke styre sig og gled efter, for en mistanke saadan, den var som en revne i en kværne-renne, og han selv var vandet som lêkte og silred den gale vei: — Du skal ikke skvætte for ingenting! — tænkte han.

Og Gotskalk kendte, at faren ikke kunde stanse, og det var som han silred ud i den gale strømmen med.

Men Sina retted sig i pludselig skræk og ligesom stapped for at tætte alle de farlige revner som lêkte:

— Du ska 'kje meir no, far!

Knut sad inde i krogen bag bordet og smilte kødfuldt med de brede læber, og hans fedtede røde øine sov aabne.

Vigleik slog med hodet til Nils, og stemmen var fast: — aa, det var ikke noget at ta for, videre —.

Men Nils blev stille, og reiste sig lige efter og gik.

Gotskalk gik ogsaa ud. Men han gik bortover mod hasselskogen. Sina kom efter:

— Gotskalk, ve du ikje ha mat? — sa hun.

— Ja; men da skulde hun ogsaa spise, svarte han, og ikke gaa ud og gi han Johannes: — Eg æ 'kje go te eta, naar me sit' tre!

— Tre?

Han rakte de tre edsfingre i veiret: — Treenigheden! — sa han med et løsnet flir.

— Du tenkje so tungt yve alt, Gotskalk! — Der fandtes nu vel ikke hans make, saaledes, — sa hun graatende hen for sig og slet i et græsstraa. —

Men da de sad ved bordet sammen, hadde han mistet hug paa mad, sa han.

— Han, som brækked sig saa styggelig over fjorden, maatte da ha plads til lidt mat! sa faren muntert og flirte.

Men ude i svalen passed søsteren ham op og spurgte, om han var syg.

— Eg æ 'kje go te eta taa tre-skjei, — sa han.

— Tre-skjei?

— Treenigheden —!

Hun lod som hun lo: — Men saa kunde han vel ta horn-skeen!

Men næste morgen stod Nils nabo der igen, for han hadde hat anelser inat og drømt vondt.

— Han hadde hug faa vide hvad han skyldte for stenen nu! Han gjorde sig stærk og kvik i stemmen, og saa tillidsfuld: — Det var ligesaa godt faa det avgjort! — Men efterpaa skvatt det alligevel i øiet som igaar av mistillid.

Vigleik saa det, at det almene omdømme i bygden nu var, at han Vigleik Gærde ikke var for rak i veden. Og det var, som han blev svimmel av at se det omdømme: — 50 kroner! — tænkte han.

Nils rakte frem halvanden krone.

— D·a vett' me altids forlikte om! — sa han og slog smilende med hodet, og lod som han ikke saa hans haand og pengene.

Og Gotskalk gik ud av stuen. Knut sad igen inde i krogen og aad og smilte.

Gotskalk stansed ude under et gammelt kirsebær-træ. Han gik barbenet idag; han vilde ikke gaa i træsko, for alt, som var «tre», taalte han ikke efter den eden. Han stirred op i de tørre kvister i træet. Saa med én gang saa han det: det stod der oppe i kvisterne! Der stod tre store bogstaver: «G. G. E.» ɔ: Gotskalk Gjærdes Ed, stod der! . . . Det slog ned i ham, at dette var et tegn fra oven: de gik her omkring ham, baade naboen og de i stuen, og lusked og snakked om denne stenen for at komme efter, om han ikke nu kendte paa sig selv, at han hadde svoret falsk! — Han stivned og blev kold som staal: derfor surred de om ham! derfor snuste de paa ham! . . . De vilde ha noget ind paa ham — kvæle ham — gøre ham ulykkelig! Det var som den store flo i sjøen som ikke vilde gaa tilbage. — Han snakked med sig selv, mumled ustanselig:

— Ikje tre-skjei . . . ikje tre-sko . . . . ikje tre te bords . . . Han regned op tallene

i klumper paa tre: ein — to — tre; fira — fem — sex . . . tænkte paa tallenes forbogstaver, stod paa lur efter nye jertegn: sju — otta — ni. — Det slog ned i ham, og han tog de tre sidste tals første bogstaver én gang til: «Son!» sa det. — Son det gale du har gjort!

Sina stod under træet hos ham og saa paa ham.

— Ha du ikje ete idag hell?

— Kafy k a n de daa ikje seia da beint ut! — sa han mod hende: — saa kunde han fri sig! — Denne mistanken! — Eg h a ikje svore falsk! Da ha ikje vore nemnt pænga! — Men i det samme kom faren og naboen ud av døren, og da han saa de to ansigter, blev han klog og smilte undslippende: — Da æ nervane! Eg ha ikje sove i al natt!

Og han smatt forbi dem ind i stuen til Knut, som læste i bibelen og aad. Han satte sig tæt indtil ham i krogen bag bordet og strøg ham tiggende over det kulsorte skægg, og øiet brandt imod ham:

— Knut! Me æ ikje te, fø te h a da illt! — Og det var som der gik stille sang i angsten, da han hadde faat sagt det ud, og en lunken strøm risled indover ham: — Du Knut! — sa han lavt og la sig tættere og

blidere op til ham: — Sei da no: ha du gift i maten min? — Sei da no?

Knut saa op. Og netop det blik vented Gotskalk med angst og mødte det hvid av harme; han reiste sig foragtelig, saa bordpladen larmed, og steg ud i svalen. Der kasted han paa sig tasken, hvor hans eneste dyrlæge-instrument, en svær klyster-sprøite, laa, og gik indover stranden. Han var ikke budsendt; men han vilde høre, om der ikke skulde være syge beist indover paa gaardene nogensteds . . .

Men Sina satte sig ned under kirsebærtræet og saa efter ham og sa langsomt og blødt hen for sig: — Der finnes no ikje hans makje, so djupe —!

Han hadde et trodsigt slæng med armene, som han ikke pleied ha, og et spænstigt kast med rygg og nakke tilbage efter hver han mødte paa veien, ligesom i æskende foragt.

Men sprøiten var stor, og røret stak langt udav tasken og laa i bue som et svært piberør og vipped for hvert hans skridt. Og ungerne indover grænden kendte piberøret, naar han kom i sygebesøg, og haanlo og hujed efter ham:

— Doktar Sprøi—i—i—t! — —

Naboen Nils kom igen en kvæld en uges tid efter. Der kom ogsaa andre ruslende som hadde faat mur-sten paa Gærde-næsset, for at fritte og faa det avgjort nu. For det var kommet ud, at han Vigleik nok alligevel vilde ha betaling for den.

Vigleik sad just og skrev brev til kongen, om ikke grundlovens § 1 gjaldt længer.

— Hvad han skulde ha for stenen? — sa de og fandt sig hver sin flis under koke-ovnen til at stikke tænderne.

Han svarte ikke, og øiet kasted med de blege blink; for han saa, de var temmelig rædde nu, og han gled uimodstaaelig efter.

De kniste ligesom vantro ved tanken paa at betale for graasten, men ledte i lommerne efter skillinger. — Ei krona te mans kunde høva? — sa de.

— 100 krone te mans! — sa han, rolig som fjæld. Han rensed halsen og spytted og saa til siden, som alt var som det saa skulde være.

De satte i at le allesammen og det larmed illsint som knægg før hestekamp. De klemte hver sin krone med en smæld ned i bordpladen og gik.

Vigleik sad beruset igen: — de kunde

altids snakkes ved siden! — sa han rolig ud efter dem.

Sina reiste sig og stemmed imod:

— Du ska stogga no, far! Du æ ikje stærke — du æ sjuk, høire du!

— Eg sjuk! — Eg! — Eg ska gjera dei ulokkelege kvar einaste ein —!

I det samme steg Gotskalk ind; han kom tilbage fra sit lange sygebesøg indover grænden. Han sa ikke et ord. Han bare pakked frem en pose av tasken; og i posen var der ægg. Og fra gruen hented han en gryte og fyldte med vand og satte over varmen i kokeovnen. Ægg turde han spise, for i dem kunde ikke nogen av alle disse som vilde ham ondt ha gift; han skotted skadefro bort paa dem, fordi han nu hadde lurt dem.

Han sad sint og aad ægg til langt ud paa natten.

Og Knut hørte sinnet og hans fedtede øie i krogen tænkte, om han ikke skulde gaa over i en eller anden sekt, naar han nu blev udlært i skriften, og skille sig ud fra de andre, han og . . .

Det var senhøstes en ny høst, og det regned. Folk gik og vented med skurden og spaadde om veiret. De skotted op og saa en blaa revne i syd: -- da maa no gi seg no, veit eg! — sa de og letted sig for et suk. Og veiret gik om paa øst.

Det regned ogsaa fra øst. De stirred op i skyrne: — da maa no gi seg, no! — sa de skraasikre og flytted betoningen efter ætten, som veiret kom fra. Det regned ellers aldrig fra øst i fjorden.

Men pludselig, paa en eneste dag, dreied det rundt: nord—nordvest—tilbage paa vest. Folk stirred langs fjældsiden og vred halsen efter ætten; men det var ikke godt at holde paa det, én ikke hadde mellem hænderne, og saa endte det helt nede igen paa sydvest. Saa kom uveiret vaadere og koldere end nogensinde: — Da maa no gi seg no, veit eg, — sa de valent, og

de la ikke længer tone paa noget bestemt ord. Og de gik ind igen i stuerne og satte sig ved kokeovnen til at tørke sig, og fandt grundene for det besynderlige, at det regned fra øst iaar: — før uveiret var fra først av begyndt med tordenveir fra havet, og naar det kom ind fra havet, fra vest, da skal du ha tak! Da var det ikke underligt, om det regned fra øst . . .

Og stormen dured. Det gamle kirsebærtræ paa Gærde suste og vred sig. Og der var en svær dam midt ude i bygakren. Maaserne blev rent døgrvilde av veiret; de satte sig blødhjærnet fore mit i akren som en snehvid hermelins-bræm om den blygraa regndam og saa sløvt paa en, som vist maatte ha mistet forstanden, for den la sig tilforladelig ned og prøved, om det gik an at svømme i bygakre.

Men en liden maase-frøken med særlig svagt hode, hun tog rent i ørske en spasertur indover den brune nedlagte aker. Og midt op i dammen gik drengen Johannes og vassed efter i sin side stak og grynted fornøiet og greb ud i luften efter den hvide maase-frøken som var paa spasertur alene. Men maaserne var ikke rædde og blev rolig siddende i hermelins-bræm; for de begyndte at kende han Johannes nu i høst, alle maaserne; — her var da endelig én

som ikke la snarer, og der var ingen menneske-træskhed i ham. —

Imens kom høsttinget i fjorden.

Vigleik Gotskalksen Gærde kom en dag seilende tilbage derfra. Han hadde sendt de 100 kroner paa hver nabo til en sagfører til inddrivelse. Men de hadde nægtet at betale, og saa blev det til stevning og proces. Idag faldt der dom: de to—tre kroner var mer end nok; han hadde jo selv tidligere ved en anden leilighed ført vidne for, at der ikke hadde været tanke paa penge-erstatning fra hans side. Det var Knut, som fulgte ham denne gang. — Under aker-reinen paa Gærde gik en høi mager mand — han ligned en graa higre under den store hat som hang udover ansigtet, lefseblød af regnet; og han slængte gødsel udfra grepet i vældige kast, saa det drev og trilled til alle kanter. Det var Gotskalk som vilde arbeide tankerne av sig. Han saa ikke op, da de to kom opover langs bygakren.

Sina saa op, da faren steg ind i stuen. Men hun fik ingen besked. Han skød skuldre og satte sig ind til bordet og mumled knisende gennem næsen: — ja det monne være gode greier, du! . . . For heller ikke ude paa helle-bærgs-næsset hadde han faat ret: det taget var

hellebruds-bygslernes eiendom, sa dommen. — Men saa hadde han til gengæld faat ret paa kværnen som han eied sammen med naboen oppe i Haabrække-bækken: at baade sten og inventar skulde flyttes op igen i det gamle kværnhus; for der var ikke ført bevis for, at det var faldefærdigt. Og naboen hadde i sinne alt gjort det idag, med det samme han kom hjem. Saa grundlovens § 1 gjaldt da sommesteds, alligevel! . . .

De sad stille i hver sin krog, baade faren og Knut; og Knut aad. Stygveiret la paa udover eftermiddagen, saa det var vel de var kommet over fjorden i lyse.

Gotskalk gik ude med møkk-grepet og kasted, drivvaad av regn og sved. Med ét var det som det letned for bringen av slitet; og han slap grepet for at nytte paa stunden og sprang hjem, mødte søsteren i svalen, stønned det frem underlig glad:

— Sei meg no oprigtig, Sina: h a du vondt i maten min?

Hun smilte: — han vilde jo ikke tro det, saa det nytted vel ikke, om hun sa det aldrig saameget.

Han saa det skvatt i hendes graa blik: — Ja so æ da Knut'en! — fór han op.

— Han tek' eg og fri! — tagg hun saa varlig med stemmen.

Men han saa det skvatt i øiet paany. Og han stormed ud igen til møkk-grepet og uveiret, og slængte vældige kast til alle kanter.

Men nu i kvældingen var det som uveiret var ved at gaa sig op til nordvest, for det kom i byger. Og dette tog ham som kriblende gigt i al kroppen; han turde ikke ta sig en hvil.

Og nøstet ud paa hellebærgs-næsset taalte ikke vindkastene fra den nye kant og seg sammen med sine graa stolper, saa heller dryssed og knustes, eller gik paa sjøen. Vigleik saa det fra vinduet og kniste: det fór vel, for der gjaldt ikke grundlovens § 1 alligevel! . . .

Men Gotskalk satte i et skrik, da han saa det sige. Han kasted møkk-grepet og sprang nedover til sjøs og hopped ud i fjorden, vassed udover, til det gik til maven. Men derude stansed han raadvild, for det var saa koldt, vandet.

Sina kom springende efter, hujed:

— Ve du ha deg i land! — Du drep' deg, Gotskalk!

Da kom han langsomt vassende ind igen. Han mumled ustanselig, med et stivt blik; ordene løb uudtømmelig som en jævn hviskende elvestrøm. Men Sina hørte ikke efter. Hun bare

trak ham med sig til gaards for at faa byttet klær paa ham.

Oppe ved husvæggen, i ly under tagskægget, stod naboen som hadde faat kværnhusdommen imod sig idag. Han kunde ikke dy sig, han ropte lystig ind gennem vindus-ruten til Vigleik, at nu netop fór elven med det gamle kværnhuset oppe i Haabrække-bækken. Det blinked blegt indenfor ruten; men det sa ingenting en lang stund.

Men da Knut kendte, hvordan alt ramled sammen rundt omkring og at det var bygden som vandt, la han hodet paa skakke som bønnemænd gør, strammed lidt paa de trange øienlaak og saa op i taget, eftersom han var vant til at faa lys fra oven, naar han sad herinde i krogen og aad, og hans øine, som det ligesom kosted ham stræv at holde aabne, begyndte at gære mørkebrunt lig stærkt nybrygget bygde-øl:

— Eg blir baptist! — sa han og klemte den fede lab fladt i bordet: — Guds rige skal vera kjæmpandes her paa jorden! — Han reiste sig bred op fra bordet og gik ud, sikker paa sin guddommelige indskydelse: — han vilde tømme den bitre kalk til bunds!

Gotskalk rørte sig ikke. Han pusted ud de tonløse ord, som sprængte hvileløst efter hverandre.

Ka æ da du seir — Gotskalk daa! — sa hun tilsidst.

. . . . Eg ha 'kje gressne nerve. Eg ha 'kje tætte nerve hell. Eg ha nett so medels nerve . . . Ja ha, da har eg —

Der stod noget mørkt ude i døren som stod aaben efter Knut; det var han Nils, scm var kommet ind i svalen, og snakked lavt ind til Sina, som han til vaaren skulde gifte sig med:

— Kom ut, veit eg! — bad han. — Du ska gaa heim te meg, fraa dessa tussingane!

Gotskalk drev paa: . . . . Men ei flaska vatn, aa—haa ei flaska mjælk, aa—haa ei flaska blo æ da minsta, eit mæniskje kan klara seg mæ. For eg ha prøvd da eg —

Hun tog sig for øinene: — Oi, Gotskalk, du ska stogga no!

. . . Ja du veit daa da, du og, da! . . . Men me ha kraften neafø knee, aa—haa dar æ bloe. Men me tor' ikje sleppa da ovanfør, aa—haa op i laare, aa—haa op i røiraa, aa—haa op i hjarta, for daa tek' da te arbeia slik, — aa—haa da æ faarleg da — ja du veit daa da, du og, da! For daa—haa vette vass-nervane fudle taa—haa blo . . .

— Sina! eit ørlite bil, veit eg! — sa det fra den vaade mand ude i dørsprækken.

Hun hvæste mod ham, og halvt skrek det, og stræved med de vaade klær:

— Ka ve du daa her, Nils! — Ser du ikje, folk døir kring meg!

Og det mørke i dørsprækken blev væk.

Men gamle Vigleik slog i bordet borte ved vinduet:

— Men no vil eg ha erstatning fø den ti, ho sto tom op i Haabrække-fossen —!

Sina vifted ud med armene, som der fløi stikkende hveps om hende:

— Du ska 'kje meir no, far!

— Eg? — Hoi! Eg ska gjera dei ulokkelege kvar einaste ein —!

NAAR ÆBLER MODNER SIG

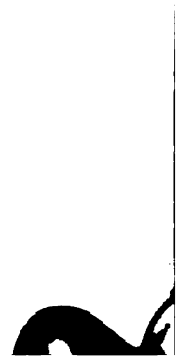

Han reiser sig brysk løitnanten, ser nedover mod den gamle asketræs-allé. Det er som mørket der indunder tænder smil om øie og mund. Han snor sin brune knebel, og saa siger han godnat og gaar ind. Han laa de andre aar nordpaa i opmaaling; og isommer er han her i vestlands-fjorden.

Og pensions-damerne paa helletrappen og nedover trinnene reiser sig, gamle og unge, hvisker mod hverandre i hidsig kvidr, saa ingen skal faa lov til at gi sig frit løb:

— For et yndigt menneske, De —!

— Naar han smiler, — ok, da —

— da sprætter det som vaar inde i mig —!

— Ja, det smilet —!

— Ok, det smilet hans kender eg ind i den inderste kriken udav meg —!

Og en ældre med en liden pukkel paa ryggen springer helt ind i gangen efter ham:

— Idag har jeg en dragt paa efter Deres sind, herr løitnant. De holder jo paa, at vor dragt skal sidde løs og ledig om vort legeme. — Og da hun siger «legeme», hviler hun længe og tugtig paa ordet.

— Den er vist prrægtig! — svarer det tørt derinde, ligesom fra en exercerplads.

— Kend her! — siger hun.

Men paa nederste trappetrin blir én siddende, med en mørk flette i nakken, og en pige-stemme hvisler: — Grobian! —

Damerne skynder sig i sæng og glemmer sine «natæbler», som værtinden hver aften stiller paa rad ude paa entré-bordet. De kappes ligesom for at komme først i sæng. Det knirker i trapper og indover loftet i den gamle brede chefsgaard. Det knirker længe under de kipne fodsaaler. Indtil den sidste er kommet i sæng. Saa knirker det i sængen, og saa blir det stilt. En hel time før iaften end vane er i pensionen.

Men hun paa nederste stentrappetrin blir siddende og leke med sin røde parasol, mørk og liden og stærk, og lytter til de kipne trippende fødder. Og spør sig selv:

. . . Er det det tunge umelodiske ved hendes skridt? er det fordi hun sætter hele

foden fladt ned med én gang? — hendes haand er fast og rød som en tjenestepiges? . . . Hvorfor er det han ikke bryr sig om hende? «*Bon jour*, frøken Backfisch!» siger han bestandig og tvinder sin knebel? . . .

. . . Hun gik omkring nedved gravenstenstræet under sin røde parasol i eftermiddag, og den blege kunstkritiker bøied sig efter hende for at stjæle skygge, da hun hørte løitnanten le langt op i older-lien. Det var som skyrne gled stille nedav himlen i det samme; æblet gynged blygt og rødt med sin lille blôme-kind op mod den skælmske kvældsol som titted saa skraa og ukysk, — bød sig frem, bød sig til, og sken. Og hun sprang op paa sit værelse i pensionen og bytted den lyse nystrøgede paa . . . Han kom ned older-lien fra opmaalingen langt inde i fjældene. Brunbrændt og dvask og træt kom han stupende ind i spisestuen. — Efter aftensmaden kom han ud paa helletrappen og fortalte: . . . Hele otte dage hadde han været paa en og samme sæter; for budeierne var saa vakre: «Vi gik og længtedes, baade jeg og føreren, om dagen, naar de var nede i dalen eller borte i slaatterne. Men om kvælden tog vi det s'gu igen. Brændevin hadde vi ikke; men føreren vidste raad: vi

rulled komle helt ovenfra nuten nedover fjældgræs-volden, par og par, helt ned til selene. Vi reiste os ravende fulde og øre! . . . Moro og skratt, saa jotulen snudde paa sig bort i bærget . . . kaat uskyld . . . som barn . . . skrik . . . latter . . . kvink . . . butte bonnetuppe-bein — fan!»

. . . Høirøstet var han, ryd, uden sky som et dyr ovenfra fjældet. Brunøiet latter. Han fraadsed i historien. Hun saa langt ned i det røde svælg engang han lo. Hun lo med og spurgte ligegyldig tilsidst:

— Ja hvad skal vi nu tro av alt dette som De sidder her og skrøner sammen for os?

Da var det han reiste sig med et kort ligesælt latterpust og sa «*Bon soir*, frøken Backfisch!» . . .

— Hun blir siddende længe og lytte til det gamle træ-hus som knirker. Og da det blir stille rundt i kamrene hos dem som drømmer, rige over at sove i hus med ham fra fjældet, saa sidder hun og lytter nedover volden og ind i maaneskinnet paa fjorden.

Og nu hænger æblerne og gynger triste, sorte, som sluknede døde smaakloder . . .

Volden nedover til fjorden er en eneste skog av frugttrær. Der er rødprikket lystig rosenstribs, og der er taffelæbler røde som kokkepige-kinder. Der er værdige flaskeæbler og grætne graa madæbler som ei er til lyst, men til nytte. Der er mange arter pærer, som svinger som seige draaber fra de lange stilker, mange arter vinterfrugt, og der er mange arter glasæbler. Der er nogen mosegrodde underlige, som ligner rosenstribs-søstre som har hat det vondt, og ser ikke saa straalende godt ud, men de er alligevel fastere i kødet og finere i smagen; de kaldes «chefs-æbler», fordi gamle avdøde kapteinen satte dem, værtindens mand. Og der er gravenstener som ingensteds i fjorden! Især er de det paa et gammelt træ i ene have-hjørnet, hvor det vældige lærketræ staar ved enden av den gamle allé. — Det er en hel skog frugttrær, og haktorn-gærdet staar stikkende og høit paa vagt rundt om haven.

Her indenfor haktorn-gærdet gaar sommergæsterne hos den gamle kapteins-frue og tar æbler, som de selv lyster. Derfor blir de ogsaa saa længe her i pensionen; de blir langt udover høsten, langt ud i september, ja helt ud i oktober. — Og hun i den hvide kappe er ingen foretagsom værtinde, som trætter med

udflugter eller adspredelser i samlet flok. Gæsterne faar gaa hver sine egne veie; det følger ligesom med det gamle hus, hvor hun og den gamle kaptein hele sit liv igennem har gaat hver sine egne veie. Hendes øie ved det, bag de store briller — det ligger under foldede laak side som en gardin —, det ved det, at menneskernes veie, det er saameget paa slump saadan, om de blir de samme, selv mands og kones.

Men derfor ser hun ogsaa oppe fra sit ark-vindu mangen sommergæst træffe hverandre og finde hverandre under det bedste gravenstens-træ nede i det dunkle havehjørne. Og da smiler de koldt som vintersol, de uudgrundelig kloge øine under halvgardinen: — Ja! Spis I kun av havens trær, efter som de modner sig, og glæd Jer. I faar saa tidsnok ta de onde dage. — De kalder hende «mor», og tonen er fri i pensionen.

Hun paa nederste stentrappe-trin sidder og lytter ind i haven. Der gaar lunet lummer østenvind gennem trærne. Blade fyker, sorte æbler triller . . . dunk, dunk — det synger og klinger i volden; én hører der er stort

kærnehus, og indi ligger en mørkebrun moden kærne. —

Men der gaar endnu én til oppe fra pensionatet og ikke lægger sig; han spaserer op og ned i den mørke raslende asketræs-allé. Han har nok hørt den lykke, løitnanten gjorde paa trappen med sin historie, og han græmmer sig. Han er en begyndende kunstkritikus og farer sammen, naar æblerne dunker i volden, de tunge modne, med brune kærner indi; han sysler med madonna-typen i førflorentinsk kunst, og pensionens damer kalder ham «kussen».

Han liker hende paa helletrappens nederste trin. Men hun lar ham ikke engang stjæle skyggen under sin røde parasol, og det har aldrig faldt hende ind nogensinde at springe ind og bytte en nystrøget paa for ham.

Tilsidst kommer han op fra alléen, stanser foran trappen, bleg, med grissent skægg og tyndt solbleget haar, ser sig rundt, hvor de andre har siddet, med de smaa rødkantede mysende øine:

— De sidder her endnu i Deres nystrøgede, frøken, og stirrer over paa Folgefonnen?

Kusse (vestlandsk) = oxekalv.

— Jeg blir ligesom saa gyselig uhyggelig trist, naar maanen skinner.

— Det hadde De sluppet for, hadde De gaat ind og lagt Dem med de andre.

— Man blir ligesom saa tilovers i maaneskin.

— De tænker paa han — han fyren fra fjældet?

Hun ler høit:

— Tænk, jeg synes: bare vi bytter en kjole nu, saa tror dere strax, at vi er forlibt! — Hun reiser sig: — Nei, nu springer vi sand for dyden ned og finder et «natæble» paa den bedste gravenstenen! —

Han blir glad. De gaar nedover den mørke raslende allé. Han faar mod i mørket og tilbyr at bære den røde parasol.

— Fjældene og fonnen blir ligesom saa uopnaaelig langt væk i maaneskin, — siger hun, for at ha noget at si.

— Deres linjers tale tystner ved maanens skin —

— Uf, De læser vist svært meget, De —!

— Og det er som hver fjældtindes vink til os vekner, — svarer han videre.

Hun snur sig hidsig om til ham:

— Aja! — Saa sænker hun stemmen: —

De som har læst saameget: Romeo kommer ind og elsker fêlt hardt én, han ikke kan faa: et øieblik efter, bare et øieblik, der dumper han op i en ny historie, op i det med Julia, og elsker fêlt hardt. Er nu ikke det u n d e r l i g t av digteren da?

Hun gaar nær indtil ham, meget nær. Og han ser de stærke øine som leter viltert og ikke vil stanse paa det hun ser; — for de leter indover i hendes eget sind. Han tar hendes arm og hvisker blødt:

— Og denne ny kærlighed blir stærkere end al anden kærlighed han har hat!

Hun ler, og ser imens paa hans arm, som jo har lagt sig ind i hendes:

— Nei men k æ r e kunstkritikus da!

Og han visner og slipper armen. Han søger at komme sig igen og rynker brynene i sagkyndigt alvor:

— Det er noget brutalt ved det der. En brutal tid, frøken. En tid uden ethisk tyngde . . . Renæssancen! —

Dernede i haktorns-hjørnet ved det bedste gravenstens-træ staar det lille hvide bryggerhus, hvor pigerne ligger om sommeren, naar pensionen er fuld. Træet hælder indtil væggen og lægger grenene indover helletaget deroppe,

og naar det blaaser, pikker kvist paa vindsruten op i loftet.

Vinduet staar aabent der oppe.

— Det knirker endda inde paa loftet d e r, — siger hun og lytter.

— Saa, gør det det? — siger han ligeglad.

— Hyss. Det hvisker derinde! — siger hun.

— Saa, gør det det? — svarer han.

Der kommer en mørk arm udav loftsvinduet, strækker sig helt ind i gravenstenstræet, tar æbler; og nogen river den bare løs, saa de falder . . . dunk, dunk, det er modne æbler det ogsaa, med brune kærner indi.

— Der e r en derinde paa loftet, tænk!

— Saa, er det det?

Hun ligesom tar ham for sig og rister ham med ordene:

— Det er jo indepigens kammer, kritikus!

Og han kommer i stille skælving.

— Nu klyver j e g opi og rister ned! — siger hun. — For De blir bare svimmel.

— Ja.

— Og saa kan D e staa nedenunder.

— For nu er det jo ogsaa mørkt, — forklarer han blufærdig og ser op i træet. — Men han vil ikke være indunder hende: —

Forresten saa blir jeg ikke svimmel! — siger han og klatrer heftig, for at komme op og ialfald jævnhøit med hendes kjole-kant.

Det er ganske mørkt derinde i træet, saa han tør snakke igen:

— Hadde du bare et minne som ligned skæret under en rød parasol! — det tænker jeg, naar jeg hører en grobian, — et saadant udyr inde fra fjældet; — saa var du ikke som du er! — Og stemmen blir saa hviskende og fuld av naiv kunst: . . . Solen steger; du trækker dig vart indunder den stille skygge: — det er saa forskrækkelig varmt idag! — siger du bare til hende. Du tør ikke si mer; du skræmmer ligesom duften fra den nystrøgede pigekjole, hvis du siger mer . . . Saa stille er mit minne, stille og let som skæret under en rød parasol. —

Hun ser hen paa ham og ler alvorlig:

— Det var ganske eget sagt. — Men saa hvisker hun med ét: — Uf, men de læser saa alt for meget, De Kusse! — Og saa klatrer hun fra ham jævnhøit med loftsvinduet og bryr sig ikke spor, om han er under hendes kjole-kant.

Men han klatrer efter i bare ædel dydighed, for det er ligesom en skændig niddingsdaad at bli her under hende. Hun klatrer

hen i samme gren som han og møder ham, saa han maa stanse og bli hvor han er.

Den mørke arm strækker sig paany ud av vinduet og ind i træet. Hun leverer den lynsnart et æble i haanden: — Værsgo! — siger hun. Og ved det smætter armen rædd og lydløst som et sneglehorn ind igen i kammeret.

— Hvad sa De? — spør det under hende, og han tør ikke se op.

— Saa! ned med Dem! — siger hun haardt og sætter taaspidsen i hans hattepul.

Og han klatrer foran nedover og vil ikke for hele sin sjæls salighed se op.

De blir staaende og ligesom lytte under træet, hvor grenenes draabevand har jaget græsset væk og hvor mosen liker sig; der ligger æbler strødd paa den bløde mose. Saa ser hun paa ham, han ser paa hende.

— Der var en mand derinde paa loftet! — siger hun.

Bare et sekund staar de og ser, — de fanger ligesom noget som en sus fra en fugl i mørke som flyr forbi, lydløs og med hastværk.

— Jeg vil ha d e t! — siger hun med ét og kaster sig ned over et æble, som han slet ikke har tænkt at ta. Hun skotter æggende op.

— Nei. Jeg vil ha det! — siger han, og puffer hende og vil endelig ta samme æblet.

Men hun vil ikke væk. Hun samler flere, paa slump, soper til sig. Hun har tilsidst en hel haug æbler som hun klemmer hænderne om; — og æble trykker sig modent mod æble — mæt gnissende lyd, som naar en tar haardt i tykke silkestoffe. — Han ligger paa knæ som hun og puffer. De stræver, uden et ord, uden et pust, opjaget. Kinderne rører ved hverandre, mundene finder hverandre; æblet med sin blôme-kind byr sig frem, byr sig til . .

— Jeg vil ha det! Og jeg vil ha det! Og jeg vil ha det! — ber han. — Der springer ud hvide blomster i mit sind! Aah, dine kyss —!

Hun puffer ham haardt fra sig ved det ord, og ler moralsk:

— Nei men kære kunst-kri-ti-kus!

Han slipper hende. — Og de reiser sig, og æblerne blir liggende meningsløse der igen. Hun ser opover mod den graa blinde chefsgaard, hvor der nu ligger én bag hvert av de to rader vinduer og drømmer, rige over at sove i hus med ham inde fra fjældet . . .

— En blir rigtig ligesom saa tilovers i